

Orhan Kemal _ Ekmek Kavgası
Kitaplar, uygarlığa yol gösteren ışıklardır.
UYARI:

www.kitapsevenler.com

Kitap sevenlerin yeni buluşma noktasından herkese merhabalar...
Cehaletin yenildiği, sevginin, iyiliğin ve bilginin paylaşıldığı yer olarak gördüğümüz sitemizdeki tüm e-kitaplar, 5846 Sayılı Kanun'un ilgili maddesine istinaden, engellilerin faydalanabilmeleri amacıyla ekran okuyucu, ses sentezleyici program, konuşan "Braille Not Speak", kabartma ekran vebenzeri yardımcı araçlara, uyumlu olacak şekilde, "TXT", "DOC" ve "HTML" gibi formatlarda, tarayıcı ve OCR (optik karakter tanıma) yazılımı kullanılarak, sadece görme engelliler için, hazırlanmaktadır. Tümüyle ücretsiz olan sitemizdeki e-kitaplar, "Engelli-engelsiz elele" düşüncesiyle, hiçbir ticari amaç gözetilmeksizin, tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak, engelli-engelsiz Yardımsever arkadaşlarımızın yoğun emeği sayesinde, görme engelli kitap sevenlerin istifadesine sunulmaktadır. Bu e-kitaplar hiçbir şekilde ticari amaçla veya kanuna aykırı olarak kullanılamaz, kullanılamaz. Aksi kullanımdan doğabilecek tümayasorumluluklar kullanana aittir. Sitemizin amacı asla eser sahiplerine zarar vermek değildir.

www.kitapsevenler.com

web sitesinin amacı görme engellilerin kitap okuma hak ve özgürlüğünü yüceltmek ve kitap okuma alışkanlığını pekiştirmektir.

Ben de bir görme engelli olarak kitap okumayı seviyorum. Sevginin olduğu gibi, bilginin de paylaşıldıkça pekişeceğine inanıyorum. Tüm kitap dostlarına, görme engellilerin kitap okuyabilmeleri için gösterdikleri çabalardan ve yaptıkları katkılardan ötürü teşekkür ediyorum.

Bilgi paylaşmakla çoğalır.

Yaşar MUTLU

İLGİLİ KANUN:

5846 Sayılı Kanun'un "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler" bölümünde yer alan "EK MADDE 11" : "ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, braille alfabesi ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir." Bu nüshalar hiçbir şekilde satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullanılamaz. Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur."

bu e-kitap Görme engelliler için düzenlenmiştir.

Kitap taramak gerçekten incelik ve beceri isteyen, zahmet verici bir iştir. Ne mutlu ki, bir görme engellinin, düzgün taranmış ve hazırlanmış bir e-kitabı okuyabilmesinden duyduğu sevinci paylaşabilmek tüm zahmete değer. Sizler de bu mutluluğu paylaşabilmek için bir kitabınızı tarayıp, kitapsevenler@gmail.com

Adresine göndermeyi ve bu isimli kahramanlara katılmayı düşünebilirsiniz.

Bu Kitaplar size gelene kadar verilen emeğe ve kanunlara saygı göstererek lütfen bu açıklamaları silmeyiniz.

Siz de bir görme engelliye, okuyabileceği formatlarda, bir kitap armağan ediniz...

Teşekkürler.

Ne Mutlu Bilgi için, Bilgece yaşayanlara.

Tarayan Yaşar Mutlu

www.kitapsevenler.com

www.yasarmutlu.com

yasarmutlu@yasarmutlu.com

yasarmutlu@kitapsevenler.com

kitapsevenler@gmail.com

Orhan Kemal _ Ekmek Kavgası

EKMEK KAVGASI

ORHAN KEMAL

EKMEK KAVGASI

(Hikâyeler) Dokuzuncu Basım

Ekmek Kavgası, Orhan Kemal / 9. Basım 1984 Şubat / Kapak, Er kal Yavl / Kapak ve iç Baskı, Öz-yılmaz Matbaası / Cilt, Arslan Mücellitbancsi / Kitabı Yayımlayan, Kemal Karatekin - Tekin Yayınevi, Ankara Cad. No. 51 İst. Tel. 527 69 69
TEKİN YAYINEVİ

Tarayan Yaşar Mutlu
www.yasarmutlu.com
www.kitapsevenler.com
kitapsevenler@gmail.com
EKMEK KAVGASI

Sabah, öğle, akşam karavanalarından artan yemeklerin döküldüğü toprak, kalın ve besili solucanların hazla kıvrıldığı zifirden bir bulamaç halindeydi. Yalınayak çocuklarla ihtiyar kocakarılar, paslı teneke kutuları ağız ağıza dolu, uzaklaşırlarken, erkek köpekler sıhatten gerilmiş karınlarını güneşe devirip uyuklarlar, sarkık memeli dişiler de, peşlerinden tonton enikleriyle dolaşırlardı.

Daha sonra meydan karga sürülerine kalırdı. Simsiyah kanatlarında mavi ışılıtlarla kargalar «Gaak, Gaak!» diye sekerek karınlarını doyururlarken, yırtıcı kuşlar geniş kanatlarıyla havada daireler çizmeğe başlayınca, karga sürülerinde ürkeklik artardı. Arada, yırtıcı kuşlardan birisi, tam tepede, asılı gibi durur durur, sonra birdenbire, şimşek hızıyla toprağa iner, gagasında kalın bir solucanla tekrar havalanırdı.

Gün geldi, Alay, memleketin güvenliğini daha iyi sağlayabileceği, daha önemli bir mevkie kalktı, yerini bir «Oto bölüğü» aldı... Mutfakta karavana kayınıyordu. Lâkin Alay zamanındaki bolluk nerede...

Yalınayak çocuklarla kocakarılar paslı kutularını daha önce doydurabilmek için çekişiyorlarsa da, köpekler arasında esaslı bir savaş başlamıştı.

Ordaki kancık köpeklerden birini kokladı diye, yabancı bir hovardayla boğuşuluyor, hovarda sınır dışı edilinceye kadar uğraşılıyordu.

Gün geldi bu «Oto bölüğü» de kalktı. Artık mutfakta esaslı şekilde yemek pişmiyordu. Nöbetçi birkaç er için küçük tencerelerde pişiyor, arsaya he-

men hemen hiç bir şey dökülmüyor, pek pek, birkaç kemik, biraz ekmek içi filân...

Mevsim kışa doğruydu. Bol yağmurlar, yazın çatlayan toprakları adamakıllı yıkamıştı. Sırtlarında çalı çırpıyla kocakarılar, yalınayak çocuklar, köpek sürüleri gene geliyordu. Erkekler daha sinirli, daha kavgacı olmuşlardı. Kancıkların peşlerindeki enikler de palazlanmışlardı, lâkin zayıftılar. Bazan ufacık bir ayak dolaşıklığı yüzünden erkek köpeklerden biri gazaba geliyor, anayı enikleri birbirine karıştırı-veriyordu... «Zavallı bir kancığı boğmak isteyen» erkek köpekse, birer kenarda hırsıyla bekleyen öteki erkek köpekleri çileden çıkarıyor, bir anda meydanfık birbirine giren köpeklerin yaygaralarıyla doluyordu.

Bazan bir kemik parçası yüzünden insanlarla köpekler arasında da kavgalar oluyordu. Dumanı tüten yağlı bir kemik parçasını teneke kutusuna sokmağa uğraşan bir kocakarının yanına sinirli bir erkek köpek usullacık sokuluyor, usta bir pençe vuruşuyla kemiği düşürüyor, kocakarı dönene kadar, ağzında kemik parçasıyla fırlıyor, kocakarıysa, dişsiz ağızıyla karanlık karanlık uluyordu:

— Allah kahretsin e mi! iki gözün kör olsun e mi!

Yahut, bir parça ekmek içine doğru bir kocakarı, değneğine dayana dayana giderken, aynı ekmek içi yalınayak bir oğlan tarafından da görülmüş oluyordu... Oğlan kocakarının değneğini çeki-verince, kadın yuvarlanıyor, beriki koşup ekmeği kapıyordu.

Kocakarı gene uluyordu:

— Sürüm sürüm sürün e mi! Allah belânı versin e mi!..

İlkbahara doğruydu... Bol güneşli havalar.. Karlı dağlardan soğuk rüzgârlar esiyor, hafif beyaz bulutlar telâşlı koşuşuyorlardı.

iki kocakarı. Alay mutfağının arkasındaki arsa-

6

da, ıslak toprağa karşılıklı oturmuşlardı... Teneke kutuları bomboştu. Yanıbaşlarında birkaç erkek köpek, birbirine geçmiş böğürleriyle, sinirli sinirli soluyarak uyukuyorlardı. Güneş sıcaktı.. Kocakarılar, yama yama üstüne vurulmuş, kalın hırkalarını çıkardılar. Sivrilmiş omuz başları, içleri boşalmış kuru memeleri.. Koltuk altları güneşte tatlı tatlı gidişti, uzun uzun kaşındılar... Sonra, hırkalarının kıvrımlarına saklanmış bitleri bulup bulup kırmağa başladılar. Sivri çenesinde üç siyah kıl fırlamış olanı:

— Bet bereket vardı anam... dedi, bet bereket vardı... Yiyeceğin sözü mü olurdu? O canım fasul-yalar, nohutlar, böğrülceler...

Ya piriç pilâvları?

Ötekinin bir gözü kördü.

— Doğru... diye başını salladı. Bet bereket vardı o zaman... İnsan karnını doyururdu da, doldurur konu komşuya bile götürürdü...

— Ya karpuz kabukları! Nasıl kemirirdik?

-t- Eeeh, o günler de günmüş. Allah bundan geri komasın, zere beterin beteri var! •

— Bu askercikleri de ne demiye alıp götürürler sanki burdan?

— Harp varmış harp Moskof gene kafa kaldırmış diyorlar!

Bir müddet korkuyla bakiştılar. Körü:

— Kafa kaldırmış ha? diye başını salladı, gözlerini karşı dağlara kaldırdı. Aklından, Balkan harbinin araba tekerlekli topları geçti; ölmüş askerler, buğday çuvaları, yüklü bir arabanın tekerleği altında kafası ezilmiş bir çocuk cesedi...

— Allah sen gösterme Yarabbi!

İkisinin yüreğinden de aynı korku, aynı açlık korkusu geçti. Hemen hemen aynı zamanda söylendiler:

— Bundan geri koyma Yarabbi! Tepelerinde bir çaylak, geniş daireler çizerek dolaşıyordu.

1947 7

REVİR MEYDANCISI YUSUF

Revir meydancısı Yusuf. Trakyanm kıraç bir kö-yündendi. Bir gece, koyun çalmağa gelen bir hırsız öldürüp gömmekten on sekiz yıla hüküm giymişti. Hapishaneye düştükten sonra sık sık memleketini hatırlar, iri çoban köpeklerinin gürleri gibi havlıya-rak dolaştığı koyun sürülerini, tarlalara yiyecek götürün kadınları, mavi göklerde kıpkırmızı akan bulutları görür gibi olur, garip garip içini çekerdi.

Şimdi, revir «Malta»sının bir köşesindeki karyolasına sırt üstü uzanmış, gene memleketini düşünüyor, bir taraftan da ağırlaşan göz kapaklarını zorla açarak tavana bakıyordu.

Beyaz badanalı tavanda bir tahtakurusu gözüne ilişti. Dikkatle baktı, tamam, bir tahta kurusu... Geceyi hatırladı: İlık ılık kımıldayan havasıyla ağır gece... Taze buğday tanelerine benzeyen diri tahtakuruları, sanki avuç avuç serpilmişti. İnsanın vücudunu ürperterek haşıyorlar, insan iki yana çar-pındıkça, leş gibi kokuyorlardı.

Yusuf, «Ulan, ne boktan iş!» diye aklından g3-çirdi, «Çobancılıkta ne tahtakurusu olur, ne bir şey.. Ah çobancılık, şimdi olmalı ki...» A

Bu sırada ecza odasının önünde iki hasta iri iri konuştu:

— Terledin mi?

— Tabii yahu...

— Ya ben? Mintan nereme deyse ateş dokunmuş gibi yakıyor..

8

Yusufun gözü tekrar tavandaki tahtakurusuna1 - .vti.«Ulan namussuz, şiştin şiştin yürüyemiyorsun--değil mi?» diye söylendi.

«Yatağı, yorganı, somyayı, yastıkları bir güzel filitlemeli. Filitlemeli mutlaka.. Su kaynatıp karyolayı tekmi haşlama!!...»

Karyolasında doğruldu. Kalın bilekli, iri yumruk-Sarıyla uykulu gözlerini ovaladı, esnedi.. «Yatağı gü-ze'ce kaldırmalı, diye tekrar aklından geçirdi, somyada da tahtakurusu kaynar şimdi.. Somyayı da haşlamadan olmaz...»

Bu işi yapmak için geç kalmış gibi bir rahatsızlık duyarak karyoladan telâşa atladı. Ecza odasından filit tulumbasını aldı. Küçük teneke pompaya '!'Ukrol» doldurdu. Sonra, geldi, karyolasındaki battaniyesini yere serdi, yorganı, yastıkları çabucak battaniyeye indirdi. Bu işi yaparken ılık ılık terliyor, «Kazan kulpu»na benzeyen simsiyah kaşlarından sızan-teri koluyla siliveriyordu.

Ot somyanın üstünden yataklar kalkıverince, aydınlığa çıkan tahtakuruları kaçışmağa başladılar. Yusuf keyifli keyifli gülerek, kaba bir küfür savurdu. Tulumbayı kaptı, şehvetli bir hamleyle pompayı iki ss-fer bastı. Çağırdılar:

— Yusuf!

Yusuf pompayı bırakıp seğırtti.

— Buyur..

—! Bir bardak su getir!

Yarım kalan işini düşünen dalgın Yusuf çabucak, bir bardak su doldurup götürdü ve karyolasına döndü. Pompayı aldı. Yarım kalan iştahıyla yeni baştan, iki sefer daha sıktı, üçüncüyü sıkmağa vakit kalmadı:

— Yusuf!

Gene pompayı bırakıp koştu:

— Buyur!

Bu sefer ecza odasından seslenmişlerdi.

— Git, çayla şeker al!

Uzatılan parayı, içini çekerek aldı. Alnından sızan teri silerek revir kapısına yürüdü. Çıkarken başını çevirip karyolasına, bilhassa filit tulumbasına hazin hazin baktı, merdivenleri hızla indi.

O gittikten sonra mutfaktan, hasta koşuşlarından seslendiler:

— Yusuf!

— Yusuf!

— Yusuf laaan!

— Yusuf çayla şekeri getirdi, sahibine verdi. Işıl ışıl parlayan terli, esmer yüzünü nasırlı avuçlarıyla silerek karyolasının yanına geldi. Tulumbayı aldı, sıkacaktı ki:

— Yusuf!

, «Eeeeeee...» diye bir küfür mırıldanarak mutfağa

seğırtti.

Aşçıbaşı onu sert karşıladı:

— Neredesin lan? Sabahtan beri tellâl olduk... Yusuf, Yusuf, Yusuf, yok. Adam olmayacak mısın sen

— Çay almağa gittim- ağa...

— Çay almağa gitmiş.. Hep dalga... Doldur şu kovaları!

Yusuf yutkunup sustu. Kovaları kaptı. Uzun boyuyla revir kapısında kayboldu. Çabuok bu işi görüp bir an evvel karyolasına gelmek, tahtakuruları dağılmadan pompalamak istiyordu.

Kovaları doldurup getirdi, mutfağa bıraktı. Dirseklerine kadar sıvalı iri kollarını böğürlerine dayayarak, kısa boylu aşçıya baktı; «işim bitti mi. gideyim mi?» der gibi.

Aşçı ocakta kaynayan tencerelere dalmış, düşünüyordu. Yusuf usullacık sıvıştı. Karyolasına geldi. Elini pompaya tam uzatırken, gene:

10

— Yusuuuuuf!

Sanki mahsus yapıyorlardı.. Revir halkı söz birliği etmiş, Yusuf tahtakurularını öldürmesin, tahtakuruları bu gece de onu yesin, diye işe tutuyorlardı.

Şimdi de revir kapısı çalınmıştı... Pompayı gene bıraktı, koştu, kapıyı açtı. Pansuman yaptırmağa gelen adamı içeri aldı, demir kapıyı usullacık kilit-iedi, sonra gene karyola ve filit tulumbası.

Bu sefer de öteki sıhhiye:

— Yusuuuf!

Yusuf gene koştu, gene bir şeyler ısmarladılar. O gene hep aynı itirazsız, şikayetsiz, kocaman bir erkeğin biraz kızgın uysallığıyla gitti, ısmarlananları aldı, geldi, yerlerine verdi.

Bu sırada gözü revirin duvar saatına ilişmişti. «Ulaaaan, ikindi olmuş be!» diye mırıldandı. «Nerdey-se hastalar akşam yemeğine oturacak.. Ondan sonra sofa süpülecek, ondan sonra su taşınacak, ondan sonra...»

Füit tulumbasını kaptı, iki defa hırsıyla pompaladı.

— Yusuf!

Gene aşçı çağırmıştı. Aşçının içeri içeri, kanlı gözlerini ayıra ayıra, küfrede ede söz söyleyişini hiç sevmeydi. Tulumbayı bırakıp koştu.

— Hazırla şu sofrayı.. Masayı çek, tabakları diz, kaşıkları...

Yusuf masayı çekti, tabakları dizdi, kaşıkları koydu. Bütün bunları olağanüstü bir çabuklukla yaparken, işi erken bitirirse hastalar yemek yerken bulaşık vaktine kadar «şu namussuz tahtakurularını» pompalayivermeyi aklından geçirdi.

Dışardan çağırdılar:

— Yusuf!

11

Aşçıbaşı'ya hastaların yemek kaplarını veriyordu, aldırmadı.

— Yusuuf!

Gene aldırmadı. Bu sefer ses gürledi:

— Yusuuuuuf!

Yusuf telâşla koştu. Aşçıbaşı zaten sıcak mut--fağı hamama çeviren maden körnürü ooağının önünde haşlanmışa dönmüştü. Yusufun «gene niçin işi. bıraktığının» farkında değildi. Şimdi yanında bulunmayışına müthiş kızdı: «Ulan hey Allah belânı versin be! Kovmalı bu deyyusoğlu deyyusu... Amma; dalgacı yahu...»

— Yusuf, Yusuuuf, Yusuuuuuf!

Yusuf bunu sahiden duymadı. Aşçının ona seslendiği sıra, o, revir sofasının alt başında, sıhhiye-mahkûmlarından birisiyle konuşuyordu:

— Bu karyola neden dağılmış? diye çatık kaşlı sıhhiye, Yusufun karyolasını göstererek sordu... Amma da intizamsız herifsin bel- Somya bir tarafta, yataklar bir tarafta, pompa öbür tarafta... Hele pompa... O senin eline yakışır mı, ayı! Ya müdür filân gelse de görse bunları böyle? Ha? Ne olur sonra? Topla kaldır haydi...

Yusuf yerdekileri kaldırırken aşçı tekrar, hem* de daha beter, gazaplı, bağırıldı:

— Ulan dinini imanını... evlâdi!

Sıhhiye mahkûm ecza odasına çekilmişti. Yusuf aşçıbaşının sesine koştu:

— Ne cehenneme gittin gene hergele! Tam bu sırada revir kapısı hızlı hızlı çalındı:

— Nerde buranın anahtarı?

— Heeey, kapıcı? .

— Buranın adamı yok mu, öldünüz mü be heeyH' Başgardıyan bıçak ve esrar aramak için gelmişti. İçeriye usullacık girip, hastaları yataklarında bastırarak istiyordu. Fakat böyle yaygaraya verilip ortalık ayağa kalkınca, tabii hastalar çoktan işi anla-

12

mış. şimdiye kadar bıçaklar da, esrarlar da «zula» (*) edilmiş olacaktı. Buysa, kapının geç açılması yüzündendi.

Kapı boyuna çalınıyordu. Kilit şıkırdarken «Başgardıyan geldi!» diye haber vermediği için, Yusuf bunu herhangi bir mahkûm sanarak; «Beklesin... Patlamadı ya...» diye aldırış etmedi.

Halbuki kapı omuzlanıyordu âdetâ.. Kapının açılmamasından mânalara çıkarıyor, kapıyı mahsustan geç açıp «zulacı»lara vakit kazandırmak istediğini sanıyordu.

Neden sonra, ilk önce sıhhiyeciler ecza odasından fırladılar, kapıda Başgardıyanı görünce, revir sofasında bir telâştır başladı:

— Yusuf!

— Yusuuf!

— Yusuf nerede be?

— Ne cehennemde bu herif yahu?

— Zaten hiç yerinde durduğu yok ki...

— Heey, Yusuf!

Yusuf işin ehemmiyetini kavrayıp da kapıya koştuğu zaman iş işten geçmişti. Başgardıyan hırslı hırslı bağırmağa başladı:

— İşiniz gücünüz dalga! Alt tarafı bir kapı açacaksınız.. Bir saattir kapı önündeyiz.. Reviri sallasirt etseler haberiniz olmayacak!

Aşçı cia ıslak bir tavuk gibi, mutfaktan telâşla geldi. Şimdi her kafadan bir ses çıkıyor, kapının geç açılma kabahati doğrudan doğruya Yusuf'a yükletiliyordu.

Başgardıyan uzun uzun bağırıp çağırıdıktan sonra:

(•) Zulâ: Hapishane argosu, esrar, bıçak, afyon gibi yasak öteberilerin saklanmasına denir.

13

— Değiştirin bu herifi! diyö sıhhiyecilere emir verdi. Atın içeri gitsin... Şöyle daha bir gözü açılıc yok değil ya bu kadar mahpusun içinde...

Ve hasta koşuşlarından birisine girdi. Mahkûm sıhhiyecilerle mahkûm aşçı, mahkûm Yusuf'a baktılar. Aşçı:

— Topla yataklarını! dedi.

Meydancı Yusuf, «içeri atılıp, bir kap yemekten olmanın» kaygısını yüreğinde taşıyarak, yatakların»; eski bir çula sararken, aşçı başucuna dikilmiş, «giderken bir şeyler alıp götürmesin!» diye onu dikkatle kolluyordu.

Yusuf'a gelince... O serin, hovardaca bir şarkır mırıldanıyor, oyuncağı elinden alınmış bir çocuk hırısıyla, yataklarını bağlıyordu. İşini bitirince hasta koşuşlarını teker teker dolaşıp hastalardan helâllik aldı. Sonra yataklarını omuzuna vurdu, revir kapısından çıkarken:

— İçeri atılınca gebermem ya., diye hınçla söylendi. Alt tarafı ne, bir tabak yemek değil mi?.

1943

14

MAHALLE BEKÇİSİ ALİ

İplikane Masuracılarından Ali, sık sık hastalanıyor, işe gelmiyordu. Böyle ikide birde «Avarelik, verdiği» için hastane doktoruna muayeneye gönderildi. Doktor muayene etti: «Zaafiyeti dolayısıyla işe: tahammül edemez» diye rapor verdi. Bunun üzerine fabrikadan çıkarılınca, o da gitti mahalle bekçisi yazıldı. Tesadüf bu, Ali'yi fabrikanın bulunduğu istasyon civarındaki mahalleye bekçi yaptılar. Yani Ali, işe yaramadığı için çıkarıldığı fabrikanın da bulunduğu koca mahalleyi kolluyarak, «Yedekler değişirken» amele arasında «vukuat» olmasın, kadınlara,, çocuklara sarkıntılık edilmesin, işsiz takımı, ustalara, kâtiplere sataşmasın diye göz kulak olacaktı.

Bu mahalleye, hem de vaktiyle amelelik ettiği: fabrikanın bulunduğu bu mahalleye bekçi olmak, gururunu okşamıştı. Eskiden yüzüne bakmıyan, itip kakan «alttarafı iki paralık amele» gibilerden, onu sümsükleyen ustabaşından ta fabrika kapıcısına kadar herkes, şimdi ona hususî bir kıymet verecekti. Hattâ, kimbilir, belki de patron çağırarak, kulağına usullacık bir şeyler fısıldayacaktı. Böyle şeylerle patronlar doğrudan doğruya meşgul olmasalar bile, kapıcıları, idare memurları velhasıl «Mahremi-esrar» lan olan bir yakınları vasıtasıyla bu işi gördüklerini' Ali biliyordu. Sonra Ali gene biliyordu ki, fabrikaların-polis ve bekçiye sık sık işleri düşer, öyle ya, memleketin her tarafından çekilip gelmiş, «Ne idiği belirsiz, bin ananın doğurduğu bu ipallah, sivri külâhı takımını idare etmek kolay mı..

15

Ali eskiden beri bir şeye imrenirdi: Mahalle bekçisinin fabrika kapıcısı Arnavut Recep'le ahbablık etmesine... Çoğu gece paydoslarında rastlamıştı, işbaşı yapanlarla, paydos edenlerin kalabalığı çekilip ortalık «mayna» oldu mu, kapıcı ile bekçi sandalyelere kurulurlar, mevsimine göre, çay içer, dondurma yer, cigaralarını tütürerek dereden tepeden konuşurlardı. Ali de bundan sonra böyle yapacaktı.

Kahverengi bekçi elbisesini giyip, tabancasını da beline taktıktan sonra berbere girdi. Saçlarını kısalttırdı, yüzünü iyice kazıttı. Berberin kocaman aynası önünde kendine çeki düzen verip bilhassa kasketini sol kaşına «Külhanca» eğdi. Bu haliyle kendini amele arkadaşlarından yüksek buluyordu. «Nasıl? Bekçi olduk işte... Fabrikadan çıkarıldıksa işin daha fiyakasını bulduk!» der gibilerden, fabrika önüne geldi.

Paydos yakındı. Fabrikanın büyük demir kapısının kanatları artlarına kadar açılmıştı. Kapıcıyla, kontroller işçilerin üstünü başını aramağa hazırlanıyorlardı.

O, yani bekçi Ali, elleri arkasında, dehşetli bir gururu yüreğinde taşıyarak yürüyordu. Fakat... Neden. Hâlâ, hâlâ onu kimse farketmedi. Fabrikanın karşısındaki Kooperatif bakkalı, kasabı, manavı önünden ağır ağır, kendini bilhassa göstererek geçti. Geçerken durakladı, sözde tabancasının kayışını düzeltti. Hayır, hiç kimse onu görmüyor, yahut da görmek istemiyordu. «Aldırış mı etmiyorlar. Bunu yapamazlar. Çünkü...»

Paydos başlamıştı. Kapıdan çabucak aranan işçiler itişe kakışa ve büyük bir kalabalık halinde çıkıyor, bu terli ve bütün sevinç ve ferahlığını aşikâr eden yüzleriyle dağılıyor, bazıları kapıdan çıkar çıkmaz koşuyor, birbirini kovalıyor, yüksek sesle şakalaşıyorlardı.

Erkeklerden sonra beyaz başörtülü ve siyah gö-

16

«ğüslük kalabalığı halinde kadın işçiler de çıkmağa başlamıştı.. Kadınlar erkeklere bakarak daha ağırbaşlıydılar.

Ali, kırılan neşesiyle bir kenarda bekliyor, onu orada görmemelerine, «Vay, Ali'ye bak yahu, bekçi •olmuş... Lan bekçi olmuş Ali beee... Lan yaşa be Ali. bekçi olmuş Ali, bekçi oldun ha. Nasıl olabildin yahu!» gibilerden imrenmemelerine kızıyordu.. Tam bu sırada, Ali'nin eskiden çalıştığı atelye arkadaşlarından birisi kapıdan göründü, bezgindi. Ali'nin yanından ağır ağır geçti, fakat... Ali öksürdü. Arkadaşı gene fark etmedi. O zaman Ali, bir parça da sinirlenerek onu kolundan çekti. Çatık kaşlı duruşuyla: «Kör müsün, bak, bekçi oldum ben!» demek •istiyordu.

Beriki hâlâ oralı değildi. Hep o bezgin, bir parça da uyuşuk haliyle Ali'ye baktı, sonra lâf olsun diye konuştu:

— Bekçi mi oldun şimdi de?

— Ya, bekçi oldum.. Nasıl?

Beriki omuz silkip yere tükürdü. Bu haliyle anlatmak istiyordu ki, «Ha bekçi olunmuş, ha amele..»

Ve buruşuk pantolonu üzerinde zorla taşıdığı -vücutuyla çekilip gitti. Ali, arkasından hınçla baktı: «Hergele!» diye söylendi. Kasketini sol kaşına az daha eğdi. «Görürsünüz!» diye aklından geçirdi, «hele biraz eskiyeyim. Amele değil misiniz, en iyinizin...»

Hırslı hırslı birkaç adım attı, fabrika kapısının önünde gitti, geldi...

işçiler tekmi çıkmış, kapı kanatlarından birisi kapatılmıştı. Bir meydan hamalı uzun saplı süpür--gesiyle kapı önünü süpürmeğe başlarken, Ali, Arnavut kapıcının kulübesine geldi. Kapıcıya gülerken askerce bir selâm verdi, bekledi. Kapıcı Recep onu tanımamıştı. Dikkat edince gözü ısırır gibi oldu. Fakat ;bozuntuya vermedi.

17

— Ooo... Gel bakalım! dedi, sen mi oldun bekçi?

Ve onu, onun gururunu okşıyacak şekilde kar-şılıyarak sandalye verdi, cigara ikram etti.. Ali, sandalyeye azametli kuruluğu, bacak bacak üstüne atı-şıyla sanki eski fabrikasına, onun süklüm püklüm halini bilen parke taşlarına, dekovil raylarına filân: «Ben artık sizin bildiğiniz iki paralık amele değilim. Adam oldum...» demek istiyordu.

O gün geç vakte kadar kapıcı Recep'le ahbaplık ettiler. Bu arada fabrika baş ustasıyla ve ötekilerle de tanıştı. Vaktiyle çalıştığı iplikhanenin asık yüzlü ustası elini nezaketle sıktı, muvaffakiyet diledi.

Ali, dünyadan memnun, içinde taşıdığı gururlu havayla Recebin yanından kalktı. Mahalle arasına kıvrılan yolda düdüğünü gücünün yettiği kadar üfli-yerek karanlığa karıştı.

Günler geçiyordu. Bekçi Ali her akşam paydosta fabrika kapısına geliyor, itişe kakışa çıkan işçi kalabalığına ters ters bakıyor, onlardan birisine çıkış-" mak için en ufak fırsatı kaçırmıyordu. işçiler dağılıp, kapının demir kanatları çekildikten sonra kapıcı Recep'le kulübede cigara içerek iâf atıyorlardı. Uzaklardan Kontrol düdüğünün yaklaştığını duyduğu halde bekçi Ali, aldırış bile etmiyor, «Bana kontrol filân vız gelir. Ben bizim karakolun göz bebeğim» gibilerden bir umursuzlukla sivri burnunu kaşıyor, sandalyesinden kimildanmıyordu bile... Neden sonra,, kontrol düdüğünün duyulduğundan bir müddet sonra, kontrolden değil de, iş icabı vazifesini bilen âmir-siz, kumandansız insanların pervasızlığıyla, karanlık yolda düdüğünü üfliyerek kayboluyordu.

Bir gün fabrikada bir hırsızlık oldu: Yardacı Parmaksız Yusuf, beline doladığı sekiz metre kaput beziyle kapıda yakalandı. Bir yaygaradır başladı... Kapının demir kanatları çekildi, düdükler öttü. Ustaia-ra, idare memuruna haberler uçuruldu ve Parmak-

13

sız Yusuf bir anda kendini bu gürültücü kalabalığın elleri üstünde, içeri, idare memurunun odasına doğru götürülür gördü.

Bu işler olduktan, ameleler daha sıkı bir kontrole tâbi tutulup inceden inceye arandıktan sonra ortalık yatıştı. Bekçi Ali'yle kapıcı Recep sandalyelere kuruldular. Kapıcı Recep alabildiğine memnundu.

— Pa.: diyordu, bu işlerde kül yutmayız evvel Allanın sayesinde.. Anam olsun karım, uçurtmam kuş, more!..

Saatlerden beri bire beş katarak her önüne gelene anlattığı bu hırsızlık vakasını kimbilir kaçınıcı sefer, Bekçi Ali'ye ballandıra ballandıra «nakil» ettikten sonra, uzun bıyıklarını avuçlarının içiyle sıvazladı ve cigara tabakasını uzattı:

— Yak more.. Olsam ben yerinde hükümetin, bülelerini...

Bekçi Ali birden kapıcı Recebin sözünü kesti:

— Sen öyle yaparsın, ya ben. Sandalyesinden kalktı, gazaplı gazaplı:

— Allahımı inkâr edeyim, diye devam etti, derilerini yüzerim kör bıçakla.. Amele milleti değil mi, bırak... Bunlarda din, iman, namus... Ulan düşün be şerefsiz, ekme diyorsun... Nasıl vicdanın kaail geldi de...

Bu sırada eski arkadaşını, hani şu, Ali'yi ilk bekçi olduğu gün görüp omuz silkerek «bekçi mi oldun?» diye umursuzca yere tüküren arkadaşını hatırladı, büsbütün kızdı:

— Şimdi, dedi, idare memuru onu bir güzel benzetir. Sonra bana teslim edecekler... Gösteririm ona gününü, karakola götürürken...

Durdu, düşündü, ilâve etti:

— Onu bunu bilmem, amelelik namuslu insan harcı değil... Neden dersin...

19

Fabrika her zamanki gürültüsüyle, sanki hiç bir şey olmamış, bu fabrikada bu bir sürü adamın şi-şirip dallandırdığı hırsızlık vakası geçmemiş gibi telâşsız, sakin, bütün bu bir sürü çabalama ve hayhuya bıyık altından gülerken onlarla alay ediyormuş gibi çalışıyordu.

Bekçi Ali'ye gelince.. O, kendisine az sonra teslim edilecek «Hırsız»ı sabırsızlıkla bekliyordu.

20

KÖPEK YAVRUSU

Şehrin ana caddesindeki kuyumcu dükkânlarından birinin kaldırımı önünde bir köpek yavrusu ön ayaklan üzerine uzanmış, acı acı sızlanıyor, arada başını iki yana çevirip, etrafını alan mahalle çocuklarına bakıyordu.

Köpek yavrusunun iki ard ayağını az evvel, demir tekerlekli bir yük arabası ezmişti. Şimdi mafsallardan aşağısı pestile dönmüş, ayaklar yalnız bir deriyle bağlı, sarkıyor, ezikten boyuna kan sızıyordu. Arada boynunu büküyor, sesini yükselterek bir şeyler anlatmak istiyor, sesi ağırlaşıyor, yükseliyor, sonra yavaşca tükeniyordu.

Etrafını alan mahalle çocuklansa yaramaz ve haşindiler... Bunlardan Tatara benzeyen, basık burunlu birinin elinde bir değnek vardı. Şakıldaklı entarisinin parçalanmış sırtından eti görünüyordu. Yanında, paslı bir çember tutan çok zayıf oğlana:

— Ağlıyor ha! dedi.

Çok zayıf oğlan başını salladı.

— Heye.. Ver hele lan...

Tatara benzeyen oğlanın elinden sopayı aldı:

— N'apacan?

Çok zayıf oğlan cevap vermedi.

Çektiği acıyı İNSAN'lara bir türlü anlatamıyan köpek yavrusunun ezilmiş, kanlı etine dürttü. Köpek yavrusunun vücudu birden müthiş bir sarsıntı geçirdi ve acı acı bağırdı. Başta zayıf oğlan, bütün çocuklar bir zafer çılgılığı attılar.

21

— Bi daha dürt hele lan!

Deynek tekrar dürtüldü, sonra tekrar, tekrar... Köpek yavrusu her seferde de öyle müthiş, öyle ondan beklenilmeyen sesler çıkardı ki, sanki bütün kudretini bu olağanüstü gayretlerle kaybetti ve tükendi gitti... Köpeğin çaresiz bir teslimlikle yan yatan, gözler kapalı, elleri düşmüş, acı duyan, fakat artık inlemeğe mecali kalmıyan sükütu evvelâ çocukların, sonra onları çevreleyen daha büyük, daha, daha büyüklerin neşesini kaçırdı.

Tatara benzeyen oğlan:

— Vay ibne vay, dedi, bağırmıyor be! Kırpık bıyıklı biri:

— Ayağınnan bas da bak! dedi.

Kısa, lâcivert pantolonunun kızı iri siyah bir bezle yamalı, yandan biri kargaya benzeyen, kesik benizli bir başka oğlan, ayağında taşıdığı — babasının— battal, sarı kunduralarının topuğuyla köpek yavrusunun ezilmiş iki arka ayağına bastı. Bayılmış, daha doğrusu ölmüşe benzeyen köpek yavrusu, ondan beklenmiyen yepyeni bir hamleyle şahlanarak öyle bir vahşi ses çıkardı ki...

Köpeğin etrafında ilk halkayı çeviren çocuklar, onları çeviren büyükler, daha büyükler birden ürk-tüler. Sonra köpek yavrusunun iki ön ayağı arasına sakladığı başıyla tepeüstü, acı devrilişini görünce korkacak bir şey olmadığını anlıyarak, tekrar toplandılar ve neşeli çılgınlıklar yükseldi.

Seyirci büyüklerden biri:

— Ulan eferim be! dedi.

«Eferim»i kazanan karga suratlı oğlan yumruklarını göğsüne vurarak, gururla:

— Alloooooş! dedi, eden gazi. Nasıl? Bütün çocuklar karga yüzlü oğlana kıskançlıkla baktılar. «Daha yeni bir şeyler bulup, kendileri de eferim'i kazanmak için» arandılar;

22

Köpek yavrusunun ölümü yaklaşıyordu. Tatara benzeyen, yassı burunlu oğlanın elâ gözleri, birden sarı sarı parladı.. Karşı kaldırımın önünde sökülmiş bir parke taşı duruyordu. Koştu, taşı yerinden zorla kaldırarak köpek yavrusuna doğru geliyordu ki, «Hammal Memet bey» neredense zuhur etti. Tatara benzeyen oğlanın niyetini anhyarak onu kolundan yakaladı:

— Hele ha, hele ho .. Yazık...

Tatara benzeyen oğlan muvazenesini kaybetti, parke taşı da yere düştü. Oğlan bunu bir yenilgi saydığı için, müthiş hırslanarak dikildi:

— Sana ne? Oğlan mu da karışıyor? Herkes kakhahalarla güldü. Oğlan şımardı:

— Atarım atarım... Senin babayın iti değil ya! Hammal Memet bey:

— Yazık oğlum, günah.. diyecek oldu. Fakat yassı burunlu oğlan yumruklarını beline dayamış «Hammal Memet bey»e öyle bir azamette bakıyordu ki...

— Sen bir hambal adamsın, dedi, get yükünü taşı., senden akıl alacak deelik al!

Herkes kasıklarını bastıra bastıra gülüyordu.

Bacağı kadar bir oğlanın karşısında, kulaklarına geçmiş soluk kurşunî fötrü, paçaları diz kapaklarına kadar çemirli kara donu, yalın ayaklarıyla «Hammal Memet bey» i bir soytariya benzeten karnı tok bezirganlar, öteki çocukları da kışkırtmağa başladılar. Derken iş azıttı.. «Ehey»ler, «zort»lar, karpuz kabukları ve avuç avuç toza tutulan «Hammal Memet bey» şaşkına çevrildi. Sağa, soia saldırırken kafasına bir taş, geri dönüyor, dönerken beraber alınına koca bir karpuz kabuğu yiyerek sersemliyordu.

Etraf gittikçe kalabalıklaşıyordu.. Güneşin altında boyuna çoğalan bir kalabalık sesli sesli gülüyor, daha çok gülebilmek için kendilerini zorluyorlardı.

23

Bir ara, karga yüzlü oğlanın kuru bileği «Me-met bey»in eline geçti, öteki çocukların «Ana avrat» küfürleri arasında, dönmüş gözleri, gerilmiş sinirle-riyle, çocuğu tokatlamağa başladı. Çocuğun avar avaz haykırışı, etrafın yaygarası üzerine bir polisle iki bekçi koşarak geldiler. Esnafın da işbirliğiyle karga yüzlü oğlan «Hammal Memet beysin elinden kurtarıldı ve «Bir çocuğu cadde ortasında tokatlamak suçlusu» adam, karakola sevk edildi.

Köpek yavrusuna gelince... O kendinden geçmişti. Küçük başı, iki ön ayağı üstüne düşmüş, kenarlarında yaşlar kurumuş, yumuk gözleriyle sessiz sessiz yatıyor, arada ağız açılıyor, fakat hiç bir ses çıkmadan kapanıyordu.

Az sonra ihtiyar çöpçü, güneşin altında büsbütün kurumuşa benzeyen ve dünyasından memnun olmadığını belli eden bezgin haliyle, hayvanın başını çekerek geldi. Arabayı köpek yavrusunun yanında durdurdu. Alışkın bir kürek hareketiyle köpek yavrusunu yerden aldı, arabaya attı, sonra gene hep o bezgin, tatsız, kupkuru haliyle ve hayvanının başını çekerek uzaklaştı.

1945

24

EKMEK, SASUN VE AŞK

Hapisanede, Galip isminde, genç bir gardiyanımız vardı. Günün her saatında, hapisanenin neresinde olursa olsun, elinde aynayla tarak, saçlarını tarardı. Briyantinden vicik vicik, kumral saçları dalgalıydı. Onda umumiyetle, mahcup bir hal, bir konservatıvar talebesi hali vardı.

Bir tayyare gediklisinden ucuza düşürdüğü mavi' bir pardesüyü bozdurup üzerine göre yaptırmıştı. Modaya uygun değildi ama, bu biçim onu büsbütün sevimlileştiriyordu, güzel bjr konservatıvar, talebesi kadar!

Benimle dostluğu, onu bir ahbab yakınlığıyla karşıladığım içindi. Sonra kitaplarım... Bilhassa bunlar dikkatini çekmiş, mahcup bir insan olduğum, hayatın en aşağı «dehlizlerinde» yaşamağa mecbur edildiğim halde, niçin hâlâ İsrarla okuduğumu sormuştu. Ne lüzumu vardı? Daha uzun seneler yatacaktım. Günün birinde çıksam bile, alımda kocaman bir sabika damgası taşıyacak olduktan sonra...

Ona, kitap okumanın, esrar çekip, barbut atmak, yahut bıçak kullanmaktan daha faydalı olup-olmadığını sorduğum zaman, uzun uzun düşünmüştü...

Sonra ahbab olmuşuk.

Ekseriya meydan yeri nöbetini teslim ettikten! sonra gelir, yanıma oturur, gözlerini bir noktaya diker, dakikalarca öylece kalırdı. Neden sonra, Allah'a, aşk'a, saadet'e, cennet'e, cehennem'e, ölüm'e»

25

•dair sualler sorardı. Kafası adamakıllı işliyordu, mu-Jakkak. Bir gün:

— Biz de insan mıyız? dedi, otuz beş lira maaş ve koca bir ay mahbusluk! Sizinle aramızdaki fark ne? Bizim bu işin gönüllüsü olduğumuz mu?

Hiç kimsesi yoktu. Annesi on sene evvel ölmüş, veremden. Babasını hiç tanımıyor. Bazan:

— Aşk, derdi, ama ilâhî aşktan bahsediyorum, sinemalarda gördüğümüz gibi... Öyle bir sevgilim olsun istiyorum ki, ne demek istediğimi bakışlarından anlasın. Sözle değil, gözlerimizin bakışıyla anlaşalım. Sonra, küçücük bir evimiz, çok değil iki oda bir salonlu.. Amma fitne fücür şehirlerde değil, şehirlerden, motor gürültüsünden, radyo sesinden uzakta, engin bir denizin kenarındaki bir ormanın içinde. Kış gecelerinde, kuduran denizin azgın dalgalarının gümbürtüsünde titreşelim, sarılalım birbirimize. Ormandan kurtların ulumaları gelsin. Fırtınalar ağaçları çatırtıyla kırsın ve sevgilim bana, Galip, desen, korkuyorum... Sonra bir çocuğumuz olsun, sarı kıvrık saçlı, mavi mavi gözlü, tombul, oğlan. Tıpkı sinemalarda ki gibi..

— Sonra?

— Sonra... Sevgilim ölüversin. Onu ellerimle kazdığım mezara, gene kendi ellerimle gömdükten sonra, mezarına kapanıp ben de ölse!

Bir başka gün benden bir kitap istedi. Öyle bir kitap ki, içinde, aşk üzerine düşürülmüş vecizeler, ilâhî aşk tasvirleri bulunsun. Bu türlü kitaplarım yoktu. Bir arkadaştan La dairi o Kamelya'yı bulup verdim. Ertesi gün, gözleri kıpkırmızı geldi. Bütün gece uyumamış, kitabı yer gibi okumuş.

— İnanır mısın dedi, Margerit beni saatlerce ağlattı, uykumu kaçırdı sabaha kadar... Ne sihir, ne keramet var Yarabbi bu kargacık burgacık harflerin içinde?

26

Sonra bir başka kitap istedi. Benimkiler arasından rastgele birisini çekip uzattım. Galiba, Benim Üniversitelerim.

— Bu sarmadı! diye geri getirdi. Sebebini sordum.

— Belki, dedi, bunda da bir şeyler var amma. Bilmem... Benim, senin, herhangi bir insanın hayatına benziyor!

İzaha çalıştım.

— Evet, dedi, haklısın amma.. İstiyorum ki, her kitapta bir başka Margerit bulunsun.. Sonra Arman Düva!... Biliyor musun, ben bir Arman Düval olmak isterdim..

Her ne olursa olsun, aldığı kitapların lekelenip kırışmamasına son derece dikkat ediyordu.

Revir'e yattığım günlerden bir gün, elinde bir mektup müsveddesiyle geldi. Heyecanlıydı. Karyolamın ucuna ilişmedi, mektup müsveddesini uzattı.

— Ne bu?

— Oku, anlarsın..

Kötü aşk tasvirleriyle dolu, bayağı bir ifade tarzıydı. Bir sevgiliye, ölüm denen muammadan, saadetten, ebedî aşktan, aşkın derinliklerinden, tül kanatlı aşk perilerinden, kadının Cenabı Hak tarafından bir serap olarak yaratıldığından uzun uzun bahsediyordu.

Bunları kime yazdığını sordum. Kulak memelerine kadar kızarak önüne baktı.. İsrar ettim.

— Sonra öğrenirsin... dedi. Ve merakla sordu:

— Nasıl olmuş? Dokunaklı mı?

Mutlaka beğenmemi isteyen öyle İsrarlı bir bakışı vardı ki, zaten verilecek ters bir cevabım olamazdı. Bu takdirde, daha dokunaklısını yazmamı isteyebilirdi, buysa iktidarımın dışındaydı... Gayet mükemmel yazılmış olduğunu söyledim. İlk peşin, alay ettiğimi sandı, sonra inandı, sevinçle çalkanarak, gitti.

27

Aradan günler geçti. Revirden taburcu edilip, koğuşuma geldiğim bir gün, yanıma sokuldu. Koyu yeşil gözleri hüznle dolu, koluma girdi, beni تنها bir köşeye çekti. Sekize katlanmış bir mektup çıkarıp uzattı.

Mektup gayet bozuk bir imlâyla yazılmıştı. Hatırımnda kuvvetle kaldığına göre, şöyle başlıyordu:

«Sevgilim,

Baharın bu nazik günlerinde gönderdiğiniz mu-habbetnâmeyi aldım, derecesiz sevindim. Lâkin sen çok siyasî konuşuyorsun. Ben bu türlü lâflardan anlamam. Kalp kalbe karşıdır. Sen beni seviyorsan, ben de seni seviyorum demektir, senin bana meylin düştüyse, benim de sana düştüğü tabiidir...»

Mektup şöyle bitiyordu:

«Dışardan bakan hiç kimsem yok. Lâf aramızda, çamaşırlarım bitlendi. Bu yüzden kimse benim yanına sokmuyor, beni burunluyorlar. Hem de karnım hiç doymuyor. Bir tayını ben bir solukta yeyi-veriyorum, bitip gidiyor. Surda kırk gün bir cezam kaldı. Dışarda ödeşiriz. Beni ciddi olarak sevdiğini anlıyayım ki, bana bir kalıp sabunla iki somun gönder!»

Mektubun dört yanı dört yerinden sigarayla göz göz yakılmıştı.

— Nasıl? dedi, beğendin mi? Biz ilâhî aşktan bahsettik, o tuttu bize sabundan, somundan...

Mektubu elimden aldı, parça parça edip attı.

— Ayı, dedi, kadın mı bunlar?

Haksızlık ettiğini uzun uzun anlatmağa çalıştım. Ekmek ve sabunun hayatımızdaki mühim rollerine dair söylediğim sözleri dinliyor, başka başka noktalara bakıyor, arada içini çekiyordu.

Sonra gitti.

Ertesi sabah, neşe dolu yeşil gözleriyle tekrçr geldi. Usullacak:

— Bir kalıp sabunla, iki somun gönderdim! dedi.

28

O günden sonra, kadın çıkıncaya kadar ona ekmek, sabun ve az miktarda da olsa, paraca yardım ettiğini, kadın hapisanesine gidip gelen meydancı-Jardan öğreniyordum.

Daha sonra, kadın tahüye olundu. On dört yaşında, zorla kocaya verilip, on beşinde zina işlediği için kocası tarafından kapı koyuverilen, ortalığa düşen bir müddet elden ele gezdikten sonra, mahkemece üç aya mahkûm edilen, genç irisi bir kadındı.

Çok geçmeden gardiyan Galip'in bu kadınla evlendiğini duyduk.

BİR ÖKSÜZ KIZ ETRAFINDA

İnönü Kız Sanat Enstitüsü dördüncü sınıftan 144 Nurhan, okuldan kıpkırmızı geldi. Merdivenleri çıkarken ağabeyiyle karşılaştı, durdu. Ağabeyi:

— Ne o? dedi, gene pek düşüncelisin?

Nurhan alı al, moru mor:

— Ah ağabey, diye başladı, sorma... Yani öyle kızıyorum ki şu insanlara... «Gözleri doldu» Çok hayvan insanlar var doğrusu.. «Birden bire yumuşadı, gözlerini sildi». Bizim sınıfta bir kız var, Münevver.. Öyle zayıf bir yavrucak.. Yüzü de sapsarı.. Her gün mektebin bahçesindeki okaliptüslerin altında kendi kendine dolaşır.. Vallahi ağabey, gördükçe içim parça parça oluyor.. Öğretmenler bile acıyorlar.. Zavallının annesi, o daha iki buçuk yaşındayken ölmüş. Teyzesi büyütmüş. Gördüm ben teyzesini, kalın kaşlı, vahşi yüzlü bir kadın. Kızcağızı her gün dövermiş. Babası kapıcı, bir fabrikada. Mide kanserine tutulmuş, hastahaneye yatırmışlar.. «Yüzü kireç kesildi, gözleri tekrar doldu». Dün, ikinci üstü, Münevver, hastahaneye gider, babasını ziyarete.. «Birden hırslandı». Çok hayvan insanlar var çok çok çok... Allah kahretsin böyle vurdum duymaz insanları.. Hissizler...

— Peki, sonra?

— Kızcağız tam hastahane kapısına gelmiş, eşek kapıcı, hayvan gibi biri, kız, demiş, baban öldü, ne geliyorsun hâlâ? Zavallı zaînn üfürsen uçacak, düşmüş bayılmış!

30

Ağabeyinde bir şeyler aradı, şu anda kendisinde lüzumundan çok bulunan bir şeyler...

— Sonra? dedi, ağabeyi, hepsi bu kadar mı?

Nurhan boğulacak kadar hırslanmıştı. Merdivenleri öfkeyle çıkarken, ağabeyi arkasından kahkahasını salıverdi.

Annesi merdiven başında durmuştu.

— Ne olmuş kız? diye sordu.

Nurhan cevap vermedi, annesine çarpıp geçti. Anne:

— Hayvan! dedi, gözü dünyayı görmüyor geneF Nurhan, sofayı hızla geçti, odasına girdi, çantasını bir tarafa, yeşil şeritli okul kasketini bir tarafa,, çoraplarını, ayakkaplarını filân birer tarafa fırlattı. Gitti, hiç sebepsiz, çantasını açtı, matematik kitabını çıkardı, masanın üzerine lalettayın açtı. Kitaba boş gözleriyle baktı, sonra kitabı kapayıp odanın köşesine gitti, sağ elinin şahadet parmağı dişleri arasında, öyleee kaldı. Bir ara heyecanlı heyecanlı bir şeyler mırıldandı, ağladı ve masanın kenarında yusuvarlak uyuklayan kara kediyi kucağına aldı.

Nurhan'ın sarı, sinirli, son derece zayıf ablası mutfakta yemek masasını hazırlıyordu. Annesi:

— Bugün gene bir kuyruğuna basan olmuş galiba kâfirin! dedi, ağabeyisini merdivende yakaladı, gene bir fitnelikler yaptı, bir şeyler anlattı.. Ne olmuş dedim, terbiyesizce çarpıp geçti bana...

Sinirli abla:

— Kabahatin büyüğü bey babamda anne., dedi. Lüzumundan çok fazla yüz veriyor.. Enstitünün-beş seneliğinde okuyor diye1 kıza bir şeyler oldu. Enstitünün beş seneliğinde ne öğretiyorlar sanki? Hiç... Annelere, ablalara, âbilere karşı gelmek... Hele ablaları, hiçe saymak!

— Git bak şuna... Kapandı odasına gene.. Abla, kesmekte olduğu ekmeği bırakıp, fırladı.

31

Nurhan'ın kucağında kara kedi, seviyor, göğsüne bastırıyor, öpüyordu. Halbuki bu kediyi hiç sevmezdi, nerde görse tekmelerdi de bu yüzden sık sık kavgaya tutuşurlardı.

Abla usullacak gitti annesini çağırırdı. Birlikte seyretmeğe başladılar. Neden sonra Nurhan kediyi masanın üzerine bıraktı, okul önlüğünü çıkardı, evlik entarisini sinirli sinirli giyindi, gitti karyolasına sırtüstü uzandı.

Abla:

— İşte, dedi, gördünüz ya.. Bütün bu yaptıkları sinema artistlerini taklit. Ben size daima söylüyorum enstitünün beş seneliğinde zerre kadar iş yok. Siz zannediyorsunuz ki, ben beş seneliğe gidemediğim için onu kiskanıyorum. Kat'iyyen.. Demin gördünüz, kediyi nasıl kucağına almıştı? Meselâ kendisi Janet Makdonald, kedi de tabîi Nelson EddL Anlıyorsunuz ya.. Evet, ben iki seneliğine gittim amma, hiç bir zaman böyle şeyler...

Akşam yemeğinde ağabeyi, gülüyor, söylüyor, babasıyla şakalaşıyordu. Hele sarı abla, Nurhan'ın durgunluğuna inat, şendi, hattâ mesuttu. İki de birde annesini dürtüyor, Nurhan'ı gösteriyordu. Bütün bunlar ağabeyin gözünden kaçmıyordu. Nihayet:

-• E... dedi, sonra Nurhan?

Nurhan aldırış etmez görünmeğe kendini zor-ıadı. Ağabey, babasına:

— Kızımız pek santimental., dedi, ifrata varmamak şartıyla, bir kız için bu santimentalite fena değilse de...

Sarı ablanın neşesi derhal uçtu. ince, kumral kaşları çatıldı, elindeki çatal titremeğe başladı. Yüzündeki sivilceler bir an kızarıp söndüler.

Baba sordu:

— N'olmuş?

— Efendim, bir kız arkadaşı varmış, mektepte.

32

Babası fabrika kapıcısı. Herif mide kanserine yakalanır ve dün taşlı köyü boylar..

— Pek âlâ etmiş., dedi baba, sonra? Nurhan evvelâ ağabeyisine, sonra babasına baktı. Gözleri tekrar önüne indi...

— ... kız, babasını yoklamağa gider, kapıcı der ki, baban öldü kız, ne gelip duruyorsun daha... Haspam düşer bayılır...

Sarı abla sinirli bir kahkaha attıktan sonra:

— Güleyim de araya gitmesin bari! dedi, şu sıyrık Münnevver'den mi bahsediyorsun?

Nurhan ablasına hınçla baktı:

— Teessüf ederim sana abla.. Doğrusu, bravo., Kalpsizlik bu kadar olur yani...

Abla sarardı. Kupkuru yüzündeki sivilceler ço-ğalıverdiler. Anne:

— Terbiyesiz! dedi, insan ablasına böyle lâflar söyler mi?

Baba:

— Sonra kızım?

Abla soluyordu. Ağabey iri bir kemiğin iliğini sesli sesli somuruyordu. EoLası ısrar edince, Nurhan, ablasına yan gözle bakarak:

— Vallahi babacığım, dedi, görseniz acırsınız... Gözler dalıyor, bayılıp bayılıp gidiyor yavrucak. Hem biliyor musunuz ne diyor?

Gözleri bir tuhaf oluyor, vücudu da kaskatı kesiliyor, babacığım, babacığım, diyor, kapıcının kızı diye burunluyorlar beni, benimle alay ediyorlar... Dünyada hiç kimsen kalmadı artık benim.. Çalışacağım babacığım, çok çalışacağım derslerime.. Sen rahat uyu mezarında..

Nurhan, hıçkırıklar içinde, sustu. Dirsekleri masaya dayalıydı, başı avuçlarında. Omuzları da sarsılıyordu.

Baba, kızının hassasiyetini takdirle seyrediyordu.

33

Sinirli ablaya «mahvolmuştu», ince dudakla» titriyordu. Bir ara sol kulağında kuvvetli bir vınlıtı.

— Hiç kimsesi yok mu bu kızın? diye baba sordu.

Nurhan:

— Hiç kimsesi.. Abla dayanamadı;

— Nasıl hiç kimsesi? «Babasına» Teyzesi var babacığım. Hem siz bunun mübalâğasına bakmayın. Terbiyesizin biri, hırsız da. Arkadaşlarının defterini, kalemini çalmış!

Nurhan:

— Abla! diye inledi.

— ... sonra, bütün bu bayılmalar, ayılmalar hep numara. Tembel, sınıfta kalacak, öğretmenler acısın diye...

— Yeter abla!

— ... hem biliyor musunuz, geceleri altına da işermiş!

— Allahaşkına yetişir abla, yetişir artık!

Baba büyük kızına içerlemişti. Yan gözle karısına baktı: Morarmış göz altları, sarkık gerdanı, pör-sümüş yanaklarında iyice yedirilmemiş pudra lekeleri.. Onu birdenbire çirkin buldu.

— Benim bildiğim, dedi anne, bir insan öyle her önüne gelene acımamalı.. Acınacak insan var, acın-mıyacak insan var...

Ağabey tabağından başını kaldırdı:

— Sokaklar dilenciden geçilmiyor! Bir, beş, yüz., beş yüz, bin... İnsan sefaletle kanıksıyor.. Onun için... Gemisini kurtaran kaptan deyip...

Baba, Nurhan'a:

— Sonra kızım? dedi.

Bu evde kendisini en çok anlayan babasına minnetle bakan Nurhan, omuz silkti. Baba:

— Çok acıdıysan, dedi, şu alt odayı boşaltsa-nız da...

34

Karısına baktı. Kadın öfkeli öfkeli:

— Eee? dedi, sonra?

Ablanın elindeki çatal daha hızlı titremeğe başladı. Baba devam etti:

— Arkadaşını getirsen... Anne artık boşandı:

— Aşkolsun size bey! Bu deli kızın sözüyle, ne idiği belirsiz, numaracı, hırsız, şıfıntı bir aralık kızını evime alacağım ha? Doğrusu bu kadarına tahammül edemem!

Abla:

— Aşkolsun beyba... dedi. Anne:

— Bahusus, yetişkin oğlumuz varken... Abla:
— Aaa! Kaldı kaldı da âbim öyle iki paralık kızlara kaldıydı...
Sandalyesinden fırlayan Nurhan, peşkiri, çata-i filân masaya fırlattı. Çıkarken, ablasına:
— Allah seni ondan beş beter etsin inşallah! dedi.
Abla nerdeyse bayılacaktı. Anne, Nurhan'ın arkasından çatalın; fırlattı:
— Boyu boşu devrilesice, iki gözü kör olasıca seni!
. Ağabey kıs kıs gülüyor! atıştırıyordu. Baba akşam haberlerini dinlemek için radyoya kalkarken içini çekti:
— Bilmiyorsunuz, dedi, sefalet nedir bilmiyorsunuz hanım.. «Kendi kendine» Allah encamımızı hayırlara tebdil eylesin!
Anne, kocasının o kızı ne maksatla eve almak istediğini usul usul anlamağa başladı.

35

BİR ÖLÜYE DAIR

İplikhanedeki Zehra'nın kendini asmaşı mahallede bomba gibi patladı. Bizim avluda, Arnavut Nuri'nin kiralık odalarında, Kürtlerin kerpiç huğlarında ne kadar insan varsa, kadın, erkek, çoluk çoeuk Zehra'ların avlusuna doldu. Zehra'nın üç çocuğu, en büyükleri kız, ötekileri oğlan, üçü de el kadar, korkudan bet benizleri kül gibi olmuş, kapı önünde bek-leşiyorlar. Her gün ağıtları ta öteki mahalleden duyuluyordu.

Çok geçmeden evvelâ polisler geldi, sonra savcı ile hükümet doktoru. Milleti dağıttılar. Mahalleliden bir ben, bir bizim dokumacı Haydar, bir de Kürt Kerem kaldık ama, avlu kapısını da polisler zapte-demiyor.. Biz üçümüz, bekçilerle beraber Zehra'nın kapısını açtık, asmış. Mosmor.. Gözleri dışarı uğramış. Allah taksiratımızı affetsin, karıda da gözüm vardı. Köpoğlu çok cilveliydi ama külhanbey karıydı.. Neyse.. Karıyı tavandan indirdik. Sedire sırtüstü yatırdık, daha soğumamış.. Güzel kadının ölüsü bile adamı huylandırıyor...

Hükümet doktoru usulen bir muayene geçti. Savcı da yanbaşında.. Doktor raporunu yazdı, savcı defnine ruhsat verdi, sonra da usulen tahkikata girişti.

Zehra'nın üstüne bir çul atıp avluya çıktık. Mahalleli avluyu gene doldurmuş.. Savcı peşin fırıncı İhsan'ı dinledi, gördüklerini anlat, dedi.. Fırıncı İhsan bizim mahallenin kırk yıllık İhsan babasıdır, ellisini aşkın ama, kerhaneci kurt gibi, karıncayı sektirmez, zamparamı zampara... Gördüklerini anlattı:

— Bu çocuklar geldiler beyim, ellerinde bir tep-

36

si... İhsan baba, dediler, şu ekmeğimizi pişiriver.. Aî-dım tepsiyi ellerinden, baktım ekmekler teknil kepek. Elinle dokundun mu dağılı dağılıveriyor.. Bunlar pişmez, dedim, ananız sizi başından atmış.. Eee... Çocuk... Fıkalarlar şu kadar şu kadar.. Bulaştılar, açız İhsan baba, karnımız aç, diye sızlanmağa.. Kim-bilir ne zamandır açtılar... Yüreğim parçalandı, tezgâhtan iki somun kıstırdım koltuğuma haydin dedim, düşün önüme...

Savcı sordu:

— Sen kaç senedir bu mahallede fırıncılık yapıyorsun?

— Eh, şöyle böyle var bir yirmi sene...

— Zehra'nın evini biliyor muydun?

Ekmekçi İhsan şaşırıldı. Düşündü.. Kalın kaşlarını çattı, iri burnunu parmağıyla karıştırdı..

— Bu mahalle amele mahallesi beyim., dedi, amele milleti karıncaya benzer.. Bugün burda oturur, yarın bakarsın öbür avluya taşınmış.. Tabî Zehra'yı bildim ama., hangi odada oturur, orası bence karanlıktı..

Savcı gençten bir delikanlı, tekrar sordu:

— Ekmekleri bedava mı verecektin?

— He, ya... Sevaptır... Sabiler...

— Madem bedava verecektin, çocuklara verip savaydın. Kendin niye takıldın peşlerine?

Fırıncı İhsan büsbütün şaşırıldı. Kıpkırmızı kesildi, etrafına bakındı. Mahalleli kadınların gülüşerek kendisine baktıklarını görünce, kızdı:

— Karıyı ben asmadım ya beyim! dedi. Gördün çocuklar sabi sabi...

— Sana, Zehra'yı sen astın, dedim mi? Kadınlardan birisi yüksek sesle gülüverdi. Savcı

ona döndü. Banko'lardaki Fitnet'ti bu.

— Ne güldün?

Fitnet beyaz örtüsünü düzelterek başını eğdi. Savcı tekrar sordu:

37

— Söylesene kadın, niye güldün? Fitnet boynunu bir tay gibi dikti:

— Hiiiç.. Güleceğim tuttu...

— Tiyatro mu oynatıyoruz? diye savcı sertçe "ordu. Fitnet'in kızarması geçmişti, omuz silkti:

— Yooo...

Savcı alıcı gözlerle Fitnet'e baktı, ekmekçi İh-san'a döndü:

— Sonra?

— Sonrası sağlığın beyim.. Kattım çocukları önüme, geldik eve.. Oda kapısı örtük.. -Zehra'nın kapısını gösterdi - ayağımla ittim, açıldı. Oda karanlık. İçeri girdim, baktım, kendini tavana asmış.. Benim bildiğim bu...

Savcı, fırıncı İhsan'dan sonra Zehra'nın komşularını dinledi. Bir ihtiyar kadın uğuna uğuna Zehra'nın güzelliğini, iyiliğini, ciddiliğini anlattı. Onun İki kat ola ola ağlamasına mahalleli teknil güldü. Savcı bile güldü de, niye ağlıyorsun, diye sordu. Çok

severdim beyim, dedi, ölen kızıma benzerdi... Halbuki yalan.. Onun kızı mızı ölmedi. Zaten bir tek torunu var, Necip, bizim fabrikanın elektrik santralında.

Savcı en sonra Fitnet'i çağırdı, hani şu, demin gülüveren Banko'cu Fitnet'i.. Fitnet anlattı:

— Bizim arkadaşımızdı, dedi. Daha kızkenden-beri işe beraber gider gelirdik.. O bizden sonra evlendi, şimdi kocası askerde...

— Ahlakı nasıldı? Yani anladın ya.. Demek istiyorum ki, kocası askere gittikten- sonraki durumu...

Fitnet omuz silkti:

— Ne bileyim ben?

Bu işler bittikten sonra savcı ile doktor, avludan çıkarlarken Belediyenin aynalı, siyah ölü otomobili geldi. Zehra'yı alıp götürdü.

38

Ondan sonra, yani Zehra ölü otomobile konulup defnedilmeye gittikten sonra, mahallelide bir yaygaradır başladı.. Yok Zehra dolandırıcıymış, mahallede herkese otuzar kırkar takmışmış, fabrikada doğru dürüst çalışırken rahatlık tepmiş, işi mahsustan, daha serbest olabilmek için bırakmış, demin savcının önünde uğuna uğuna ağlayan kocakarıya kırk beş kuruş takmış da kadın hep kırk beşin gittiğine uğunuyormuş, zaten çocukların hiç biri babalarına benzemiyormuş, hepsinin boyaları ayrı ayrıymış, falan filân... Mahalle bakkalı Hamdi baba - uzun boylu, zayıf bir Lâz - okkalı bir küfür savurup dükkânına girerken, birisi seslendi:

— On altının üstüne bir bardak su iç a Hamdi! Sen de piriç çuvallarının üstünde ödeşmişsindir, uzun etme!

Zehra'nın çocukları, mahallede düğün olduğu zamanlar gibi, keyifliyidiler. Sade büyük kız düşünceli görünüyordu.

İş başı yapacaktık.. Zehra'nın avlusunu bırakıp fabrikaya geldim.

Sonra? Ertesi daha ertesi gün, tabii yavaş yavaş Zehra unutuldu. Alacaklılar küfretmekten usandılar. Üç dört gün içinde mahalle sanki hiç bir şey olmamış, böyle bir ölüm vakası bu mahallede geçmemiş gibi her zamanki halini aldı. Mal sahibi hemen ertesi gün Zehra'nın odasına yeni kiracı koydu. Evdeki ufak tefek birkaç sahan, yastık, yorgan, filân yeni kiracıya kaldı... Çocuklarsa, onları mahalleli paylaştı: Büyük kızı Fitnet aldı, ortancayı bizim dokumacı Haydar, en küçüğü de yardımcı Bulgaryalı Memet... Zehra'nın askerdeki kocasına gelince, yüzde yüz eminim, o, bu işe sevinecek. Zaten daha askere gitmeden aralarında hır eksik olmazdı.

Neyse, varsa Allah taksiratını affetsin, yoksa bir bakıma gençliğine doymadan gitti fıkara, bir ba-kımaysa kurtuldu...

1943

39

BİR İNSAN

Onu, ilerdeki elektrik düğmelerine dayanmış gördüğüm zaman ne yalan söyleyim, görmezlikten gelip geçivermeyi tasarlamıştım.. Yıllarca önce, evvelâ sınıf, sonra silâh arkadaşım olan bu avukat çocuğunun duru mavi gözlerinden ürküyordum. O gözler, her insanda mutlaka alay edecek taraflar bulan hoyrat, kahkahacı, ezadan hoşlanan bir ruhun aynası, iki mavi yuvarlaklı. Çıplak bakışlarıyla her kar-şılaşımda buz gibi bir hisle tâ iliklerimden titremişimdir. Bu soğuk gözlerde acımadan eser yoktu, bu gözler, küstahça bakmağa alışmış bir insanın hayvan bakışlarıydı...

Kül rengi gündüzün içinde insanlar, nerdeyse incek yağmurdan kaçıyor gibiydiler. Ortalık gittikçe kararıyordu. Gökten dökülen damlalar gittikçe çoğalıyordu.

Ta karşılarda dikkatimi çeken bir şey varmış gibi gözlerimi oraya dikmiş, elektrik direğine dayalı arkadaşımın yanından hızla geçiyordum ki, onda bir hareket farkettim.. Göz ucuyla baktım omuz omuz yürüyorduk. Adımlarımı daha açtım, o da açtı, nihayet kolumdan yckaladı:

— Beyefendi!

Hayatımda ilk defa bu türlü çağırılıyordum... Buz gibi oldum birdenbire, sanki küçüldüm... Gözlerine korkuyla baktım.. Fakat hayret! Bu gözler ne alaycıydılar, ne de küstah. Parlak mavi göz bebek-isri tozlanmışa, sönükleşmişe benziyordu ve ben-

40

den çekiniyormuş gibi, gözlerini gözlerimden kaçın-yordu.

— Beyefendi...

Anlatıyordu. Her zaman, her yerde, her vakit rasladığım cinsten «mahvolmuş, insan»ların hikâyeleriydi. İki çocuğuyla kâinatın ortasında (işsiz ve yarı aç) bir insandım, fakat o'nun uzun hikâyesini sonuna kadar dinlemeğe mecbur sayıyordum .kendimi..

Ve o, ağır ağır, fakat hazin, anlatıyordu:

— Pederim sizlere ömür.. Bir parça emlâk vesaire... Lâkin, beyefendi, giriştiğim bir taahhüt işinde...

Avukat babasının iyi günlerinde fevkalâde bir özenişle diktirildiğine şüphem olmayan lâcivert kostümü haraptı. Kumaşın rengi umumiyetle solmuş, hattâ morcramıştı. Omuzlar, tozlu yükler taşıyan ha-mallarınki gibi yer yer ağarmıştı. Boynundaki kırava-tın deseni, eski bir «Görmüş geçirmiş» çocuğu olduğuna şahitlik edeeek güzeliikteydi. Ama o da, yer yer eprilmiş, akmıştı. Fakat gözlerimden boyuna kaçırıldığı göz bebekleri... Onlnr her şeyden acıklıydılar...

— ... V3 beyefendi bugün, bugün beyefendi validem de sizlere ömür...

Ağlıyordu. Havaysa gittikçe kararıyor, asabı bozan bir gündüz, hayatın sonuna gelindiğini, nerdeyse «kıyametin kopacağınsı hissettiren bir ölgünlükle uzayıp gidiyordu.

— ...Yazı makinem var beyefendi, arzuhalcilik elimden gelmez, hesap işlerinden anlamam, hamallık yapamam, kuvvetim kâfi değil, hiç bir sanatım yok... Bana bir iş!

Ayakkapların yenleri paflamıştı ve çamur içindeydiler. Bu adama bir iş bulmak lâzımdı. Bu, mektepte, asker ocağında beni, herkesi, her önüne geleni burunlayıp hayvanca şakalarla alay etmiş avu-

41

kat çocuğu... Hayır, bu o adam değildi. Bu adamın bir iş!

Fakat nerde? Yazıcılık yapamaz, yük taşıyamaz, elinden kâtiplik gelmez bir insana iş!

Bu adam, alaylarından vazgeçtim, beni yalan ifadesiyle beş yıla mahkûm ettirmiş bir insandı.. Lâkin, hayır, böyle şeyler düşünmenin sırası değil, aç bir insandı, fenalık yaptığı bir insandan af dilemeden önce ekmek istiyordu.

— ... beyefendi! Her yerde insanlar... Koşuyorlar, gidiyorlar, geliyorlar, tutuyorlar, koparıyorlar... Yiğın yiğın, vıcık vıcık, sürü sürü insanlar.. Üzerinize atlıyor, lokmanızı ağzınızdan kapıyorlar beyefendi. Beyefendi, insanlar kurt gibi, kurtlar gibi saldırıyorlar beyefendi!

Yüzü korkunç bir hal almıştı. Yağmur hızlanmış, o dikilen saçlarıyla müthiş sinirli, yüzüne bakıyor, bir saçaktan damlıyan sular ceketinin yıpranmış omuzlarını ıslatıyordu.

1946

4?

TEBER ÇELİK'İN KARISI

Beton amelesi Teber Çelik, inşaattan geldiği sıra, karısı Seyran eşikte oturmuş, yüzü avuçları içinde, kocasını bekliyordu.

Ev, tek gözden ibaretti, damı saz örtülüydü, kerpiç duvarları da kambur kambur.

Teber Çelik, karısının yanına gelince:

— Ne oturuyon kız? diye sordu. Seyran omuz silkti:

— Heeç...

Kalktı, kocasına yol verdi. Bastıkça gıcırdayan üç basamaklı merdiveni birbiri peşi sıra çıktılar. Teber Çelik odanın ortasında durdu, tembel tembel gerinirken elini mintanının altına sokup kaşındı.

— Karnım da bi aç ki... Seyran:

— Benim de... dedi, burgul ne getirmedi ki a hey..

Adam omuz silkti:

— Pere almadık daha.. Kadın:

— Heye almadınız... dedi. Herkes aldı da...

— Almadık dedik. Dini pohlu kâtip boldroyu yapmamış..

— Hep yalan.. Teber Çelik sövdü:

"— Almadık dedik kız! Aldık aldık, almadık almadık...

Seyran yumruklarını beline dayayıp sordu:

43

— Herkes aldı da kâtip bi seni mi kodu?

— Kız çektirin dininden imanından ha! Almadılc dedik işte...

— Emne'nin Ali'si hep almışlar tâ?

Adam cevap vermedi. Kirli cam geçirilmiş bir oyuktan ibaret pencereden vuran hafif ışık yüzünü aydınlatıyordu: Kara, kuru bir yüz.

— Belle ki aldık.. N'olacak? Kadının üstüne yürüdü. Kadın:

— Heç ağam... dedi. yani, aldıysan, burgul ne-alak da aş maş edek diyeceğdim...

Adam öfkesini zapta çalışmış gibi, başını sal-ıyarak merdivene yürürken:

— Dinini imanını avradı! diye sövdü, indf

gitti.

Seyran, odanın karanlığında, sırtı duvara dayalı, kalakaldı. Sonra o da merdivenleri indi, sokağa çıktı. Yağmurlu karanlığın içinde, elektriklerin ıslak ışığına, ışıkların sarı sarı aydınlattığı karşı inşaata baktı. Kocasını orda çalışırdı. Aklına birden inşaat bakkalı geldi. Ordan alış veriş ederlerdi. Yarım somunla tahin helvası almayı kurarak, dükkâna yürüdü.

İnşaat bakkalı, kısa, siyah paltosu omuzunda dükkânı kilitliyordu.

— Ne o kız? diye sordu.

— Heç Hamit ağa... Düğeni mi kapadıyon? *

— Heye. Kocan gene borcunu bi tamam ödemedi, habarın olsun, aksatayı kestim!

Kadın sarsıldı.

— Ödemedi mi?

— Ödemedi. Allah bin belâsını versin öyle adamın. Öteberi alırken, ver ver ver, borç ödemeye geldi mi...

— Heç mi ödemedi?

— Otuz yedi lira borcu vardı, yirmisini verdi... Bu sırada inşaatın uzun boylu, delikanlı bekçi-

44

si, gocuğuna sıkıca sarınmış, boynuna ince bir ka-ıyışla asılı kontrol saati peydahlandı.

— Ne o Hamit ağa, dedi, gene ne kıızıyon? İnşaat bekçisine dönen bakkal:

— Allah seni inandırın, Durmuş, dedi, yarın ekmekçiye bir, tahancıya iki, yoğurtçuya üç, bu üç yere para yatıracam!

Almadan vermek Allaha mahsus. Onda bunda belik pürtük var bir iki yüz lira kadar...

Seyran dimdik dikiliyor, pabucundan taşan çatlak topuğuyla çamurlu toprağa basıyordu.

Bakkal dükkânını kilitleyip gitti.

İnşaat bekçisi çoktandır Seyran'ın peşindeydi. Kadını efkârlı görünce sokuldu:

— Kocan pereleri kumara yütüzdü ha! İsrail'-nen Hasan Çavuş üttüler...

Kadın hiç bir şey sormadı, savuşup gitmedi de. Bekçi etrafına bakındı. Gecenin içinde mahalle ses sizdi. Yolda da ne gelen vardı, ne giden. İnşaatın öbür ucundaki direkt yanan ampulün ışığı, kadının kara don içinde kabarmış kalçalarını aydınlatıyordu:

Bekçi az daha sokuldu:

— Bize de nasip oldu beş üresi.. Kadın gene cevap vermedi.

— Ne düşünüyon?

— Öyle mi Seyran? Ne düşünüyon?

— Heç..

Hafiften yağmur başlamıştı. Kadın, bakkalın tahta saçağı altına çekildi, açlığını bütün kuvvetiyle duymağa başladı.

Bekçi onu kolundan tuttu:

— Ne düşünüyon kız?

— Hccc..'

Bekçi, kolu daha kuvvetle sıktı:

— Nasıl heç?

45

Kadın öbür eliyle bekçinin elini itti:

— Bırak kolumu..

Bekçi daha kuvvetle sıktı.

— Kocanın peresini sana vereçem! Kadın etrafa bakındı.

— Korkma, dedi bekçi, ne gelen var, ne giden.. Kadını çimento ambarına taraf çekmek istedi.

Kadın direndi:

— Bırak! Gelen mülen olur...

Bekçi tekrar, daha kuvvetle çekti. Kadın çekilen tarafa birkaç adım attı. Bekçi:

— Ekmek yiyek! dedi.

— Karnım tok, bırak.

— Ekmek yiyek lan!

— Bırak be.. Deli mi ne oğlan? Bağırırım ha!:

— Pere verecem..

— Nâpiyim..

— Entari ne alacam.

— Heye, entari ne alacam... Hep yalandırırılar

da.

lan.

İrzıma nikâhıma essah... Pereliyim bugün.

— Nâpiyim, Teber geliverir..

— Gelmez, o şimdi kızlara getti.. Kadın sertçe döndü:

— Ne? Orospilere mi?

— Heye..

— Yalansın..

— Yalancı senden irezil olsun!

Bekçi, yirmi iki yaşın kuvvetli arzusuyla kddınr tekrar çekti. Onu hızlanan yağmurun altından, çimento ambarının bitişiğindeki boş ahıra çekerken::

— Heye, dedi, olsun... Peresi var da çü itin.. Yağmur dinmiş, acı poyraz çıkmıştı. Bir ara kuvvetli ay ortalığı ıslak ıslak aydınlattı.

Teber Celik'in karısı evine telâşla döndü. Dört yaşındaki oğlu Kasım, uzun etekleri yarı beline ka-

46

dar ıslak, yalınayakları çamur içinde, kapı önünde-bekliyordu. Bu çocuk her gün erken erken evden* çıkar, akşamın geç saatlerinde dönerdi. Bütün gün şehrin her tarafında yalınayak ve yarı beline kadar ıslak dolaşır, dilenir. Anasını görünce:

— Anam anam, kurban anam., dedi, bi kirtik epmek vey!

Kadın:

— Dert dedi, dert soyka dölü. Geberecen tekmi.. Cık yukarı hadi!

Oğlunu kolundan yakaladı, içeri soktu. Sonra kara donunun uçkurduğundan -demin inşaat bekçisinden aldığı- bir kâğıt lirayı çıkardı, çarşıya, ekmek almağa giderken, hırslı hırslı söylendi:

— Aç it.. Orospilere gider bir de...

1946

47

AFARACI HAC! ALÎ

Kuşluk sıcağı basmıştı.

Upuzun boyuyla bir kargayı hatırlatan Afaracı Hacı Ali, urup çuval buğdayının altında iki kat, Selâm oğullarının çoktan hasat edilip kaldırılmış buğday tarlasına girdi. Arkasındaki çuvala -.mor yollu eski çulu yere bıraktı, doğruldu. Sol gözü siyah bir meşin parçasıyla sıkıca bağlıydı. Parmağını meşinin altına soktu. Terli göz kapağını uzun uzun oğuştur-du. Sonra, sağlam gözüyle köye taraf baktı:

Beyaz minare, ulu dutlar, sıtma ağaçları, değirmen. Beride Selâm oğullarının tembel tembel yatan sarı boyalı patoz'ları. Bu yanda Ağzıbüyükler'in John Deere'leri, Hcnomck'ları, Caterpillar'ları... (*)

İçini çekti. Güneşe baktı. Karısını hatırlayarak, sesli sesli:

— Kısır orospu! diye söylendi, sen de eller gibi bir iki, üç dene enik kunnayaydın, neme gerekti benim bu sarı sıcaklarda afaracılık?

Kısa, sert sakallı bir yüzü hatırlatan hasat edilmiş buğday tarlası, çekirgelerle doluydu. Hacı Ali savanı yere yayınca çekirgeler sağdan soldan sarı sarı fırladılar. Hacı Ali tek gözüyle güldü, terini sildi. Çömeldi. Buğdaylı toprağı iki avueuyla pança-ıayıp, tozunu toprağını şöyle bir üfledikten sonra çula attı.

(*) Tarla sürmeye mahsus makineler. 48

Tekrar bir pança. Bir kımlı hissetti. Avuçlarını gevşetti. Yarı açık ovucundan ufacak bir çekirge fırladı.

Bu işi, bu topraklı buğdayları avuçlamak işini boyuna tekrarlıyor, üfürüyor, çula atıyor, sonra gene avuçluyor, gene üfürüyor, gene atıyordu.

Lâkin, güneş... Avutları çökük yüzünden terden çizgiler gittikçe çoğalıyor, bu çizgiler sivri çenesinde birleşerek yere damlıyor, sıcak toprakta kayboluyordu.

Bir zaman sonra Hacı Ali, belinin ağrısına dayanamadı, kalktı. Gölgesi ayaklarının altına adamakıllı çekilmişti. Gene karısını hatırladı:

— Sabahnan inad etmese de beraber gelsey-dik, bir taşla iki kuş vururduk... Şu çuldaki buğdayları kalburdan geçirirdi, biter giderdi..

Uğursuz, diye aklından geçirdi.

Çuldaki buğdayları çuvala doldurdu. Daha ağırlaşan çuvalın önüne çömeldi. Bir hamle, bir hamle daha, sonra «Yallah!» diye sırtladığı çuvalın altında iki kat, Selâm oğullarının tarlasından köyün yoluna düştü.

Yalın ayaklarının altı*!n fırın külü kadar kızmış, ince tozlu yolda battal battal yürüyordu. Kestirme gitmek için sığırın yayılım yoluna vurdu. Yol, suyu çekilmiş, bir dere yatağından geçiyordu. Kışın taşan derenin bıraktığı kaymak bağlamış mil, güneşte çatlamış, öteye beriye pislemişlerdi. Bunlar Hacı Ali'nin aklına aptes bozmayı getirdi. Aptes bozmayı hatırlayınca da karnı sahiden ağrımağa başladı. Sırtındakileri indirdi, kara donunun uçkurunu çözdü, çömeldi.

İlk peşin, «Ramazan kaç bugün?» diye düşündü. Bilemedi. Onca, ya yirmisiydi, ya da yirmi ikisi. Önündeki mile saplı bir kemik parçasını çekip çıkardı. Birkaç adım yana yer değiştirip, tekrar çömeldi ve önündeki dümdüz toprağa çizgiler çeke-

49

rek, bayrama kadar üç gülek buğday afara edebilip edemeyeceğini hesapladı. Sonra birden sinirlendi. Her yıl bu köyde bu kadar çok afaracı olup olmadığın* düşündü. «Yok eanım, dedi, ne arar... Bu yıl millet afaracıya kesti.. Afaracılık da bir şikâr oldu başıma!»

Arkasında bir ayak sesi. Keyfini bozmağa lüzum görmedi. Şöyle bir baktı. Selâm oğullarının tutması Seyit Bilâl.

— Ne o lan, del'oğlan? diye seslendi çatlıyor* mu?

Hacı Ali, derine gömülmüş tek gözüyle aksi aksi baktı:

— Mostra mısın ne? Madem gördün çatladığımı, ne dimeye soruyon?

Seyit Bilâl gülererek hendeği çıktı, kayboldu.

Hacı Ali'nin avradı kör Hürü, huğun köşesinden* çıkan erini görünce döğünmeğe başladı:

— Heriif herif! iki gozöğün işığı sönmeye herif! Nirdesin? İneğin kıcını kırdı Ağzıbüyükler, oynak yerinden, gel!

Hacı Ali sırtındaki çuvalı indirip, huğa seçirtti. Tek gözden ibaret huğun bu yarısında, yüzü parça-parça bir yatak, karmakarışık duruyor, huğun öbür yarısında sarı inek, üç ayağıyla toprağa basmış, sol ard ayağı da oynak yerinden sallanıyordu.

Hacı Ali'nin kokusunu alan inek, başını çevirdi, ısıak gözleriyle sürmeli sürmeli baktıktan sonra, kuyruğunu kuvvetli bir kamçı gibi kullanarak sineklerini kovdu.

Hacı Ali:

— Demek kırdılar encam? diye söylendi, dişlerini sıktı. Aklından Ağzıbüyüklerin tayfası enikli cü-cüklü birer birer geçtiler. Beline dayalı yumrukları ve tek gözüyle, açık kapıdan dışarıya öfkeyle baktı., baktı:

50

— Allah kitap karıştırırsan, dinden imandan çı-kacan, dedi, karıştırmayıp yutsan maldan oluyon, kısas deyip sen de onların malının kıcını vurup kırsan suçlu düşecen, arkaları böyüğe dayalı.. Ulan hey fi-raunlar, ulan hey imansızlar.. Ulan, koca köye bir ineği sığıştırmadınız.. Sizin tuttuğunuz orucun da, kıldığınız namazın da...

Kör Hürü:

— Töbe di herif! diye çıkıştı, boyunla bile günaha girdin zabahınan, töbe di!

— Günahının da, sevabının da, insinin de, cinsinin de..

Kör gözünü bağlayan meşini koparıp attı, köy kahvesinin yolunu tuttu.

Afaracı Hacı Ali'nin geriden deli deli geldiğini gören ve meseleden haberli olan Selâm oğullarının kâtibi, az ileride tavla oynayan Ağzıbüyüklerin ortanca oğluna:

— Hüseyin efendi, dedi, Hacı Ali yelli yelli geliyor vallaha!

Beriki omuz silkti.

Hacı Ali avaz avaz bağırarak geldi.

— Şu aziz mübarek günde, ne istersiniz benim ineğimden. Oraya girse hayvan, çıkar, bura benim tarlam, öteye girse çıkar bura benim otlakiyem... Aşağı tükür sakal, yukarı tükür bıyık... Cenabı Hakkın tarlası, Cenabı Hakkın yayılımı... Cenabı Hakkın yayılımında, Cenabı Hakkın bir baş ineğini barındıra-mıyorlar...

Öteden birisi:

— N'olmuş gene del'oğlan? diye sordu. Hacı Ali bu sefer ona döndü:

— Furmuş ineğimin kıçını kırmışlar.. Allaktan revayı hak mı? Ağzı var dili yoğ hayvandan ne istersiniz? Tarlanız var, takımınız var, çiftiniz, çubuğunuz var, Con Dere'ler, Hanomak'lar... Var oğlu

51

var... Gözlerini toprak doyurasıcalar.. Derya deniz malın üstüne oturmuş, köyü zaptetmişsiniz! Benim bir ineğim mi gözünüze battı? Fıkaraya bir ineği de mi çok gördünüz? Bu ne adaletsizliktir canım?

Ağzıbüyükler'in ortanca oğlunun tepesi attı nihayet. Tavlanın başından fırladı, geldi Hacı Ali'yi göğsünden öyle bir itti ki, adam upuzun boyuyla arkası üstü gitti. Bıraksalar adamı çiğneyecekti. Araya girdiler, ayıptır, sana yakışmaz, filân, bir kenara . çektiler. Lâkin Hacı Ali, öyle cellâllanmıştı ki... Üç dört kişinin arasında zor zaptolunuyor, basbas bağırdıkça, ince boynundaki damar parmak parmak şişiyor-du.

— Kısa kes Hacı Ali, dediler, tadını kaçırдын bire herif!

— Ne tadını kaçırılmışım? Köyün yirmi dört bin dönümünden on altı binini ellerine almışlar, gözleri hâlâ benim bir baş ineğimde!

Hacı Ali söyleyecekti, çok, çok şeyler söyleye-cekti. Lâkin, adamın ağzını kapayıp, ordan aşırıldılar.

Ağzıbüyüklerin ortanca oğlu öyle bir olmuştu ki... Titreyen elindeki zarı tavlanın içine atıp, sandalyesinin arkalığındaki ceketini aldı, köyün içine doğru sinirli sinirli yürüdü.

di.

Arkalarından onlar hakkında konuşmalar başla-

Selâm oğullarının kâtibi:

— Deli meli ya, dedi, pravo herife.. Kitap gibi lâf söyledi..

— Heye, dedi bir başkası, öğretsen söylemezdi efendi!

Hacı Ali'yi evine zorla soktuktan sonra karısına. 52

— Aman Hürü bacı, dediler, bir çuval inciri berbat etti, bırakma bu deliyi!

Kadın huğun kapısında durmuş, yumrukları geniş kalçalarında:

— N'oldu herif? diye sordu, gene ne oynnat çıkardın başıma?

Hacı Ali ineğinin sırtını okşuyordu. Kulaklarının arasını öptü.

— Lâfımı yimem avrat! dedi, kafam kızdı mı tö-be lâfımı yimem!

Huğun içi ılık ılık mayıs ve ıslak saman kokuyordu.

1948

53

BİR KADIN

On altı yaşındayken, kız yüzlü bir oğlanın peşine takılıp Çukurova'ya inen kadın, şimdi yirmisinde yoktu. İlk zamanlar Çukurova'nın kızgın güneşi altında, yarım pabuçlarını sürüye sürüye, yarı aç, pamuk tarlalarında çapa çgpaladı, kütlü (*) topladı. Güzün, çıırçı fabrikalarında amelelik yaptı, kazandığı paraları, tek kuruşuna ilişmeden, getirdi parlak oğlanın ovucuna koydu.

Parlak oğlan esrarkeşti, kumarcıydı, aksiydi. Dövdü mü kötü dövüyordu ama, ne de olsa erkekti, kadına sahip çıkıyor, onu koruyordu. O, parlak oğlanın sertçe çatılan kaşlarına, kız yüzüne vurgundu. Eller:

— Kız, dediler, bu kopuğa güven olmaz, dediler, seni işletir, elinde avucundakileri kumara verir, bir gün seni yüzüstü bırakır, dediler.

O:

— Yesin, dedi, isterse çiğerimi söküp yesin, kanım helâl olsun ona!

Eğer bir gece, Selâm oğullarının pamuk tarlasında uyurlarken, Ferho Uzeyir'in kızıyla savuşup gitmeseydi parlek oğlan, kadın onu hiç bir zaman bırakmayacaktı.

Lâkin, gitti.. Çiğerine bir avuç köz atıp gitti. Kadın işi gücü bıraktı, bulurum ümidiyle, yayan yapıldak, tuttu şehrin yolunu. Yollardaki koyu gölgeli me-

(•) Tohumlu pamuk.

54

;lengiç veya dardağan ağaçlarının altında dinlene dinlene, şehre vardı. Lâkin nerde? Günlerce dolaştı. O koltuk vuruyor, öteki çimdikliyordu. Şu bağ senin, bu bahçe benim.. Yaz gecelerinde şırıl şırıl akan Seyhan ırmağının kıyılarında, İtadası'nın boy atmış otları arasında, hendeklerde, sovan ve rakı kokan sasımış nefesli erkeklerin çimdik ve ısırıkları altında kıvranıp inliyerek, arada bağırp ağlıyarak, bağırp ağladıkça, tokat, yumruk, tekme yiyerek, günler geçirdi.

Dilberlersekisi'nde esrarkeşlerle cura çekti. Ça-kıt'ta rakı içti, eli kulağa atıp, yıldızlara karşı Antep halk havalalarını haykırırken, aklına Kilis bağlarında ırgatlık eden ve orospu kızını hatırladıkça, alt dudağını ısırıp içini çeken mavi yemenili anasını düşünüp ağladı.

— Hadi lan orospu! dediler, bize de mi lololo? Kalk iki fırlan surda!

Dal gibi boyu, bir eskiciden uydurduğu, topukları yenmiş tango iskarpinleri, kalçalarını iyice belirten karadonu, kuşağı... ille kuşağı! Kıvrımlarında esrar parçaları bulunan bu Trablus dedikleri kuşağın püskülleri kalçasından sarkar, esrardan mest, şaraptan sarhoş, dönerken, zamparaları cilaya getirirdi. Pek öyle güzel değildi, lâkin bu kadında erkekleri çeken bir şey vardı. «Geç, alt tarafı on paralık orospu» olmasına rağmen, peşine takılıyor, takıldıkları için, kendi kendilerine kızarak, hırslarından çok fena kadını tekmeleri altına aldıkları halde, onunla birlikte sürüklenip gidiyorlardı.

Etini satmakla kazanamıyordu çokluk. Kiminle gitse, ona cıkkık yapıyorlar, dövüyorlar, karadonu-nun cebindekileri alıyorlar, dehlıyorlardı. O da işi esrar satıcılığına döktü. Bir erkek gibi sövmesini, usta bir esrarkeş gibi çifte kâğıtlı sarmasını öğrendi. Bilek gibi kalın çifte kâatlısından öyle bir duman alırdı ki, cigara yarıya iner, simsiyah gözbe-

55

bekleri kayar gider, sırtüstü devrilir, toprağa düşer kolları saatlerce hareketsiz kairdi.

Sonra tülekleşti (*).

Toy kumarbazlardan haraç aldı, sevişen mektepli kızların önüne çıkıp tehdit etti, avanta istedi.. Ne kadar tülekleşirse tülekleşsin, kız yüzlü oğlanlara karşı bağı yufkaydı, dayanamıyordu. Kız yüzlü oğlanlar ona ilk göz ağrısını hatırlatıyordu.

Bir gün Taşkoprü'nün ordan geçiyordu. Güneş vardı, ilkbaharın gözalıcı, sıcak güneşi...

Eli yüzü kir pas içinde, delikanlı bir patoz yağcısı, koltuk vurup geçti. Kadın durdu:

— Lan ibne! dedi, doğru yoluna gidemiyon mu? Oğlan on sekizinde yoktu.

— Hüs kız, dedi, bak, Allahını kitabını...

— Ben de senin Allahını.. Sen benden parlaksın.. Senin oturduğun minder daha kırık sene...

Namusuna bunalan oğlan yüzünü dolayıp savuştu.

Tam bu sırada iki arkadaş, ellerinde şeker kamışları, kadına sokuldular.

— Boşver, dediler, uyma, dediler.

Sonra yanyana yürümeğe başladılar. Konuşa konuşa yazlık sinemanın önüne kadar geldiler, durdular. Ne oğlanlar bir şey teklif etmişlerdi, ne de kadın. Sinemadan içeri vurdular. Boy atmış otların arasından, hendeklere girip çıkarak, nehrin iki kol gibi kucakladığı adaya geçtiler. Adanın ta öbür tarafına, killi toprağın keskinlemesine indiği yerin yanbaştına' oturdular. Oğlanlar, nehrin ötegeçe'sindeki Arnavud'un fabrikasına baka baka şeker kamışı somur-dular. Böyle bir zaman geçti. Lâkin aralarında hiç bir teklif olmadı.

(*) Kurnnzaştı.

56

İlk peşin sarı saçlıya gitti. Beriki, esmer, simsiyah saçları kıvr kıvrırdı, ıslıkla bir şarkı tutturmuştu. Arada nehre çakıl taşları fırlatıyor, parlak güneşin altında bulanık ve homurtulu akan suların üzerinde çakıl taşları uç, dört, bazan beş sefer sekiyordu.

Sonra, sarı -geldi, esmer gitti.

Dönüşte ne kGdn para istedi, ne ötekiler çıklettiler. Yalnız, kadın:

— Cağranız var mı? diye sordu. Birer tane verdiler.

— Ofurun! dedi.

Berikiler kadının yaptıklarına bakıyorlardı. Kuşağının arasından çıkardığı bir parça esrarı avucun-da ufalıyordu.

— Var mısınız? diye göz kırptı. Delikanlılar bakışıp gülüştüler. Sarı:

— Yok, dedi, benden kesik!

Esmer ısrar bekliyordu. Kadın ısrar filân etmedi.. Tütünlerini boşalttığı iki cigaranın kâatlarını tükürük-leyip yapıştırdıktan sonra:

— Bir de, dedi delânnı olmuşlar da, zamparalığa çıkmışlar.. Çağra içmedikten, esrar çekmedikten,, rakı içip sızmadıktan kelli...

İki delikanlı kadını bırakıp şehre döndüler.

Bir başka gün, sabaha karşı, Kireçoçağı bağlarından birinin sınırlarındaki melengiç ağacının altında kendine gelir gibi olduğu zaman, sol gözünü açamadı. Eliyle yokladı, yumruk gibi şişmişti. Bastırdı, acıdı, lâkin bunu duymadı.

İki sinema kartelâcısı, şarap kendilerinden, elişer kuruşa pazarlığı kesip götürürlerken, yolda ikişer ikişer, üçer üçer, yerden biter, gökten yağar gibi çoğalan bir alay zamparanın elinde, esrar, afyon, rakı, şarap, tekme, tokat, yumruk, tanınmaz hale gelmişti.

57

Evvelki günden beri başından geçenleri ağır çığır hatırladı. Doğrulmak İstedi, olmadı. Karnı sancılanıyor, bir tuhaf oluyordu. Öğürdü, tekrar öğürdü. Sonra yana döndü. Birdenbire acı, ekşi, buruk bir suyu tıkrırtıyla kustu. Başı zonkluyordu. Yüreği ağzına geliyor, kazınan midesini, barsaklarını, ciğerlerini kusacakmış gibi oluyordu.

— Ooof kahbe anam of, dedi, beni doğuracağına...

Doğruldu. Aklına cigara içmek gelmişti...

Tam karşısında, kısa, kalın, Çukurova'da Urum-iu dedikleri bir ırgat dikiliyordu. Omuzunda bel'i, elinde yiyecek çıkını... Çarıklı ayağını öne atmıştı. Sadece bakıyor, bir şey sormuyor, çekilip gitmiyordu da. Kadın KÖYLÜ paketini çıkarıp uzattı.

— Yakacan mı?

Sakalları uzamış, tekerlek çeneli, sağlam yapı-ı adam çömeldi. Kadının paketinden bir cigara aldı:

— Sağ ol boci!

Kadın, «Belki de bir zampara» diye düşünmüştü. Daha dikkatle baktı, adamın böyle bir niyeti olmadığını sezdi.

— Nirden gelip nireye gidiyon? diye sordu.

— Ben. mi? Ben kündeikiçiyim, bağ bellemiye gidiyom.. Ya sen?

Kadın:

— Amaaan, dedi, nirden gelip nireye gittiğimi bildiğim var mı ki? Gözü çıksın, orospuluk işte...

Adamın cigarası, hızla işiyan bahar sabahının pembeliğinde kuvvetle kızarıp sönüyordu. Kadına bakmıyordu çokluk.

— Ben de, dedi, on kündür işlerim şo bağda, yemiyemi tam virmez nebliym, eyisine mi, kötüsüne mi...

Çigaraıarı tüketene kadar konuşmadılar. Orto-i:k az daha işiynca, adam, kadının gözüne dikkat -stti:

58

— N'oldu gözün baci? diye sordu.

— Furdular kardaş, nebliyim...

— Kim furdu?

Kadın omuz silkip, yere tükürdü.

Adam, eündeki çıkını çözdü. Somunu böldü, içinden bir parça koparıp çiğnedi kadının yumruk gibi şiş, mosmor gözüne koydu, kirli çevresini yırtarak sargı bezi yaptı, gözünü sıkı sıkı sardı.

Kadın:

— Sağo!, dedi, ellerin dert görmesin!

Çigara paketini tekrar uzattı, birer tane yaktılar. Çigaraıar yarı olmamıştı ki, kızaran tan yerine mürtesemleri düşen iki bağ bekçisi., boyunlarından geçip çaprak asılı tüfekleriyle göründüler.

Kadın:

— İhi, dedi, bekçiler!-Şimdi gene ıvıd ıvıd sorarlar, fururlar, döverler, her bir şey yaparlar gene...

Adam bekçilere taraf döndü, baktı, çigarasından duman aldı... Kadın kalkmak, kaçmak için yekindi. Adam:

— Otur! dedi. Kadın:

— Pek kötü dövüyorlar kardaş... dedi.

Adam sertçe baktı. Kadın uysallaşmıştı, erkeğin yanına sığındı. Erkekse, dışısını yanına alan bir horozu hatırlatarak, çigarasını içiyor, yaklaşan bekçilere bakmıyordu bile.

İki bekçi geldi, geldi... Önlerinden geçip gideceklerdi... Gördüler, durdular. Kadına «Ne oturduğunu» sordular. Kadın:

— Hiç, dedi, öyle...

— Gene kimbilir ne b..lar yidin, orospu! Erkeğe döndüler:

— Ya sen lan?

Erkek onlara bakmadı. Kadına:

59

— Kalk kız! dedi, gidek gayrı...

Kadını önüne kattı, tarlaların içine vurdular. Sinirlenen bekçiler üzerlerine yürüyünce, adam, kesikli, kırmızı tarlanın içinde dimdik bekledi.

— Niryе götürüyoru avradı lan? diye gürleyen bekçiye şöyle bir bakan adam:

— O, dedi, benim bacım!

Kuyrukkaldıran'lar, üveyik'ler, tibilil'ler, bereketli tarlaları civıltılara boğarak, o kesekten o keseğe uçuyor, tanyerinde güneş, içi kan dolu yuvarlak bir küreyi hatırlatarak, yükseliyordu.

1948

60

EİR YILBAŞI MACERASI

Gecenin onuydu.

Umum muhasebedeki büyük maden kömürü sobası bütün hızıyla yanıyordu. O sene yılbaşı ramazana rastlamış, memurlar on bir aylık muvazene cetvellerine son ayınıkini de ilâve edip bilançoyu çıkarmak için gece yarlarına kadar çalışmağa başlamışlardı. Dışardan fabrikanın iniltisi, demirhanede örse inen balyoz sesleri geliyor, iplik, bez ve cer dairesinin uğultulu, iniltili, şakırtılı sesleri birbirine karışıyordu.

Muhasebeci, kısa boylu, şişman, ellilik bir adam, akları kanlanmış yorgun gözlerini ovalıyarak sandalyesine yaslandı, ceviz masasının alt göz çekmecesinden büyük bir şişe konyak çıkararak, karşıkı masada yanyano çalışan Prjmatist Muhiddin'le, Def-terikebir ve muavin hesaplar" memuru Nuri'ye baktı.

— Çocuklar be, dedi, biraz yorgunluk alsak!

Nuri'yle Muhiddin son ayın muvazenesindeki yedi kuruş farkı tam üç günden beri arıyorlardı. Nuri kırmızı boyalı kontrol kalemını bıraktı:

— Allah razı olsun senden be ağabey.. Bu sene bizim işlerde bir uğursuzluk var vesselam... dedi.

Nuri on iki seneden beri bu fabrika muhasebesinde, hep bu iş'e ve seksen lira maaşlı bir memurdu. Seksen lira alıyordu ve otuz beş yaşında olduğu halde beş çocuk babasıydı. Annesi, dul ablası

61

da başındaydı.. Kestane renkli yumuşak saçların eliyle geriye tarıyarak muhasebecinin masasına geldi.

Muhiddin de kalemını bırakmıştı. Esnedi, gerindi...

Muhasebeci zile bastı. Saçları yağmurla ıslanmış odacı içeri girdi. Muhasebeci:

— Şu çaydanlığa bir meram anlat bakalım., dedi.

Dereden tepeden konuşuluyordu. Bahis gene bilançoda muvazeneyi bozan yedi kuruşa intikal etti.

Nuri:

— Bu sene çok yoruldum ağabey, dedi, ben bu seneye kadar böyle yorulduğumu hatırlamıyorum! Bugün üçüncü gün... Üç gündür bulunmasın.. Anam; ağıladı vallahi..

Muhiddin:

— Anam ağıladı deme, anamız ağıladı, de.. Ben. de senin kadar yoruldum...

Nuri cevap vermedi.

Muhiddin otuz yaşlarında, bir eski zengin çocuğu, bolluk ve varlık içinde seyahatler etmiş, İstanbul'da tahsil bahanesiyle paralar yemiş, barlarda kadınlar sevmiş, iyi giyinmesini bilen biriydi.

Hâla öyle.. 932'de babası iflâs ettikten sonra.. Muhiddin tahsili filân bıraktı. Hayata atıldı. Şimdi babası ufacık bir manifatura mağazasının sahibidir,, oğluna hiç bir yüküğü yoktur. Annesiyle kardeşleri, babasının yanındadırlar. Muhiddin, bir başı bir peşi, aldığı yüz lirayı keyfine göre sörfeder ve kafayı bulduğu sıralar yalnızsa, maziye tatlı tatlı düşünür, yalnız değil de bir arkadaşıyla beraber içiyorlarsa, ona bitmez tükenmez maceralar anlatır durur.

Fabrika sahibi Hurşit Ağa, babasının eski bir ahbabı olduğundan, dostunun oğlunu her fırsatta

62

kollar, yılbaşlarında çıkan ikramiyelerin çoğunu ona veririr, maaş zamlarında ilk peşin onu düşünür... Sobanın turuncu alevler oynaşan mikasına bakarak, tabakasını çıkardı. Bir cigara yaktı, bir cıga-ra da muhasebeciye ikram edip muhasebeden çıktı. Arkasından, Nuri:

— İt, dedi, suratını görmüyor muyum tekmi cinlerim başıma toplanıyor! Ukalâ.. Bütün gün elinde aynayla tarak.. Bir de anası ağlıyormuş.. Yarın biz buluruz yedi kuruşu, ikramiyenin çoğu ona çarpar.

Muhasebeci:

— Senin baban da Hurşit Ağanın dostu olsa.. Amma, hakça söylemek lazımsa, oğlan büsbütün de boş oturmuyor...

Az sonra Muhiddin, ellerini beyaz mendiliyle ku-rulayarak geldi.

— Yağmur canına okumuş iplik balyalarının... dedi, kontrollerin ha varlığı, ha yokluğu... Şu hamallara haber etsek de.' ,

Nuri çay bardaklarına şeker koyuyordu:

— Gece vakti,, işin mi yok., demiş bulundu. Muhiddin'in kaşları derhal çatıldı:

— Gece vakti işim mi yok? Ulan amma do nankörsün be!

Başını sertçe kaldıran Nuri:

— O da ne demek? dedi.

— Ne demeği var mı? Bu kapının ekmeğini yiyoruz. Bir insan yediği çanağa...

Nuri lahavle çekti,

— Alnımın terini yiyorum. Hurşit Ağa bana avantadan ekmek vermiyor...

— Teh... Bu zamanda iş görececek adam... Lise mezunları boş geziyor.. Bulunmaz Bursa kumaşı değilsin ya.. Sen işten haber ver...

— Ben buranın kahrını on iki senedir çekiyorum arkadaş!

— İstersen yirmi iki senedir çek, mecbursun!...

63

Nuri sapsarı kesildi:

— Allah beni Hurşit Ağanın fabrikasına köle diye yaratmadı. Muhasebe işleri sanattır, bir de... Çakarsın ya... Benim için hava hoş.. Nereye gitsem bulurum bu maaşı...

— Zor bulursun.

Deminden beri lâfa karışmayan Muhasebeci:

— Sözleriniz bir incir çekirdeğini doldurmaz... dedi. size soluk aldırmağa gelmiyor.. Başınızı iş'ten kaldırdınız mı, sensin, bensine başlarsınız hemen...

Odacı, sobanın üzerinde kaynayan çaydanlığı getirdi. Muhasebeci bir tutam çay attı. Sonra bardaklara yarı bellerine kadar konyak koydu ve kıpkırmızı çayla üzerlerini tamamladı.

Soba harıltıyla yanıyor, çaylar höpürtüyle içiliyordu. Dışarda kuvvetli bir fırtına çıkmıştı, muhasebenin sıkı sıkıya örtülü demir kapaklarını yağmur kuvvetle dövüyor, arada gök gürliyordu.

Sinirli bir hava içinde çaylar içildi, yedi kuruş tekrar aranmağa başlandı. Geceyarısını geçe, umum muvazeneyi bozan yedi kuruş bulundu. Bunun üzerine deminden beri somurtup duran yüzlerde neşe, sevinç belirdi, her şey unutuldu.

Tam bu sırada «Malzeme Yedek Ambarı» kâtibi Himmet içeri girdi. Yirmi beş yaşlarında, uzunca boylu, balık etinde, delişmen bir gençti. Yaz kış usturayla saçlarını kazıtır, her sabah aç karnına şarap içer, böyle yapmakla hiç ihtiyarlamıyacağını sanırdı.

— Dondum be., diye sobaya sokuldu. Ellerini ısıttı. Sonra, Nuri'ye:

— Buldun galiba? dedi. Nuri hayatından memnun:

— Buldum kardeş... diye ellerini sürüştürdü.

— Nerdeymiş?

— Nakli yekûnda...

— Nakli yekûnda mı? Desene ki bilanço hazır?

64

— öyle ya..

— Maaşlara zam yapacaklar mı bakalım? Nuri, Muhiddin'e sezdirmeden, «Boş ver» demek isteyen bir hareket yaptı. Muhiddinse farkındaydı, gene içerlemişti.. Ambarcı Himmet:

— Kâr ne kadar? diye sordu.

İşçi ücret bordrolarına kasa ihraç fişi kesmekte olan Muhasebeci, az evvel içtiği konyaklı çayın neşesi içindeydi. Ambarcı Himmet'in sorduğunu duymadı. Muhiddinse, önündeki deftere eğik başı, çatık kaşları... bekliyordu. Nuri'nin kârı söyleyip söylemeyeceğini merakla bekliyordu.

Nuri'yle, Himmet bakiştılar. Nuri usullacık:

— Altı yüz bin küsur! dedi. Himmet ıslık çaldı, gözleri büyüdü.

— Safi kâr ha?

Nuri söylediğine pişman olmuştu amma.. Yan gözle Muhiddin'e baktı, kıpkırmızı kesildi. Himmet:

— Dünya... diye içini çekti, yarın ayın altısı... Cebimde metelik kaldıysa şerefsizim.. Aybaşları kredi tazelemeğe yarıyor.. Borç, borç, borç.. O kadar oku, sonra gel, elifi mertek belleyen birine köle ol!

— Bu Hurşit ağa, dedi Nuri, ne yapacak bu kadar parayı?

Himmet:

— Yemesini de bilmez mübarek., dedi Ekmek peynir, ekmek sovan...

— Yoğurt ekmek, tahin pekmez... Muhiddin'in sabrı tükenmişti:

— Hurşit ağanın keyfinin kâhyası mısınız? dedi, fabrika onun, icabında zarar onun... Canı isterse yer, istemezse yemez yüzüne bakar. Size ne?

Himmet:

— Sen Hurşit ağanın dâva vekili misin? diye

65

Muhiddin'e sertçe döndü. Biz ANahın işine kızıyoruz...

— Allahı bilen insan, günahı, sevabı da biür. Cenöballah herkes rızkına razı olsun, buyurmuş.. Hur-şit ağa zamanında çalışmış, kazanmış.. Sen de çalış, sen de kazan!

— Sersem sersem konuşmasana be! Saat kaç şimdi? Gece yarısını geçiyor.. Ne yaptık bu saate, kadar? Göbek mi attık? Mâmafi, yüz lira maaş, ikramiye.. Tabif.. Ben de olsam, ben de bedava avukatlığını yapardım Hurşit ağanın...

Gözü Nuri'ye kaydı. Nuri memnundu. «Devam et...» demek isteyen bir göz işareti yaptı.

Muhasebeci hâlâ farkında değil, masasından kalktı, dışarı çıktı. Muhiddin kolai yakasının sivri" uçlarını çekip düzeltti.

— Benim gördüğüm iş seninkine benzemez! dedi.

Himmet büsbütün kızdı:

— Ne iş görüyorsun lan benden farklı? Ne zaman gelsem, elinde tarak, ayna.. Şu çocuğun Allahı şaşıyor halbuki..

— Ulan sensin! Ağzını bozma, bak.. Himmet öfkeyle Muhiddin'in masasına geldi..

masaya bir yumruk.

— Ulansın, hem de ulanın en müptezeli lan! Muhiddin:

— Sensin! dedi.

Yüzü kıpkırmızı olan Himmet'in gözleri yuvalarından fırlamıştı. Masadaki tamponu aldı ve Muhiddin'e fırlattı. Muhiddin yana kaçındı, tampon duvara çarpıp parçalandı.

Sonra kapıştılar.. Masa devrildi, masanın üzerindeki defterler, kalemler yerlere saçıldılar. Nuri aralamak istediye de olmadı.

Himmet'in yumruğu sol gözüne değdi, bağırmağa başladı:

— Ağbey, Şaban!

66

Muhasebe kapısına koştu, tekrar, sonra tekrar seslendi. Odacı Şaban'la, Muhasebeci koşarak geldiler. Ağzı burnu kanayan Muhiddin'i Himmet'ten kurtardılar. Muhiddin nefes nefeseydi:

— Sordurturum, yarın sordurturum sana! Muhasebeci ikisini de payladı. Sonunda:

— Bir evin iti gibi geçinmeü! dedi, zengininin malı züğürdün çenesini yoruyor yahu!

Muhiddin, Nuri'ye döndü:

— Senin de alacağın olsun, dedi, sen de onunla birlik oluyorsun ha? Alacağın olsun..

Nuri cevap vermedi. Yerlere saçılan defterleri filân toplayıp, kalemleri çekmecesine kaldırdı. Sonra eski siyah paitosiyie şemsiyesini aldı, Himmet'le birlikte çıktılar.

Muhiddin'le yalnız kaldıkları zaman Muhasebeci:

— Neden çıktı bu kavga? diye sordu.

Muhiddin kavga sebebini sinirli sinirli anlattı.

Sonra onlar da çıktılar. Fabrika kapısında Muhasebeciden ayrılan Muhiddin sağa saptı. Evi, fabrikanın arkasındaki bahçeli pavyonlardan birisinde, kapısı sokağa açılan bir göz odaydı.

Yol, çamur içinde ve kaypaklı. Kırk, elli metre kadar yürümesi lâzım geliyordu. Hâlâ sinirli, pantolonunun paçalarını kaldırarak, ağır ağır yürüyor, kavgayı, hep kavgayı, bilhassa kanayan burnunu düşünüyor, şu yarının bir an evvel oluvermesini bekliyordu.

Yolun üzerindeki çınarın ordan birdenbire çskan bir karaltı, el fenerini yüzüne sıktı:

— Dur lan!

Himmet'i sesinden tanıdı, geriledi:

— Ne var? Ne yapacaksın bana? Himmet'in sesi kalın ve sert:

— Yarın, dedi, ağaya mağaya gider, dan dun edersen anam avradım olsun...

67

El fenerini söndürdü. Muhiddin'in gözleri ka-maşmıştı, kararlıyordu.

— Benim seninle... Seninle bir zorum yok ki... Hep o Nuri... Ben seni severim, bilirsin...

— Bilmem... Arkamdan kuyu kazarsan... Çünkü bak, ben dünyaya boş vermişim.. Seninse istik-* balın var!

Ayrıldılar.

Üç gün sonra, pamuk tüccarlarından Hacı Osman ağa, fabrikatör Hurşit ağayla, memleketin sayılı tüccarlarını iftara davet etti. Yenildi, içildi. Kur-baağdan ödü kopan, çocuk gibi bas bas bağırarak bucak bucak kaçan Bodur'un Süleyman'ın cebine usullacık bir kurbağa konulup, herifin yaygarasına kahkahalarla gülündü, eski devirlerden, iğtişştan, aşağı mahalleye yukarı mahallenin sapan taşı kavgalarından. Ermeni kızı Fani'nin Gültepe'de nasıl basıldığından bahsedildikten sonra, konuşma Klev-land pamuğuna intikal etti.

Bir ara fabrikatör Hurşit ağa. yanibaşında oturan hane! Rüstem'e:

— Öyle mi Rüstem, dedi, doğuzuna kazanıyon.. Nerelere istif ediyon paraları?

Hancı Rüstem güldü:

— Bize kulağasma ağa.. Bizim kazancımızdan n'oiacak? Biz kazansak' yıldan yıla sekiz on bin, ye-rik... O yıl kazandığımız o yıl tükenir gider... Kazancın koyusunu sana sormalı... Bu yıl, Allah versin, gözümüz yok a, maşallah altı yüz bini bulmuş senin kazanç... Gözümüz yok a...

Hurşit ağa derhal değişti, morardı. Kalın kırçıl kaşları çatıldı. Kazancının bilinmesine müthiş kızardı. Hancı Rüstem'in bunu elifi elifine nerden, kimden duyabileceğini düşündü. Aklından Muhiddin'le Nuri geçti, sonra Muhasebeci. Bu üçünden biri olmaya biriydi amma, hangisi?

Koca salonda gülünüyor, söyleniyor, kuvvetli

68

elektrik ışığında altın yüzüklerden pırıltılar uçuşuyor, besili göbekler rahat bir tembellikle kıvıldanıyorlardı.

Fabrikatör Hurşit ağaysa, beyninden vurulmuş gibi hâlâ, gözleri taban halısının yeşil, kırmızı, mor nakışlarına dikili, susuyordu.

Bir ara hancı Rüstem:

— Hurşit be, dedi, şu bizim oğlanın kayını var ya, senin orda kâtip...

Hurşit ağa, akları damarlı gözlerini hancı Rüstem'e çevirdi:

— Benim orda kâtip mi?

— İşte buuu... Ne tez unuttun bire herif.. Benim oğlan, benim Hacı İlyas tıkmadı mıydı senin oraya? Himmet..:

Hurşit ağa başını salladı.

— Bildin mi?

— Bildim.. N'olmuş?

— Bizim oğlanın kayını olur da hani.. Verdiğin maaş pek az bire herif.. Oğlanın yedi sekiz nüfus var başında.. Heye. benim oğlanın faydası olmuyor değil amma. devirler malûm, ne de olsa.. On, yirmi zam zum ediver bari.. Kesen delinmez a!

Hurşit ağa mırıldandı:

— Ambarcı Himmet öyle mi?

— Heye.. Onun da babası epey bir adamdı zamanında.. O atlar, o arabalar, o hizmetkârlar... Güm güm gümülerdi.. O Himmet oğlan eyi varlıkla büyüdü amma, kader...

Hurşit ağa onu dinlemiyordu. «— İyi ama, o oğlanın bilanço neyle bir alâkası yok.. Ona kim deyiverdi ola?»

Hancı Rüstem'i başından savdı:

— Bi kolayını buluruk hele...

Ertesi sabah fabrikaya her günden erken geldi. Memurlar henüz işbaşı yapmamışlardı. Fabrika içlerini kontrole girdi, döndü. Odacısına, «Muhiddin efendiyi çağırmasını» söyledi.

69

Kaba tüylü halının üzerinde ağır ağır dolaşırken, gitti masasına kuruldu, imzasını atmaktan âciz olduğu halde, pırl pırl stilolardan birisini eline aldı, bir tabaka parşömen kâğıdına rastgele çizgiler çekmeğe başladı.

Muhiddin çekinerek, girdi. Kapının orda, elleri önünde kavuştuk, bekledi. Ağa:

— Beri gel bakalım! dedi.

Muhiddin buz kesilmişti. Ağanın masasına sokuldu.

— Bilançoyu sen çıkardın tabii., diye ağa sordu.

— Evet efendim..

— Bu yılki kârımız ne?

Muhiddin şaşırıldı. Bilanço ve kâr hakkında gereken izahat verilmişti.

— Ha? Ne kâr ettik bu yıl?

— Altı yüz bin yedi yüz seksen iki lira, yirmi sekiz kuruş...

Hurşit ağa öyle bir gazapla bakıyordu ki..

— Sen bilmez misin ki, ben, kâr veya zararım çorda burda dile gelmesinden hâz etmez olduğumu?

Muhiddin ferahladı.

— Bilirim ağa...

— Bilirsin de ne haltetmeğe yaydın? Muhiddin'i sıcak bir dalga kapladı.

— Ben hiç bir zaman sizin kâr veya zararınızı surda burda yaymam ağa... Eğer ben bu hususta en küçük bir söz sarfettimse, Allah sürüm sürüm süründürsün!

Ağa şöyle bir tarttı.

— Utanmadan yemin ediyorsun bir de... Ambarcı Himmet'e kim deyiverdi ki, o da getti eniştesinin babasına duyurdu? Ya sen, ya da mâsebeci.. Ya da ben. Başka bilenimiz var mı?

Muhiddin, üç gün evvelki geceyi, ettikleri kavgayı hatırladı. Söyleyip söylememekte tereddüt ediyordu.

70

— Yazıklar olsun sana, dedi Hurşit, ağa babanın oğlu değilmişsin.. Babanla bu kadar hukukumuz •olsun da.. Ben de seni insan belledim de hesabımın başına oturttum...

Muhiddin yutkundü:

— Ağa... Ağa..

— Ağa, ağa... Ne ağası? Adımı mı belliyon? Ne diyeceksen de...

— Ambarcı Himmet'e ben söylemedim..

— Kim söyledi ya?

Muhiddin masaya az daha sokuldu, masanın kenarına tutundu.

— Benden duymuş olmayın... Çünkü...

— Ağnat bakak be...

— Benim masa arkadaşı, Nuri efendi! Meseleyi bütün tafsilatıyla anlattı. Sonunda:

— Yoksa, dedi, yediğim ekmek beni kör eder. Ben cahil, cühela değilim ağa, ben senin kapının köpeğiyim!

Hurşit ağa gene mosmor kesilmişti.

— Hurşit ağanın keyfinin kâhyası mıymışlar?

— Ben de bu kanattayım efendim.. Hurşit ağa zamanında yememiş, içmemiş, çalışmış kazanmış.. dedim. O çalışmış, Allah size de versin, dedim...

— Besie kargayı, oysun gözünü.. Pekâlâ.. Sen git işine.. Hele şaşım.. Babanla şu kadar hukukumuz olsun da...

Muhiddin, çıkmadan önce:

— Bunu benden duymuş olmayın efendim. Çünkü...

— Sen istifi! ol; korkma.. Bi kulpunu buluruk... Muhiddin çıktı. Tırnaklarını yiyerek Muhasebeye geldi. Yerine geçti, suçlu suçlu oturdu. Onun bu hâli Nuri'nin gözünden kaçmadı. İkramiye aldığını tahmin ederek, sordu:

— Aldın değil mi?

— Neyi?

71

— Dalga geçme yahu..

— Ne dalgası? Neyi alacam? Nuri'nin içinden bir kıskançlık geçti.

— Çok. kötü huyun var., dedi, aldıysan aldın, niye saklıyorsun sanki? Paylaşalım demiyeceğiz ya...

Muhiddin sinirli sinirli güldü, attı:

— Farzet ki aldım.. N'olacak?

— Hiç canım.. Sordum, lâf olsun.. Sana verer» Allah.. Zere dünya kadar borcum var.. Bütün ümidim ikramiye.. Ne kadar verdi?

— Saymadım...

ikinci üzeri Muhasebeci, Himmefi ambarda buldu, ağanın emrini tebliğ etti. Himmet ağlayacak kadar hırslı, dikildi kaldı.

Sonra, Nuri'yi iplik-bez balyalarının oraya götüreren Muhasebeci, ona da ağanın emrini bildirdi. Nuri ilk peşin şaka sandı, işin ciddiliğini anlayınca sapsarı kesildi ve para bekleyen alacaklıların öfkeli yüzleri kafasından hızla geçti.-

Muhiddin, Muhasebenin penceresinde onu gözetliyor, boyuna tırnağını yeyip tükürüyordu. Muhasebecinin arkası dönüktü, Muhiddin ne söylediğini duymuyordu ama, tahmin ediyordu. Nuri'ye bir ara cebinden beyaz mendilini çıkarıp gözlerini sildi.

Eliyle «şu kadar şu kadar» diye işaret etti. Muhiddin, Nuri'nin bu işaretiyle çocuklarını kastedtiğini anlamıştı. İçi burkularak, pencereden çekildi, geldi, masasına oturdu. Başını yumrukları arasına aldı. sonra doğruldu. Karşı duvardaki takvime gözlerini dikti. Kendisini dünyanın en namussuz insanı durumunda görerek küfretti, sonra: «— Napiym, diye söylendi, ben napiym? mecbur etti.. Söylemesem ben suçlu düşecektim? Allah biliyor.. Günah niye olsun? O mecbur etti... Evet, söylemesem iyiydi, ama, bu sefer de...»

Kapı usullacık açıldı. Muhasebeci, arkadan Nuri, girdiler. Nuri'nin yüzü sapsarıydı. Titreyen elleriyle masasının çekmecelerini çekti. On iki sene-

72

den beri kendisinden bir şeyler sinmiş kalemleri, kalem uçlarını, yazılmış, yazılmamış kâğıtları küçük blokları, arkalarında bekaşa fıkraları yazılı takvim, yapraklarını karıştırdı. Kendine ait olanları ayırdı, ceplerine doldurdu. Kırık bir ayna parçasını ayak ucundaki kâğıt sepetine attı.

Bütün bu işler, devir ve teslim işleri bir saat kadar sürdü. Sonra, çekmece anahtarlarını Muhasebecinin masasına bıraktı. Gitti, veznedenden dokuz-günlük istihkakını aldı. Sonra Muhiddin'in yanına sokuldu. Dostluk ve kardeşlikten haberler veren berrak yeşil gözleriyle Muhiddin'e elini uzattı:

— Kısmet bu kadarmış kardeşim...

Muhiddin, boğularak, yerinden fırladı. Nuri'yi kucakladı. Onun kestane renkli, yumuşak saçlarını öptü.

Muhasebeci, Nuri'yle birlikte fabrika kapısına kadar geldi. Elinde hazırladığı üç on liralığı, kapıcıya sezdirmeden, Nuri'nin avucuna kısırdı:

— Üzülme, dedi. Dünya, Hurşit ağanın fabrikasından ibaret değil!

Ve ilâve etti:

— Bana sık sık uğra.. Senin için görüşeceğim' yerler var.. Sonra, paraca sıkıntıya düştükçe uğra,, mutlaka uğra olmaz mı?

Muhiddin, muhasebenin sokağa bakan pencere-sindeydi.

Simsiyah göğün altında amele mahallesinin yağmur yemiş tahtaları ıpsıslak yatıyor, karşı kooperatif kasabının önünde bir uyuz köpek, apışaralarını yalıyordu.

Nuri, eski siyah paltosu içinde, kolunda şemsiyesi, ağır ağır geçip gitti.

Bu sırada bir portakala, sepetini Kooperatif bakkalının önüne koydu, bağırmağa başladı:

— Çay malı... çay gülü portakallaar!

194»

73

UYKU

Cumartesiydi.

Madenî Eşya Fabrikası hafta tatiline hazırlanıyordu. Fabrikanın yüz elli amelesinden sekseni, on c'örtla on altı yaş arasında erkek çocuklardı ki, yirmi kadarı «Pres» makinelerinde çalışıyordu. Üstleri başları paramparçaydı. Aşağı yukarı aynı boy ve aynı kalıpta olduklarından, birbirlerine benziyorlardı.

Terden sınıksıklamdılar.. Atelyenin makine gürültüsü yüklü ağır havasında kaynaşıyorlardı: Muslukların fişkırın suyunda el yüz yıkayanlar, sıra bek-liyenler, helalara girip çıkanlar, fırsattan istifade, kovalamaca oymyanlar... Gömleklerinin yağlı yollarıyla terlerini sildikçe de, vıcık vıcık makine yağı büsbütün sıvaşıyordu.

Fabrika ustabaşısı — Kırk beşlik, zayıf kısa boylu — başını kaşıyarak Baba Ferhat'ın yanına geldi. Baba Ferhat, büyük mengenede preslerden birinin kamasını eğiliyor, ilerisindeki freze makinesinin sesine sesini uydurmuş, bir Anadolu havası mırıldanıyordu. Haşlanmışa benzeyen yüzünden sızan ter, yağ lekeleriyle karışıp boynuna, göğsüne, or-dan da aşağılara iniyordu. Ustabaşısının kendisine baktığını farkedince, işi bıraktı, doğruldu. «Ooof, of be!» dedi. Ustabaşı gülererek Baba Ferhat'ın yanına geldi, bir şeyler konuştular, sonra, Ustabaşı, tamir odasının yanına gitti. Kapının sağ duvarındaki mermer levhada şarteli indirdi. Atelye çatısı altında dönen ana volan sarsılarak yavaşladı ve fabrika is-top etti.

74

Herkes paydos sanmıştı.. Halbuki ustabaşı, tormalardan birinin üstüne sıçradı, düdük öttürdü, ameleli topladı. Nutuk söyler gibi: — Bana bakın! diye bağırды, öğleden sonra iş var.. Sabaha kadar çalışacağız belki de.. İsteyen gidebilir, kalan çift yevmiye alacak.. İsteyen gider, dedim, zorla değil,...

Atelyeye bir sessizlik çöktü. Sonra mırıltılar, fis-koslar başladı, arkasından da Baba Ferhat'ın eğе sesi.

Onuncu pres'in işçisi çocuk Sami, etrafına bakındı, yutkundu, gözlerini ovaladı... öyle canı sıkılmıştı ki... «Gitsem mi?» diye aklından geçirdi, sonra caydı.. Ustabaşı aksidir, Sami işi bırakır giderse, ustabaşı bir daha fabrikaya adım attırmaz onu. Fabrikanın ameleliye ihiiyacısı yok ki, kapının önü kendi kadar çocuklarla dolu. Saat ücretlerinin düşmesine sebep hep bu ayıâk çocuklar...

Ustabaşı kimsenin kıılmadığını görünce makineden atladı. Gitti şarteli itti. Volanlar dönmeğe başladılar, Baba Ferhat'ın eğе sesi silindi.

Mevsim yazdı. Atelyenin arka pencerelerinden olanca hızıyla vuran öğle güneşi, içerden altı tav ocağının kızılığını alıyordu. İş kanunu'na göre fabrika saat birden itibaren paydos etmeğe mecburdu. Cnun için, fabrikanın gürültüsü dışardan işitilir de İş Dairesinin kulağına gider diye, Ustabaşı'nın emriyle fabrika bekçileri atelyenin tekmiil pencerelerini, tavandaki yuvarlak deliklere varana kadar örtünce, atelye karardı, tav ocaklarının kızılığы birden bütün kuvvetiyle meydana çıktı. Çok geçmeden atelyenin elektrikleri yandı, ocaklar tekrar sönmükleştiler.

Bunaltan bir sıcak başlamıştı. Baba Ferhat küfrederek gömleğini attı, paçaları düğmeli uzun donunu çemirledi. Gövdesi terledikçe kaşını artıyordu.

Çocuklar da gömleklerini soyundular. Kömür ambarına, helaya yalınayak gidip geldiklerinden,

75

ayakları bileklerine kadar simsiyahtı. Preslere çinko levha getiren, kalıplanan karavanaları ambara götüren, depolardan tav ocaklarına maden kömürü taşıyan yardımcı çocuklardan yalnız ikisinin pantolonları uzundu, geriye kalanlar kısa pantolon giyiyorlardı.

Çocuk Sami atelyenin duvar saatine istemiye is-temiye baktı: Biri çeyrek geçiyordu daha... Paydos'u düşündü. Aradaki zaman hiç bitmiyecek kadar uzun geldi.

Pulanyalar kıvrım kıvrım yonga döküyorlardı. Çocuk Sami düşündü: Öğleden sonra paydos olacaklar diye yiyecek getirmemişti. Karnı pek aç değildi ama, gece belki de acıkır diye elli kuruş avans almağa karar verdiyse de, vazgeçti. Annesi, «Amarr oğlum Sami, sakın borç etme.. Ay başında taksitimizi ödeyemezsek evimizden atarlar bizi..» diye sı-kıyamıştı.. Makinesinin kolunu çekti, bir karavana daha kalıpladı. Sonra volanı boşa itti ve helalara yürüdü. Muslukların başı gene kalabalıktı, sıra bekledi.

Burası atelyenin içinden daha serin olduğundan, çocukların hoşuna gider. Fakat ustalar rahat vermez ki... İkide birde kontrole gelirler. Çocuklar kaçır, ustalar kovalar. Yakalanan evvelâ dayak yer, sonra da ceza'..

Çocuk Sami musluğun fişkırın ılık suyunda elin yüzünü yıkadı, vücudunu ıslattı, yaş gövdesini ovdu, serinledi. Başını tekrardan musluğa götürüyordu ki düdük sesleri... Çocuklar kaçıştılar. Sami de tav ocaklarının arkasından usullacık sıvıştı. Ocakların* ora müthiş sıcaktı, ıslak vücudu kuruyuverdi. Makinesine geldiği zaman saçlarından başka yaş yeri kalmamıştı. Tekrar alev alev yanmağa başladı.

Celâl usta makinelere teker teker uğruyor, avans: istiyenlerin adlarını bir kâğıda yazıyordu. Sıra Sami'ye gelince o, «İstemem...» dedi.

76

Saat ikide, bir saatlik yemek paydosu verildi. Çocuk Sami kömür ambarına indi. Ambar karanlıktı, rutubetliydi ama, toprak serindi, iri bir maden kömürü parçasını başının altına alıp yorgun vücudunu toprağa bıraktı, hemen uyudu.. Düdük sesleriyle uyandığı vakit, kontroller ellerinde elektrik lâmbaları çocukları işbaşına kovalıyorlardı. Sami de kalktı. Kaburgaları rutubetten buz kesilmişti. Makinesine geldi.

Karşıda, Baba Ferhat'ın mengenesinin az ilerisinde demirci Şuayip'le kalfası Danyal, kızıl bir demire balyoz sallıyorlar, büyük ve ağır çekiçler örs'e indikçe etrafa kıvılcımlar saçılıyordu. Danyal'ın arkası Sami'ye dönüktü. «Topense» kesilmiş ense saç-Jarı, onun yeni yetişme bir delikanlı olduğunu gösteriyordu.

Yüzü görünen Şuayip ustaysa, ellilik bir adamdı. Balyozu kaldırırken boynundan parmak parmak damarlar şişiyor, boyun derisi yırtılacakmış gibi geriliyordu.

Sami, Danyal'ın kollarına imrenerek baktı, ken-dininkileri düşündü. Onunkiler ipinceydiler... Saçlarının dibinden ılık ılık sızan ter gözlerini yakıyordu. Tekrar hela aralığına geldi. Muslukta elini yüzünü yıkadı, gövdesini ıslattı. Dönüşte, tornacıların alât ve edevat dolabının camında kendini gördü: ipinceydi. Omuzlan dar, omuz başları çıkık çıkıktı... Utandı. Kendisine bakıyorlar gibi geldi, büsbütün utandı ve telâşlandı. Halbuki her şey yerli yerinde, herkes kendi dalgasındaydı. Baba Ferhat, yalnız o, eğe leğellerken arada gözü Sami'ye kayıyordu. Sami sanıyordu ki, Baba Ferhat, onun zayıflığına bakıyor.. Omuz başlarını avuçlarının içleriyle kapıyarak makinesine koştı. Zannediyordu ki, herkes onunla, onun zayıflığıyla meşgul, birbirlerine, «Amma da zayıf ha!» diye fısıldıyorlar. Bu his gittikçe büyüyordu.. Tam bu sırada, yanındaki presin işçisi çocuk Nuri:

77

— Lan Sami, dedi, amma da zayıfsın ha! Sami sarsıldı.

— Ne zayıfı yahu, dedi, sen zayıf değil misin?"

— Ben gene de senden etliyim oğlum., diye. ka-bGran bir hindi azametiyle, yan yan baktı.

Çocuk Sami, oevap vermedi, fakat kahroldu. Beriki, aceleye kalıpladığı bir karavanayı çıkardıktan sonra:

— Kollara dikiz! dedi.

Kendi pazusunu şişirip Sami'ye gösterdi.. Bu kol-Sami'nin kolundan kalındı.

Sami cevap verse, bir tek kelime söylese ağılı-yacaktı. Öyle dolmuştu ki... Çömeldi. Makinenin tozlu ayakları arasına tortop sıkıştırdığı ıslak gömleğini afdı, giyindi.

Çocuk Nuri'ye, çocuk Hadi'ye, Sami'yi göstererek bir şeyler fısıldadı. Bir ara:

— Allahını seversen bak, dedi, hortlağa benzemiyor mu?

Sami gene cevap vermedi. Şuayip usta yeni bir dsmir aimak için ocağa gidiyordu. Danyal kalfa balyozunu yere bırakmıştı, avuçlarına tükürdü. Baba Ferhat da eğelediği demirin düzlüğünü muayene ederken gülümsüyor, başını sallıyordu. Sanki karşısında birisi varmış da, şakalaşiyor gibi. Sami, çocuk Nuri'nin dikkatini başka tarafa çekip, alaylarından' kurtulmak için, kâh balyoz sallıyanlara bakıyordu, kâh Baba Ferhat'a.. Bir ara başını tavana kaldırdı. Volanlardan birinden sarkan bir parça kayış, tavanın çürük tahtalarına vurdukça tavan tozuordu. Sami bunu gözüyle çocuk Nuri'ye İşaret etti. Fakat: Nuri:

— Sen boş ver orayı., dedi, dediğime bak..

Koca atelye Sami'nin tepesinde dönüyordu sanki. Baskın hava şimdi büsbütün ağırlaşmıştı. Göz-bebekleri çukurlarına itiliyordu..

Onlara crkasır.ı cö:ı-dü. Fakat Nuri, elinde bir kinnap parçası:

78

— Haydi, dedi, getir kolunu.. Erkeksen getir de ölçelim.. Kiminki kalınmış..

Sami'nin sabrı taştı. Döndü. Onu gırtlaktan yakalayıp makinenin volanının arasına... Fakat Nuri'nin sarı ışıklı yeşil gözleri...

Onun kolları da kalındı, yani daha kuvvetliydi. Ağlamağa başladı.

— Ustaaa, ustaaa! Vallahi söyleyeceğim, billahi söyleyeceğim.. Orospu çocuğuyum söylemezsem.. Ben zayıfım, hortlağım, sen şişmansın.. Ben itim, sen beysin, daha var mı diyeceğin.. Ben öksüzüm diye herkes bana...

Çocuk Nuri için buralara varacağını sanmamış-tı. İlle, «Ustaya söyleyeceğim» sözünden ürktü.

— Sus be Sami, be, şaka ettik yahu... Sami susmuyordu. İcini çeke çeke ağılıyor, hiç kırıyordu.

— Sus, sus Sami, sus be... Yahu şaka ettik: be...

Makinesine geçti.

Saatler çok ağır geçiyordu. Gece yarısından sonra çocukların hiçbirinde hal kalmamıştı. Yalnız çocuklar değil, bütün atelye, ustalar, yaşlı işçiler, herkes, her şey müthiş bir yorgunluk ve ter içindeydi.

Bir ara Sami'nin sırtına tavandan bir parça-örümcek ağı düştü, yakmağa başladı. Kaşındı, öyle tatlı kaşınıyordu ki... Kaşıya kaşıya derisi kabardı.. Gömlek kabarmış yere değdikçe dağlanmış gibi acıyordu. Tükrük sürdü, avuçlarını döşeme tahtalarının tozunu bulayarak sırtını pudraladı. Yanma azaldı... Tam bu sırada arka makinelerde acı bir çiğlik koptu. Koşuşmalar.. Sami de koştı.. On. sekizinci presin işçisi çocuk Haydar düşmüş, başı yarılmıştı. Bir taraftan, başının kanayan yerini ovucuyla tutuyor, bir taraftan da etrafını alanlara bağırıyordu:

— Ne var yahu, ne var be, ne olmuş yahu. Şimdi ustalar gelir, gidiyoruz yahu, ceza yiyeceğiz be», ohooo...

—

79

Onu dinliyen yoktu. Çok geçmeden Ustabaşı *geldi, ilkpeşin kalabalığa çıkıştı:

— bağılın lan, itoğlu itler! Dalga geçmiye fırlat kollarsınız! Haydi.,herkes makinesine!

Çocuk Haydar ağılıyordu. Canı yandığından değil - tabii canı da yanıyordu - ustanın dövüp ceza yazacağından korkuyordu.

Ustabaşı ellerini beline dayadı, Haydar'ın yanındaki makinenin işçisi çocuk Çelâlettin'e sordu:

— Nasıl kıldı kafasını bu eşşek? Çelâlettin kekemeydi:

— Uuuyuyordu, düdüdüştü, kakakafası... Ustabaşı, çocuk Haydar'ı omuzundan sarstı:

— Eşşoğlu eşşekler! Paşa babanızın evinde salıyorsunuz kendinizi... Çek elini bakıym..

Yaraya baktı, sonra Haydar'ı önüne katıp odasına getirdi.

Ustabaşının odası ateyenin nihayetinde, on basamakla çıkılan, penceresi bol bir odaydı ki, her istediği zaman ateyenin her tarafını buradan görebilirdi, bunun için yapılmıştı zaten. Tavanda geniş kanatlı bir vantilatör ağır ağır dönüyordu.. Ustabaşı ecza dolabından oksijen, tentürdiyot, pamuk, sargı bezi çıkardı. Yarayı yıkadı, sildi, tentürdiyot çaldı ve sıkı sıkı sardı. Haydar korkusundan gık diyemi-yordu. Makinesine dönerken, ustabaşının ceza yazmadığına seviniyordu.

Saat iki bucuğa doğru çocuk Sami'nin duracak hali kalmamıştı. Uykusu dağılsın diye, başını makinenin demirine vurdu, göz kapaklarını çimdik-ledi, elini ısırdı, tırnağına baktı. Ne yaptıysa nafiye... Vücudu lapaya dönmüştü. Ateyenin benzin, gazyağı

kokan ağır havası başını ağrıyordu. Bir ara makinenin yan demirine yaslandı, hafif hafif kestirmeğe başlamıştı ki, birden öyle sendeledi ki, az kalsın ya-nıbaşında yağlı bir vınlıtyla dönen volanın arasına yuvarlanıyordu, tutundu. Bir görenin olup olmadığını kolladı.

80

Bütün atelye, tornalar, freze, tav ocakları, presler, Baba Ferhat, Şuayip'le Danyal usta, sarı sarı yanan 75 mumluklar, her yer, herkes Sami kadar bitkindi. Ustaların düdüklü bile artık duyulmuyordu. Sami bir kere daha makinenin yan demirine yaslanıp, yuvarlanmak tehlikesi atlattıktan sonra kıpkırmızı gözleriyle atelyeye baktı, gördü ki, preslerden bir çoğu boş dönüyor... O da makinesini bırakıp helaların oraya sıvıştı.

Ustabaşı, çocuk Haydar'ın yarasını sardıktan sonra, elektriği söndürdü, vantilatörü hızlandırdı. Pencerenin kanatlarını ardlarına kadar açtı. Uyku fena bastırılmıştı.. Yorgun kollarını çırptı, gerindi, esnedi, sonra gitti pencerenin demirine dayandı.

Dışarda aydınlık bir gece vardı. Uzaklardan bir gramofon sesi geliyor, civar mahalleler - bunlar işçi mahalleleriydi - geceye gömülmüş karanlık evler kalabalığı halinde alt alta ve üst üsteydiler.

Ustabaşı bunların hiçbirine dikkat etmedi. Gramofon sesine kulak vererek daldı. Çok geçmeden uzun ve helezonlu nefes alışlar ve horultu.. Pencereye dayalı kolları gevşedi, bacakları çözüldü, bacakları... Ağır bir yıkılışla beraber başı pencere demirine fena halde çarptı. Çok evhamlıydı.. Hemen oda kapısına çıktı, düdüğünü gücünün yettiği kadar üfledi. Bu arada dikkat etti ki, tornalarla preslerden birçoğu boş dönüyor, fena halde içeriyerek tekrar düdüğüne sarıldı, öttürecek ki, aklına Celâl usta geldi. Düdük öttürmekten vazgeçti, küçük tamir odasına geldi. Kapıyı açtı, Celâl usta büyük mengeneyle yaslanmış, ayakta uyuyor.. Ustabaşı, dudaklarını titreten, gözlerini kısıp bir hırsla odaya daldı. Celâl ustayı omuzundan hırslı hırslı sarstı. Celâl usta sıçradı. Beriki bas bas bağıırıyordu.

— Aferin sana! Bunun için mi getirdik seni amelenin başına. Sen böyle yaparsan amele ne yapmaz.

81

Tornalar boş dönüyor, presler boş dönüyor, freze... Kilovatlar su gibi akıyor, amelenin her biri bir yana dağılmış.. Yazık günah değil mi.. Vicdansız herifler!

İki ustanın arası oldum bittim açtı.

Celâl usta uyku sersemliğinin verdiği şaşkınlıktan kurtuldu:

— Fazla patırtı etme! dedi, senin karşında iki paralık amele yok.. Ben...

— Ne hal olursan ol! Bu kapıya namuslu adam lâzım.

Celâl usta kıpkırmızı kesildi. Günlerdenberi dolmuştu zaten, boşandı:

— Doğru konuş, dedi, doğru konuş, bak... Biz bu dünyada namus için yaşıyoruz. Buraya namuslu, adam lâzım da ne oluyor? Biz namussuz muyuz?

Kinle bakıştılar. Celâl usta devam etti:

— Çoluk çocuğun anasını ağlatıyorsunuz. Hükümet İş Kanunu yapar, günde sekiz saat mesai kabul eder, siz fakir fukarayı on sekiz saat çalıştırırsınız. Bu mu namusunuz?

— O senden sorulmaz. Sen, sana tevdi edilen, vazifeye bak, üst yanına karışma!

— Peki.. Madem ben de bilirim işimi öyleyse. Yarın, eğer bizzat İş Dairesine gidip, her şeyi bir bir ihbar etmezsem, nah, nah, bunnarı - bıyıklarını gösterdi - kazıtırım.

Rırsıla ayrıldılar.

Celâl usta bütün öfkesine rağmen, gene de atel-yenin içine yürüdü. Gördü ki, sahiden de, preslerden birçoğu, tornalar, freze ve öteki makineler boş dönüyor, tav ocakları da kararmağa yüz tutmuş. Çabucak döndü, tav ocaklarının arkasına serilmiş uyuyan iki çocuğu ayağıyla dürtüp uyandırdı, çocuklar kaçıştılar.. Sonra helalara geldi. Baştan birinci ap-tesanenin kapısını itti. İçerden bir çocuk öksürdü.. Celâl usta:

— Hadi, hadi..' diye çıkıştı.

82

Muslukların başında da bir alay çocuk. Celâl ustayı görünce birbirlerini çiğniyerek kaçıştılar...

Celâl usta, geniş alınının altında kocamcn duran burnunu baş parmağıyla karıştırarak ikinci, üçüncü aptesaneleri kapılarına da ayağıyla vurup geçtikten sonra dördüncüye geldi. Onu da ötekiler gibi itip geçecekti. İtti. Fakat içerden ses gelmedi. Durdu. Kapıyı tekrar itti, gene ses yok. Bu sefer eliyle itti. Kanat aralandı, kalktı. Kapıya iyice sokuldu. Üstteki yuvarlak delikten içeriye baktı. Hela karanlıktı. Dikkatle baktı, yerde bir karaltı. Bir çocuğa benzetti. «Ölmüş olmasın?» Kanadı az daha zorladı. Bir insan geçecek kadar aralanan kapıdan içeri sıyrıldı. Aptesane çok fena kokuyordu. El fenerini çıkardı. Yerde yatana sıktı.. Bu sahiden de, bir çocuktü. Avuç içleriyle sol yanağı aptesanenin sidikli tahtasında, uyuyordu.

Celâl ustanın yüzü tiksintiyle buruştu, çocuğa eğildi. Çocuğun başını yana çevirdi; onuncu pres'in işçisi çocuk Sami'ydi.. Omuzundan hafif hafif sarstı. Çocuk, boğazlanmış bir koyun ağırlığıyla ılık ılık sallandı. Celâl usta tekrar sarstı, tekrar... Çocuk her sarsılıştta kımıldadı, inledi, sayıkladı, fakat kendine gelememi. Celâl usta el fenerini söndürdü, arka cebine soktu. Çocuğun sidik bulaşmamış yerlerinden tutarak kaldırdı, kış üstü oturttu. Neden sonra kendine gelen çocuk Sami, Celâl ustayı görünce fona halde korktu, başladı ağlamağa...

— Vallahi usta, namussuzum ki...

— Sus haydi, sus. Kes sesini... Bak, üstün başın berbad olmuş... Kes sesini dedik, ohooo... Bir soran olursa, düştüm de.. Haydi makinene...

Sami gözlerini silip makinesine geldi.

Celâl usta, fabrikanın uyumağa elverişli delik deşliğini yarım saatte dolaştı. Pres kanallarında, ambalaj sandıklarında, kömür ambarında, çuvalların arasında uyuyan ne kadar çocuk, büyük işçi yakala-

dıysa uyandırdı, işlerinin başına yolladı, hiçbirine ceza yazmadı.

Gecenin üçüne on vardı. Presçi çocuk Nuri, Celâl ustaya seslendi:

— Usta, şu benim kalıba bak hele... Körlenmiş gene, kesmiyor!

Ustabaşı odasının kapısında, kollarını kavuşturmuş, bakıyordu. Celâl usta, çocuk Nuri'nin makinesini istop etti. Kalıbı muayene ederken, nuri sıvıştı. Yandaki makinede Sami'yse, «ustanın kafese girişine» gülüyordu. Halbuki Celâl usta yutmamıştı, işin farkındaydı ama, «Adam sen de., diye aklından geçirdi, varsın iki dirhem uyusun fıkâralar... Geberecek değiller ya...»

Atelye sabaha kadar gittikçe artan ağır havasını kaybetmedi. 75 er mumlukların altında çalışan insanlar, zeytin yağına batırılıp çıkarılmış gibi, vıcık vıcıktilar. Frezelerin altları kucak kucak yonga dolmuştu...

Fabrika sahibi sabahleyin erkenden geldi; kısa boylu, fakat gayet biçimli bir adamdı. Odasına geçti. İlkönoe ustabaşıyla uzun uzun konuştu, sonra Celâl ustayla. Fakat Celâl ustaya, ustabaşının şikâyetine dair hiç bir şey açmadı. Celâl usta çıkarken, patron, mavi bir zarfı uzattı:

— Bütün gece uykusuz kaldınız... Celâl usta zarfı teşekkürle aldı. Beriki ilâve etti:

— Ustabaşıyla barışın olmaz mı? Zarfın içinde 25 lira vardı.

1942

84

DÖNÜŞ

Tren gecenin on ikisinden sonra şehrin garına girdi. Adam dehşetli yorgun ve uykusuzdu. Bavullarla sepetleri karısı vagonun penceresinden uzattı, o aşağıdan aldı. Öyle yorgun, uykusuzluktan öyle bittikti ki nerdeyse yıkılacaktı.. Kadın, gene pencereden, kızını, sonra da kırk günlük oğlunun kundağını kocasına uzatıp trenden indi.

İstasyon çok kalabalıktı. Trenden inen ve binenlerin gürültülü kalabalığı... Kız, babasının bacağına sarılmıştı, kalabalığa uyku dolu gözleriyle şaşkın şaşkın bakıyordu. Nihayet son kampana çaldı, lokomotif acı acı öttü, tren ıslak fısıltılarla yürü 1ü. Kızın gözleri trenin arkasına, gittikçe uzaklaşıp ufalan kırmızı ışıktaydı. Işık zaman zaman kayboldu, tekrar çıktı, öyle bir an geldi ki, büsbütün karanlıklara karışıp gitti.

İstasyonun az evvelki kalabalığı çekilmiş, işçi kadınlar uzun saplı süpürgeleriyle istasyonun betonunu süpürmeğe başlamışlardı... Karı koca, bakiştılar.. Kızın anlamadığı birtakım konuşmalar oldu. Bir ara, adam:

— Yetmiş sekiz kuruş! dedi.

Kadın, az ilerden vuran bir fenerin ışığıyla aydınlanan yüzünde belli bir kaygıyla:

— Ne yapacağız? diye sordu.

— Bilmem., dedi.

Uyku, kızı öyle sarmıştı ki.. Bir an evvel yatağına kavuşabilse...

85

Adam bavullarla sepetleri tahta sıraların oraya taşıdı. Kadınlara, kız sıraya oturdular. Kadının kucağında kızın kardeşi.. Nihayet adam da geldi, kızın yanına halsizce çökerken, «Hoh!» yaptı.

Kız, babasına her zaman acımadı. Annesine daha çok acırdı, çünkü annesini daha çok severdi. Lâkin bu gece babasına da acıyordu, ama uykusu da vardı. «Böyle oturmayla olmazdı ki!»

Annesini dürttü. Kadın tersledi!

— Ne var gene? Kız:

— Hiiç, diye söylendi, elim değdi...

«Eve gitmeyecek miyiz? Niye burada oturuyoruz?» diye soracaktı, babasından korktu; belki gene terslenir, aksi bir şey söyler... Hem anlıyordu ki, eve gidemeyeceklerdi...

Başını babasının dizine koydu. Uzanmak istedi. Babası da amma zayıftı! Kuru bacak kızın başını acıtıyordu. Elinde tuttuğu, kardeşinin pamuklu bezini başının altına aidi. Şimdi rahattı... Annesi de sıranın öte tarafına geçince, kız bacıklarını serbestçe uzattı ve uyumağa hazırlandı. Bu sırada annesi:

— Kız, dedi, babanın dizini acıtacaksın! Adam birşeyler söylendi. Kız kalkmak isterken:

— Yat yat! dedi. Kız yattı ve hemen uyudu.

Gecenin birine doğru, istasyon betonunu süpürenlerin süpürge sesleri hafiflemişti. Sonra dindi ve istasyondaki fazla lâmbalar söndü. Karşı kantindeki adam dükkânını kapadı, süpürgeci kadınlar da, ceketleri omuzlarında, ağızlarında cigara, birer ikişer çekildiler...

Adam da arada dalıyordu.. Sıranın kenarına dayalı başı zayıf adamın kolunun üstüne iniyor, tam kendinden geçecekken toparlanarak kalkıyordu.

Kadın, dirseğini tahta sıranın arkalığına dayamış, tekerlek yüzünü ovucunun içine almıştı. Nerden geldiği belirsiz bir ışığın hafifçe aydınlattığı kocası-

86

na bakıyor, ona acıyordu, öyle geliyordu ki şu anda kocası dünyanın en büyük ızdırabı içindedir: Hincaninç trenlerde üç gündendenberi, karısıyla çocuklarını rahat ettirebilmek için uğraşmış, didinmiş, bazan kavga, bazan tatlılıkla, çocuklarının rahatını sağlamağa çalışmıştı.. Kadın biliyordu ki, kocası, işsiz ve fakir bir baba olmanın dehşetli azabı içindedir.

Kocasının başı, sıranın tahta kenarına hızla indi, tok bir ses, sonra baş telâşla doğruldu. Kadın:

— Baksana, dedi, o kızı benim dizime yatır da sen biraz rahat uyul

Adam silkinerek doğruldu:

— Hayır, iyi böyle...

Kadın, kocasının uykusuz ve aç olduğunu biliyordu ki kocası, karısına böyle şeyleri sezdirmek istemediği için uyku ve açlıkla mücadele halindedir!

Etrafa bakındı. «Ya şimdi, burdan da kaldırır-larsa? diye düşündü. Bu takdirde nereye gideceklerdi? Olanca paraları 78 kuruş... Üstelik eşyaları gene kocası taşımağa mecbur olacak.. Bunları kocasına açmaktan çekindi ve sustu.

Yarı karanlık istasyonda hareketler ağırlaşıyor-du.. Kadının ayağının ucundan bir kara kedi ağır ağır geçti, bir yerlerde bir telefon çaldı, bir yarasa çok yakınından aktı.. Kadın gene içini çekti: «Ya kalkın burdan derlerse?»

Kocasına baktı, yüzü pek farkedilmiyordu,- yalnız, dirseklerine kadar sıvalı kolu görünüyordu, ipinceydi: «— Ne kadar da zayıfladı!» Ona tekrar acıdı.. Bu sırada, yemenilerini betonda sürüyen bir' ayak sesi peydahlandı. Kadının yüreği hop etti. «Ya, kalkın burdan, derlerse?»

Karşıda, alacakaranlığın içinde daha karanlık bir insan gölgesi belirdi, gölge ağır ağır geliyordu... Kadının yürek çarpıntısı arttı, kocasına baktı, sonra tekrar yaklaşan karaltıya... «Ya kalkın derse?»

Kocası ince koluna indirdiği başıyla rahat, sa-

87

kin uyuyordu. Gölgeyse yaklaşıyordu. «Ya kalkın,, derse?»

Gölge geldi, geldi.. Eli yüzü kara içinde, perişaa kılıklı biri; tam karşılarında durdu.

— Ne geziyorsunuz burda?

— Biraz yavaş, dedi, şimdi uyanacak.. Adam daha sert:

— Uyanırsa uyanın.. Yasak burda oturmak! Kadın:

— Yavaş ayol, diye titizlendi, üç gündür uykusuz...

Adam ayağını yere mahsustan vurup gürültü ederek:

— Bana ne? diye söylendi, burası otel değil, kalkın!

Ve sıranın demir ayağını tekmeledi. Kadının aklı gitti. Kocasına endişeyle baktı. Lâkin adam tekrar, sonra tekrar vurdu. Kocası sıçrayarak uyandı:

— Ne var, ne oluyor? Adam:

—; Kalkın burdan, dedi, yasak! Adam, karısına baktı, o dimdikti..

— Peki ama niçin? diye hırslı hırslı sordu. Beriki:

— Emir., dedi. Burda sabahlamak yasak!

Kadın, «Yasak, yasak» diye tutturan adama, tokat atacak kadar hırslanmıştı. İstiyordu ki, kocast terslesin, bağırıp çağırınsın, ortalığı birbirine katsın. Lâkin o, belirsiz bir homurtuyla ağır ağır kalktı, kızını kucaklamak istedi.. Kadın, kocasına, merhametten kırılarak bakıyordu: «Ne kadar da zayıfladı!»

Adam, kızını ilk hamlede kaldıramadı, ikincide kaldırırken sendeledi. Onun sendeleyişi, içine dokundu, gözleri doldu. Hafifçe: «Merhametsizler!» dedf ve oğlunun kundağını hırsla aldı. İstasyon merdivenine doğru yürürlerken, kocası sendeledi. Kadir» onu omuzundan çekti:

88

— Onu bana ver, sen al bunu!

— Hayır, hayır.. İyi böyle...

— Ver diyorum sana...

— iyi böyle dedim ya...

Kadın cevap vermedi, fakat neye olduğu pek: belli değil, dişlerini gıcırdattı.

Merdivenleri yavaş yavaş indiler. İstasyon binasından dışarı çıktılar. Dışarda sıcak ve aydınlık bir gece, tertemiz gök ve kuvvetli ayın altında alt alta. ve üst üste evier kalabalığı halinde şehir; şehir uyuyordu.

Adam, istasyon önünün sıcak betonu üstüne kızını yatırdı. Karısına bir şeyler söyledi. Sonra acele acele, istasyon binasından içeri girdi, bavulları, sepetleri dışarı taşıdı. İstasyonun ağır, demir kapısı arkasından gürültüyle örtüldü ve her şey tekrardan sustu.

Ay ışığında birbirlerinin yüzlerini adamakıllı görüyorlardı. Adam, evvelâ aya baktı, sonra, gecenin içinde simsiyah bir ağaçlık ve ev kalabalığından ibaret şehre!

— Ne harikulade gece! dedi.

Kadın, uzaklarda dumanı tüten bir fabrika bacasına gözlerini dikmişti. Bacadan bembeyaz bir duman tütüyordu. «— Benim çalışmam lâzım gelecek!» diye aklından geçirdi.

Adam:

— Değil mi, gece enfes değil mi? diye tekrarladı.

Kadın içini çekti:

— Evet...

Adam, karısının ay ışığıyla nurlanan yüzüne eğildi:

— Canın sıkılıyor galiba... Kadın teiâşlandı:

— Yooo.. Hayır...

Adam, bundan mânalar çıkararak:

89

— Sen şans, de, ben tesadüf, diyorum; dedi. Kadın sinirli sinirli reddetti:

— Hayır, hayır... Ben de tesadüf diyorum va hiç şikâyetçi değilim...

— Bırak.. Bütün bunlara sebep benim... biliyorum...

— Sana «Hayır» dedim ve şikâyetçi olmadığımı söyledim. Ben böylesini seviyorum.. Çünkü... Öyle işte...

Adam, cevap vermedi, fakat boğucu bir his içinde bunaldı.

Kadın, oğlunun kundağını ılık betona sırtüstü yatırdı. Sonra kızına yer yaptı, onu kocasının dizinden aldı, kundaktakinin yanına yatırdı, kocasına döndü:

— Sen de yat!

Adamın uykuya dehşetli ihtiyacı vardı.

— Peki ama, sen? Kadın, yalan söyledi:

— Benim uykum yok.. Adam:

— Olmaz... dedi, bir yandan da, günlerdenbe-ri bitmiş, harap olmuş vücudunu ılık betona bıraktı. Kadın, o sıra uyanan oğlunun ağzına memesini soktu. Oğlan, anasının sütsüz memesini çekiştiriyor, süt gelmediği için huysuzlanıyor, daha kuvvetle çekiştiriyor, arada viyaklıyordu.

Adam, bütün zorlamasına rağmen uykuya yenilmişti. Oğlanın sesi babasını uyandırmamasın diye kadın, hafif hafif ninni söylerken, oğlunu sallıyordu. Nihayet uyudu. Kundağı yere usullacık bıraktı, göğsünden küçük, pembe mendilini çıkardı. Sivrisinek fena kabartıyordu.. «— Şimdi onları da ısıyorlardır..» diye aklından geçti. Kocasının başucuna geldi, sinekleri kovalamağa başladı.

Yukarda kuvvetli ay, olgun ve şıkır şıkır yıldızlar.. Bir ara hafif bir rüzgâr esti. Kadın tekrar fab-

90

rika bacasına baktı. Genç kızlık hâtıraları, hâtıralar.. Fabrika, iplikhane, beyaz başörtülü işçi kızlar.. Saçları briyantinden ıslı ıslı, kız yüzlü oğlanlara masura atarlardı.. İplik masuralarını taşıyan yaşlı teknecilere kâğıttan kuyruk takarlardı.. Hele bir Giritli Hatice vardı, ufacık burnunun ucu havaya kalkıktı. Arap uşağı bir oğlana kaçtıydı sonunda.. Böyle işlerde en beceriklileri oydu... Ya kendisi? Kendisinin peşine düşenler? Gece yaraları, yağmur, çamur, fırtına.. Köpekler ulur, şimşekler çakarken işbaşı yaptıkları geceler... Birden titredi, içinden bir ürperme geçti.. Sonra, yaz günlerinin fabrika yolları... Mahallenin işçi kadınları, kızları hep birlikte yola düşerlerdi... Ayın altında beyaz başörtüleriyle boyuna kıvıldaayan, birbirini kovalayan, çığlıklar atarak koşuşan bir kalabalık... Böyle bir gece fabrika sahibinin yeğeni önüne çıkmıştı.. Fabrika sahibinin yeğeni kısa boylu ve şişmandı... Gece... Ycrnyana yürümüşlerdi.. Kolunu tutmuştu da, o fena halde titremişti.. Sonra, bir sokağa sapmışlardı, sokak karanlık ve ıssızdı... Bundan ötesini düşünmek istemedi. Gerçi fabrika sahibinin yeğeni kibar davranmış, ileri gitmemişti, sadece öpmüştü, o kadar... Kocasına baktı.. O şimdi her zamandan daha zayıf görünüyordu. Büsbütün incemiş yüzünden uzamış sakalı, göğsü üzerinde çaprazlama düşmüş bilekleriyle ne de halsiz yatıyordu!

Ona acıdı: «Evet, evet... diye söylendi, biraz da ben çalışmalıyım.. Sen evde oturur, okur yazar, çocuklara göz kulak olursun!»

Tekrar sinekleri kovaladı.

1945

S1

KİTAP SATMAYA DAİR

Adam kitaplarını satmaya karar verdi.

. Bütün gece yatakta döndü durdu, bir türlü uykır tutmadı. «Kitap satmak!» Müthiş bir gönül rahatsızlığı içinde, gecenin üçünü geçe dalabildi. Sabahleyin uyandıdığı zaman şakakları zonkliyordu. Gitti, eini yüzünü yıkadı.. «Lâkin kitap satmak!».. Şakaklarının zonklaması bir türlü geçmiyordu. Helaya girdi çıktı, üstünü giyindi, aynaya baktı, fakat kendini göremedi. «Kitap satmak!» Saçlarını tararken tarak eline battı, canı yandı.. «Bununla beraber, kitap satmak!»

Bir ara karısı:

— Kocacığım, dedi, n'oluyorsun? Bak tasa çarptın, suyu döktün!

— Suyu mu döktüm? Pardon!

Kitap sandığının başına oturdu. Onlara ne kadar yakındı! Her kitapta, onun düşüncelerinden bir şeyler... Kitapların herbirinde haşiyeler, notlar, mütalâalar... Yahut, kıymetli bulduğu satırların altlarındaki çizgiler...

Küçük kız, annesine, usullacık:

— Bugün satacak artık değil mi? diye sordu.

Annesi kızına ters ters baktı. Kız sustu, lâkin niçin? Karnı açtı işte... Kitap karın doyurmazdı ki.. Hem bir sürü kalabalık... Satırsın şunları gişin... Kendisi olsa, bir iki demezdi, satıverirdi..

Adam kitaplarını ayırıyordu. Kız, babasına so-

92

kuldu. Bir şeyler soracaktı, ama, babası kızar mı çacaba?

Babası gülümsüyordu.. Dişleri arasında bir ıslık.. Arada başını sallıyor, çevirdiği yapraklar arasında bir şeyler okuyor, gülümsemesi artıyor, sonra kitabı kapatıp içini çekerken, bir tarafa ayırıyordu.

— Babacığım!

Bir korku kadar hafif bir soruştu.

İşte Tolstoy'un «Harp ve Sulh'ü... Tolstoy'u çok seviyordu.. Galiba kendisinde de Tolstoy'dan bir parça... Sonra, «Benim Üniversitelerim». Bilhassa bu.. Onda mutlaka Gorki'den bir şeyler.. Yahut da, o da Gorki gibi yaşıyordu da...

— Babacığım!

Kızım yüreği çarpıyordu. Karnı açtı işte.. Böyle oturmakla olmazdı ki.. Karnı açtı işte, açtı, açtı...

.. bunları satacağı demek... Lanet olsun böyle...

Kitapları ayırdı, gazete kâğıtlarına sardı, paketleri kinnapla sıkı sıkı bağladı. İki paket iki koltuğunda, evden çıkarken, karısı:

— Öğleye yiyeceğimiz yok! dedi. Gelirken iki ekmekle, pastırma ve yumurta getir...

Kızın ağzı sulanmıştı. Babası çıktıktan sonra:

— Limon da al deseydin be pnnel dedi, limon-suz ne tadı olur! Yutkundu:

— Öyle acıktım ki anne, bugün öyle yiyeceğim ki, yani hepsini ben yiyeceğim pastırmaların!

Adam müthiş bir sıkıntı içinde, M koltuğunda iki kitap paketi, öğle güneşinin altında bitkin ve harap, ağır ağır yürüyordu.

Caddeden yüklü kamyonlar geçiyordu. Vızır vızır taksiler.. «Evet, ama kitap satmak!».. Dalgın dalgın yürüdüğü kaldırımdan insanlar geçiyordu. İnsanlar, harap, bir vitrin kadar lüks, yahut çok güzel kadınlar. «Bununla beraber, kitap satmak!»

Köşeler döndü, sokaklar geçti...

93

Kitaplarını bir arkadaşına satacaktı. Bu arkadaşla, aynı okulun, aynı sınıfının aynı sırasında, senelerce arkadaşlık etmişti. Şans'a filân inanmadığı için, arkadaşının bu muazzam «OTOMOBİL ACEN: TAS!»na sahip oluştaki keramete,, tesadüf deyip, geçmişti. Lâkin, ne olursa olsun, bu arkadaş ötekilerden çoğu gibi çıkmamıştı. Bu belki ona para yardımı da yapabiliirdi. Fakat beriki böyle şeyi kabul.etmezdi ki... Onun için, «Kitaplarını getir.. Hepsinin bedelini hesaplıyalım, tutarından yüzde on iki iskon-to yaparız..» demişti ki, bu suretle arkadaşının izzeti? nefsinin öksamıştı.

Dükkâna girdi. Fakat keşke girmeseydi... Necdet oradaydı o sıra. Necdet de okul arkadaşı.. Aynr sınıfı, fakat aynı sırası değil. Necdet şimdi doktordu. Ya kendisi?

Buz kesildi. Necdet hep o Necdet.. Fevkalâde şık lâcivert kostümü içinde, müstehzi.... «— Kitaplarını satıp evine iki ekmekle pastırma alacağını mr duyuracak Necdet'e?»

Fakat Hayri gördü.

— Ha, dedi, getirdin mi kitapları?

Necdet hâlâ müstehzi, hâlâ alaycı, bakıyor.. Bilhassa kitap paketlerine gözlerini dikmiş.. Acaba Hayri: «Bana kitaplarını yüzde on iki iskontoyla satacak... Çok perişan da... Acıdım... Bana kitap filân-lâzım değil! ama, bu suretle bir yardım...» gibilerden bir şeyler açmış mı acaba? Herhalde açmış... Açmış olmasa, o, böyle ısrarla kitap paketlerine bakar mı? .

Tam bu sırada, arkadaşı, bu kitap meselesinf doktor Necdet'e anlatmağa başladı. Onun kulak-İGrı vınıyor, gözleri.. Gözleri öyle kararıyor ki.. Sanki Necdet'le öteki uzaklaşıp yaklaşıyor, yaklaşıp uzaklaşıyor, tekrar yaklaşıyorlar.. Sonra fırıl fırıl dönüyor, dönüyor, dönüyorlar...

Necdet hâlâ bakıyor. Necdet'in gözleri mavi mavi ve hain.

94 .

— Hayır, dedi birden bire, kitaplarımı satmamağa karar verdim!

Berikiler bakıyorlar.. Necdet'in hain mavi gözleri kederleniyor âdeti.

— Bir iş buldum ve kitaplarımı satmaktan vazgeçtim!

Onlar soruyor, o söylüyor, o söylüyor, onlar soruyor.. O öyle şeyler söylüyor ki, karşındakiler ve o kalkıyorlar, hep birlikte bir içkili lokantaya giriliyor. Koyu gölgeli, serin bir lokanta.. O, hep dalgındır. Evinin iki ekmeğiyle pastırmasını artık düşünemiyor. Düşünemiyor değil, düşünüyor, fakat hâdiselere kendini öyle kaptırmış ki...

Kız:

— Öğle okunuyor anne, dedi, hâlâ gelmedi, hâlâ gelmedi..

Annesi:

— Gelir kızım, sabret!

— Edemiyorum anne, karnımın etleri ağrıyor, bir çeşit oluyorum, sanki duvarlar sallanıyor!

Kadın, kocasının gelmeyeceğini biliyor. Biliyor ki, kocası kitapları satmış olsa mutlaka gelirdi. Onun çalıştığı zamanlar evine nasıl bağlı olduğunu herkesten iyi bilir o. «Mutlaka almadılar.. Kahrolsunlar.. Sanki neden böyle bu insanlar? Onlara ne yaptık? Koca koca konakları var, çiftlikleri, otomobilleri... Lâkin, neden bırakmıyor gidip çalışsın fabrikada? Kıskanıyor mu?»

Kadın gururla gülümsedi. «Kıskanıyor, mutlaka kıskanıyor!»

— Ooof anne, of... Gelmiyecek bu babam, gel-miyecek!

— Gelir kızım, mutlaka gelir.. Sabret!

Ve bitişik komşudan yarım ekme borç alıp geliyor. Kız, yarım ekmeğin dörtte üçünü öyle çabuk, öyle oburca yiyip bitiriyor ki...

85

Saatler geçiyor, akşamlar iniyor.. Kız gene acıkmaya başladığı için, uyumak istiyor. Kerevete yatıyor, annesi bir iplik çulla üstünü örtüyor ve bitişik komşulara geçiyor; belki örülecek örgüleri olur, yahut tahta silmek, çamaşır yıkamak...

Sokak kapısı aralıktı. Adam, koltuğunda kitap paketleri.. Ekşi ekşi geçirerek ve sarhoş evden içeri girdi, odaya çıktı. Odanın ortasında ayakta durdu. Güldü, başını salladı. Gitti, aynaya baktı, sonra gözüne sedirde yatan kızı ilişti. Ona doğru yürürken koltuğundaki paketlerden birisi düştü. Baba sinirlendi, ötekini de yere attı, bir tekme...

— Fakat nerde?

Tekrar aynaya'geldi, yüzünü tetkik etti: Kuru ve sakallı bir yüz, içperlere çökük kanlı gözler.. «Erkek ha? Bu da erkek güya.. Evin erkeği.. Sevmese de haklı!».. Aynayı bir yumrukta parçaladı. Ayna parçaları şangırıtıyla yere indi, kız uyandı. Babası, elleri belinde, yerdeki ayna kırıklarına bakıyor, onları •ayağıyle eziyordu.

— Babacığım!

Adam kızına baktı, sinirlenmeğe sebepti.

— Riyakârlık etme kız!

Kız, korkak gözlerle ve büzülmüş, babasına bakıyor. Babası boyuna söyleniyor:

— Beni sevmiyorsunuz, ne sen, ne annen.. Sevmiyorsunuz beni, bana yalan söylüyorsunuz, yalan...

— Vallahi seviyoruz babacığım.. Ben çok seviyorum..

— Yalan söylüyorsunuz, ne sen, ne annen beni zerre kadar sevmiyorsunuz! istiyorsunuz ki, ben öleyim, ondan sonra da...

— Annem sevmiyorsa bana ne babacığım, ben seviyorum..
— İşsiz bir baba, işsiz bir koca sevilir mi?
Kız ağlıyordu.. Babasının delirdiğini sandı. Ba-toası hâlâ söyleniyor.
96

— Şu saatte, nerde? Kimbilir? Komşulardaydım diyecek, yalan söyleyecek. beni aldattığını sa-
ortalık büsbütün karardı. O sendeledi, duvara tutundu, elektriğin düğmesini çevirmeyi akledemiyordu. Yahut, masraf olmasın
diye.. Lâkin, gittikçe fenalaşıyordu. Başı öyle dönüyordu ki..
Kadın eve döndüğü zaman iyiden iyiye akşam olmuştu. Odanın elektriğini yaktı ve kocasını yerde buldu. Kitap paketlerinden
birisini başının altına almış... Kız oturduğu yerde uyuyakalmış..
Kadın içini çekti, ve açlığını bütün şiddetiyle
1948

97

PROPAGANDACI

Abidin Paşa Caddesi üzerindeki küçük apartr-manlardan birisinin duvarına sırtını dayamıştı. Başında, asaletini kaybetmiş, yer
yer havı dökülmüş, kepaze bir melon şapka, kaldırımdan gelip geçenleri aşağıdan yukarıya, bir tilki gibi kolluyor, gözüne
kestirdiğine gür ve tertemiz sesiyle:

— Allah rızası için diye başlıyordu.

Arapgir'liydi. İki aydan beri on altısını sürüyordu. Eğer hafız olsaydı ve şayet Kur'an tilâvet etseydi, pek çoklarını ağlatabilirdi..
Gözüne kestirdikleri ekseriya aldırış etmeden; geçiyor, yahut kırk para, pek pek beş kuruş bırakıyorlardı onun sıhhatli, delikanlı
avuouna. O, bu parayı alınca, lâhzada içliğinin cebine yerleştiriyor,, sonra yamın yumru bacıklarını düzeltiyor, tekrar av
tekliliyordu.

Bir ara dokuz, on yaşlarında bir çocuk peydahlandı. Topal gibi bir şeydi. Yolda yürürken ağaçlara tekme sallıyor, kedileri taşıyor,
portakal kabuklarına şut atıyor, arada da siperi ortadan kırılmış ilkokul kasketini havaya atıp tutarken, Deinirspor'un kalecesine
benzediğini sanıyordu.

Arapgir'linin önünden geçerken, birden durdu. O'nu yukardan aşağıya şöyle bir süzdü. Havaya atmağa hazırlandığı kasketini
başına giydi. Lâf olsun* diye:

— Vermeyin, vermeyin! dedi. Yürüdü, gidecekti.. Lâkin dilenci:

98

— Defol lan! demiş bulundu.

Beriki gene durdu.. İlkokulun üçünden ayrılmıştı. Bir kalaycının yanında çıraklık ediyordu...

— Ne? dedi, defol lan mı?

— Ne dimiye virmeyin diyen? Beriki, elleri arkasında, yere tükürdü:

— Derim derim... Keyfimin kâhyası mısın?

Dilenciye en yakın okalıptüslerden birisine dayandı.

— Haydi dilen bakalım dilenebilirsen! dedi.

— Niye, senden mi sorulur?

— Benden sorulmazsa dilen de görev! Arapgirli aldırış etmez davrandı.

— Allah rızası içiini, çoluk çocuğunun...

Propagandacı:

— Yalan, yalan., dedi, yalan söylüyor emmi... Arapgir'li hamle etti. Lâkin kötürüm bacakları... Kıpırmızı kesildi.

Beriki:

— Haydi, dedi, yekinmek değil, gel bakalım.. Verme emmi verme.. Onun anası babası var, yalandan dileniyor, zengin onlar...

Bizim him dim komşumuz...

Arapgir'li ifrit oldu.

— Lan getsene burdan... Ailâh rızası için emmi, çoluğunun, çocuğunun...

— Yalan emmi, hep seni kandırıyor.. Hem bili-yon mu, rakı da içer bu ha...

Yoldan geçenlerin birçoğu propagandaçı'nın sözüne kulak asmiyor, dilenciye sadaka ediyorlardı. Bu, propagandacının zoruna
gitti. Kasketini, kamış somrukları, portakal kabukları, çakıl taşlarıyla doldurup geldi. Deminki okalıptüsü siper alarak, başladı
bombardımana... Attığı öteberiler Arapgirlinin yamrı yumru et parçalarından ibaret, çont bacaklarına değiyor, canını yakıyordu.

99

Kabadayılığın sökmeyeceğini anlamıştı. . Derhal yelkenleri indirdi.

— Dölek dur ağıam dölek dur.. Sonra Allah seni de benim gibi yapar!

Beriki:

— Hadi lan. dedi, yaparmış.. Yapsın bakalım erkekse!

— Bir kamış somruğu fırlattı, arkasından bir taş:

— Allahını dinini seversen.. Atma kardaş.. Benim şu kadar, şu kadar kardaşlarım var, akşama epmek bekliyorlar ta!

— Boş ver lan. Çocuk mu kandırıyor, hırpı..

Gene bir taş, bir kamış somruğu portakal kabuğu..

Ve bu böyle epey bir zaman sürdü. Arapgirli baktı ki oğlan aldırıyor, kafasında şimşek çaktı.

— Bak hele gardaş, dedi, beri gel hele.. Beriki dinlemedi. Bombardımanına devam etti.

' — Gel hele be, şuraya gel, bak ne diyecem..

— Karşındaki çocuk mu lan? Beni tutacan o mahanaynan deel mi? Kandırдыңın çocuğu getir de...
— Vallaha tutmayacam.. Eğer tutarsam, anamın babamın ölü yüzünü...
— Sen o manıtaları git de dedene yuttur..
— Vallaha para verecem sana, beri gel! Taş, portakal kabuğu, kemiş somruğu...
— Vallaha para verecem, billâha para... Kalaycı çırağı, ufacak burnunu çekerek az sokuldu.
— Dehe gelmem. Vereceksen burdan ver..
— Aha para, beri gel.
Paraları koyduğu cebine el attı. Bir avuç kuruş ve çeyrekten ibaret kasasını avucuna boşalttı.
— Ama.. Verecem amma, taş ne atmıyacan...
— Atmam. Ver haydi..
— Yalan emmi yalan da demiyecen...

100

— Demem...
— Beri gei acık bee..
— Gelmem, burya at!
— Kaç guruş?
— On guruş verirsen..
— Çok. Beş guruş veriyim.. Omuz silkti:
— Napiyim.. (Tekrar mevziine çekildi ve bombardımana başladı.)
— Altı olsun..

Bir kemiş somruğu kulağının dibinden kurşun gibi geçti.

— Yedi...

Bir taş, bacağına fena halde deydi.

— Sekiz.. Dokuz...

Kemiş somruğu kulağına deydi. Gani adamakıllı yandı, lâkin kendini tuttu.

— On verecem.. Ya gitmezsen?

— Giderim.

— Parayı alıp da gitmezsen, gözün kör olsun mu? Benim gibi ola mısın?

— Oliyım.. Heye..

— Al öyleyse...

İki çeyreği fırlattı. Beriki, paraları aldı, lâkin gitmedi. İlkpeşin gene bir kemiş somruğu fırlattı. Sonra para vermek üzere elini cebine atan birine mâni oldu:

— Verme emmi verme.. Onun anası da var, babası da.. Bunnar bizim him dim komşumuz, öyle zengin ki bunnar..

Adam, sadaka vermekten caydı. Arapgirli mo-rardı.

— Gözün kör olur, benim gibi olursun...

— De kalk' lan.. Çocuk mu kandırıyon?

— Vallaha kör olun, billâha olun...

— Hadi oliyim bakalım.. Niye olmuyorum?

— Tabiî.. Allanın eli kolu yok ki aniden yapsın..

101

ti.

— Sen git de bu manıtaları dedene yuttur... Tekrar bombardıman. Dilenci uzun bir oof çek-

Caresiz:

— On guruş daha versem giden mi? dedi. Çırak:

— Vallaha giderim., dedi. Eğer gitmezsem. İki gözüm kör olsun, senin gibi oliyim!...

— Gitmezsin ki...

— Allah iki gözümü kör etsin ki...

— Gitmezsin..

— Allah iki gözümü kör eder.. Sen kârlı çıkarsın.

— Etmez ki...

Dilenci omuz silkti:

— Eli kolu mu yok? Beriki:

— Nebliyim ben?

— Yaa.. dedi, hırpo, beni mi kandıracaktın? İstediğin kadar yemin iç, Allah bir şey yapamaz ki adama!

Dilenci on kuruşu vermekten vazgeçti. Kalaycı çırağının bombardımanı altında, taşı tarağı topladı, uzaklaştı.

1948

102

YEMİŞÇİ

Yemişçi, günün muayyen olmayan saatlerinde mahalleden geçerci. İki kolunda iki sepet, sepetlerde mevsimine göre, elma, armut, ayva, liman, portakal, keçiboynuzu, nar, koltuğunda da bir el terazisi. Yazın Cenubun bunaltıcı güneşi altında ağız kenarları köpüre köpüre seslenirdi: «Elmaa...» Birkaç adım atar, sonra: «Deve dişi naar!» Gene yürür, çatlak topuklarını yerden

kurtaramıyan pabuçlarını sürüye sürüye devam ederdi: «Armut, olmuş, olmuş jncir!» Gözleri yarı kapalı, alt dudağı sarkık, ağır ağır, sokaklar döner, yıkık arsalardan geçer, fakat hiç bir zaman asfalt caddeye çıkmazdı. Onda asfalt, beton, motor cinsinden her şeye bir yılgnlık vardı: Büyük oğlu otomobil altında kalmıştı, ortanca oğlunun bacaklarını tren kesmişti, en küçük oğlunusa uzak bir memlekette bir fabrikada çalıştığını duymuştu. Onun da er geç «bir makineye yem olacağı» itikadındaydı.

Pek o kadar yaşlı değildi ama fevkalâde haraptı. Ne ağzında tek diş, ne sakalında tek siyah kıl kalmıştı. Güneşin altında bütün bir gün, sabahın altısından akşamın yedi buçuğuna kadar dolaşıp büsbütün kuruyarak odasına döndüğü hor günün akşamı sepetleri bir kenara bırakır, şapkasını, şalvarını bir kenara; odanın tozlu döşemelerine sırtüstü serilirdi. Böyle serildiği zamanlar teknil vücudu dövülmüş gibi sızlar, mafsal yerleri zonk zonk atardı. İki saat böyle, gözleri tavana dikili, solur, sonra ağır

103

ağır kalkar, vaktiyle karısının yoğurt sattığı beyaz kâselerden birini alır, birkaç topak şeker, biraz su, şekeri suda eritir, dünden kalma, ekseriya kurumuş, ekme parçalarını şekerli suda yumuşatır, satılmamış, kalmış meyvaların eziklerinden birkaçını katık yapar, geveliyeye geveliyeye verdi.

İki defa evlenmişti... İlk karısı bir Türkmen kızdı. O zaman babası, anası sağdılar.. Kendisi «âdeta» bir erkekti ne elden ileri, ne âlemden geri.. Lâkin anası, «Türkmen gizi oğlumun dengi değel!» diye burunlardı. Burunlardı, çünkü kadın, meselâ sofrada «usulünce» yemekten hoşlanmaz, ille köşe bucağa gizlenip kimseye göstermeden, iki dürüm yufkanın arasına koca bir peynir parçasını ufalar, yayar, üzerine maydanos ekledikten sonra sokum yapıp yemekten hazzederdi. İri gözlerinin ürkek bakışlarıyla, bir geleni kollamasına rağmen kaynanasına iki sefer yakalanmış, dayak yemişti. Günün birinde «seher uşâ» dediği ve nefret ettiği bu yarı şehirli insanlara bir çocuk doğurup kaçtı gitti.. Dağlarda, dağların karlı tepelerine yakın düzlüklerde, yazın beyaz çadırlar kurup yayla yaylayan anasına babasına kavuşacaktı. «Kavuşup kavuşmadığı meçhuldür.»

Türkmen kızını aramasın, «fütür getirmesin» diye anası: «Yabanın dağılı da merak edilir mi, hey oğul?», dedi, daha gençsin, elini saliasan ellisi, mendilini saliasan tellisi gelir!» Oğluna şöyle örgüleri topuklarını döven «arlı namuslu bir seher gizi» aramağa başladı. O, kız araya dursun... Türkmen kızından olan oğlan «menenjibten gözleri döne döne, inleye inleye, daha tanyeri ağarmadan, bir sabah öldü gitti. Babası yerindi, oğlunun küçücük tabutunu kendi eliyle kabristana götürdü, ağlaya ağlaya gömdü. Bu çocuk ona Türkmen kızını hatırlatıyordu...

Kabristandan elleri boş, harap dönüşünü mimleyen anası oğlunu teselli etti: «Sen sağıol oğlum»

104

Allah virdi, Allan aldı.. Çocuk dediğın senden olur.-O yarın cennet kapısında iki elinde iki filcan su. seni bekleyecek!» İkinci karısını aldığı zaman otuzuna basmıştı. Otuz beşinde, Cukurovalıların «Kaçkaç» dedikleri hâdise oldu. Kaçkaç, «düvelimüttefika»dan cesaret alarak ayaklanan Ermenilerin yüzünden yerli halkın orta Anadolu'ya göz etmesiydi. Bu ana baba, bu hâyı huy sırasında onu askere aldılar. Birçok cepheleri dolaştı. Emir erikleri yaptı, bir müddet esir kaldı. Sonra esaretten kaçıp millî mücadeleye iştirak etti. Bir ara «kuvâyı - milliyet»de, Delibaş isyanını bastırnanlarla bulundu. Hattâ Konya'da, Delibaşın, «meyî-ten istisali» sırasında onun ensesinden kesilmiş kanlı gövdesini taşıyan yük arabasının yanbaşında, siyah bir kısırağın üstünde, dimdik geçti. Daha sonra: lan zafer kazanıldı, yepyeni bir vatan kuruldu. O da — sağ kalanlar gibi — memleketine döndü. Karısını, çocuğunu, anasını, babasını buldu. Hayata yeniden başladı. Bu sefer de memlekete dönüp, eli ağzına yetmeğe yüz tutarken evvelâ babası, sonra anası birer sene araya öldüler. İlle anasının ölümü onu harap etti. Karısının on sene evvelki ölümüne kadar «el lokması kannan yağrılmış yudabilene aşkolsun» sözünü her fırsat düştükçe söyliyeye söy-liye ve «benim» diyeceği bir işin ucundan tutabilmek iştiyakıyla uğraştı, didindi, üç oğlunu büyüttü. Karısı süt sağdı, yoğurt sattı, oğlanlar küçüklüklerinde fabrikalarda çalıştılar, berber çıraklığı ettiler. Lâkin aile iki ucunu birleştirip bir «mülk» sahibi olamadı.

Ağustos ortalarında, Haikevinin arka mahallelerinden birinde, bastıkça pof pof tozuyan dar bir sokakta, kendi kendini sürükliyerek geçiyordu. Bir ara durakladı, derin bir soluk aldı «Allah!» dedi. yürüdü, «elma..» birkaç adım attıktan sonra, «Armut, olmuş incir, üzümüüm...»

Güneşin altında mahalle uyuyordu. Bütün ağaç-

105

farın kulakları düşmüştü. Ne terli kediler, ne de dallarda tek kuş... Yalnız uyuz-bir köpek, pancur-ları çekili bir evin gölgesine serilmiş uyuyordu.

— Elmaaa... Araboğlu üzüm... Armut, omuş in-ciiir...

Gölgesinde bir uyuz köpeğın serilip, uyuduğu evin örtük pancurları gerisinde dekolte bir kadın roman okuyordu. Ev sahibi ihtiyar kadın da oda kapısının eşığıne oturmuş oğlunun çorabını yamıyordu. Roman okuyan genç kadın, terden cıvık olmuş koltuk altlarını küçük pembe mendiliyle silerek.

— Biliyor musun teyze, şu uyuşuk herife öyle kızıyorum ki. Akıl diyor çağır içeriye, al eline bir sopa...

ihtiyar kadın gözlüğünün üstünden baktı:

— Öyle deme anaam, öyle deme., dedi. Allah efendine hayırlı kazançlar versin... O da zamanında bir insandı, him dim komşuyduk... Şimdi bak, can-nı cenaze!

Ve satıcının mazesini anlatmaya başladı.

Yemiş satıcısı birçok yaz, sonra birçok kış baharlar, mevsimine göre, yaş kuru meyvalar satarak «ha düştü, ha düşecek» hesabı, fakat hiç kimseye avuç açmadan, mahallelerden geçti durdu... Zaman zaman alay ettiler, şapkasını çekip «zort» çektiler, güneşin fırın külüne çevirdiği tozlara iteleyip düşürdüler, ağlattılar, ağlayışına kahkahayla güldüler. Mahalle çocukları taşladılar, anasına, avradına sövdüler... Fakat o kollarında sepetleri, koltuğunda terazisi, mahallelerden halsiz halsiz geçti, sokaklar döndü, yıkık arsalarda kumar oynayanlara uğramakta devam etti. '

Bir gece, ansızın, kalbi durdu, yapayalnız ölü-.verdi. Yarın için üzüm, incir, şeftali, erik almıştı... Güneş doğdu, güneş yükseldi, hava ısındı. Odanın kanatları açık tek penceresinden içeriye saat on güneşi bir sütun gibi vurdu. Meyva sepetlerinin üzer-

lerinde kara sinekler neşeyle uçuştular... O gün mahalleden geçmedi. Hiç kimse bunun farkında bile olmadı. Ertesi, daha ertesi günler de öyle... Yalnız, sepetlerdeki meyvalar sıcakta bozuldu. Meyvaları daima veresiye aldığı manav şöyle bir hatırladı, fakat zerrece şüphelenmedi. Günler geçti. Meyvalar büsbütün küflendi ve ezildiler. Manav «bari şu sepetleri getirseydi» diye aklından geçirdi. Bahçeciye:

— Hej böyle huyu yoktu baba, satsın satmasın sepetleri getirirdi! diye söylendi.

Aradan bir zaman daha geçti. Meyvalar beyaz beyaz pamuklandılar... Sonra birtakım sinekler peydahlandı. Manav, bahçeciye:

— Uzun etme, diye çıkıştı, sepetleriyin parasını verek! Biliyordu ki ihtiyar ölmezse korkulmaz!

Bir sabah, saat ona doğru, açık pencereden, yarı karanlık odaya iri bir eşek arısı girdi. Odanın içinde vınlarak sarı sarı dolaştı. Sonra ölünün burnuna kondu, açık ağızına girdi, ağızından çıktı, dudağına kondu, dudağından, göz kapağına, göz kapağından, göbeği üstüne kavuşmuş kalmış bileklerine...

Manav: «Vay deyyus vay...» diye düşündü, «ulan dünyada namuslu adam kalmamış be!»

Meyvalar eriyip aktılar. Sinekler büsbütün arttı. Arılar çoğaldı. Odanın içi leş kokusu ve sarı sarı vınlılarla doldu.

Sonra? Sonrasını gazetelerden biri şöyle yazdı: «... Camiikebir Mahallesi, Ağlayan Sokak, 26 No. da oturan ve yemiş satıcılığı yapan Mustafa isminde biri, sayım memurları tarafından ölü bulunmuştur. Mustafa'nın ölümü şüpheli görülerek, hâdis etrafında savcılıkça tahkikata başlanmıştır.»

ÇOCUK ALİ

Dağ köylerinden birinde kömür yakarken civar ormana ateş kaçırdılar. Orman epeyce yandıktan sonra söndürüldü. Mesele büyümeden, korucularla uyuşuldu, örtbas edildi. Yalnız, bir mesele kalıyordu: Köyle şuyü bulan dedikodu. Olabilirdi ki, havadis candarmanın kulağına gider, ordan şehire! şehirden de kimbilir...

Bunun için, korucularla sözbirliği edildi, suçu asıl yapanlar, dul Ayşe'yi birkaç kuruşla kandırarak Ayşe'nin on iki yaşındaki oğlu Ali'yi tutanakla suçlu gösterdiler.

O gün Ali, güneşin altında boynu bükülmüş bir buğday sapı gibi, korucuların önüne düştü. Evvelâ Bucak merkezine getirildi. Bucak merkezinde de can-darmaya teslim edildi. Malûm kovuşturma gereğince çocuk Ali, yargılandı, iki gün hapis Gezası yedti ve gene candarma muhafazasında Adalet Sarayının bodrumuna tıkıldı.

Cezaevinde gardiyanlar üstünü başını, boynuna bir iple asılı kıl torbasını iyice aradılar, adı cezaevinin defterlerine de kaydedildikten sonra, zevzek bir gardiyan aldı Revir'e çıkardı:

— Al bakalım çorbacı, diye itti, iyi kolla kerhaneciyi, azıdır!

İnce ve daracık omuzları arasında yumru* muhacir kafası, yağmur yiye, güneşte sola ağarmış, çok kirli hâkî pantolonu, çarıkları ve beyaz gömleği üzerinde uzun yeleğiyle, terli ve yorgun, geldi, revirin

beton sofasında ürkek, bekledi. Sonra, etrafını merakla alanların uğultulu kalabalığından sıkılarak şap-;kasını çıkardı.

Onda, çoluk çocuk etrafını almış, işi başından aşkın, gailili bir aile reisi hesaplılığı ve hayatta pişmiş bir insanın olgunluğu vardı. Soluk kurşunî bebekli gözlerini arada yavaşça kaldırıyor, etrafa şöyle bakıyor, bu bakıştan sonra, «tadsız insanlar.. Hiç de mi işleyi yok?» diye aklından geçirerek gözlerini tekrar önüne indiriyor.

Bütün bunlara rağmen bu on iki yaşındaki adamın vücudu, ama sadece vücudu, bir çocuğu hatırlatıyordu. İnsan sanıyordu ki, az evvel yaramazlık ettiği, üstüne başını kirlettiği için, annesi kıcına kıcına vurarak çamaşırını değiştirmiş, sonra, leğene oturtup yıkamıştı. Sanki şimdi gene köyün tozlu yolunda arkadaşlarıyla çelik çomak oynamağa koşacaktı.

Etrafını alan insanların endişe, merak, hayret ve -acıma dolu bakışları altında rahatsızlık duyuyor, bu boylu poslu kalabalığın neden kendisiyle bu kadar meşgul olduğuna bir türlü akıl erdiremiyordu.

Kalabalıktan biri:

— Mahkemeye de çıkardılar mı seni? diye sordu, candarma da var mıydı yanında?

Herkes kahkahayla güldü. Ali'yse. bütün bu söz ve kahkahalardan hiç ama hiç bir şey anlamsyarak şaşkın şaşkın dikiliyor, işlediği suçu «Kömüü yakı-yoduk. Oman koocusu geedi, beni tuttu. Muhtân oya göttü.. Oğda kâatla yazdılaa, beni mapis etillee.. Amma omanı başkası yaktı: Kimin yaktını bitem...» diye düşünüyordu.

Ortalıkta tifüs salgını olduğu için, yeni-gelenler karantinaya tâbiydiler. Ali de ötekiler gibi soyuldu, yıkandı. Karantina elbisesi verilecekti, fakat o kadar ufak ve zayıftı ki, en küçük boy elbise bile çok büyük geliyordu. Çaresiz, gene kendi elbisesini giydirdiler.

Bütün bu işler olup bittikten sonra, revirin boyuna işleyen kapısından girip çıkanların şaşkın bakışları ve hayretli sesleri önünde Ali, bir acıplık ve-şilesi olmağa alıştı. Yalnız, bir türlü akıl erdiremediği şey, bu bir sürü kocaman erkeğin, hasat yapıldığı, işlerin bu en civcivli zamanında burda naşı tembel tembel gevezelik edebildikleriydi. Yavaş yavaş buna da alıştı. Arada anasını hatırladıkça, yüreğinde bir sızı duyuyor, «Fıkaa anam.. Domuzlaa mısılaı peyşân edecek!» diye aklından geçiriyordu.

• Güneşte büsbütün sararmış hissini veren tozlu, sarı kaşlarının altında kurşuni bebekli gözlerini duvarlara, duvarlardaki «Hastalıktan korunma afişleri» ne kaldırıyor, onlara hayretle, çok mühim ve esrarlı bir şeyler görüyormuş gibi, fakat gene de öksüz, bir olgunlukla, nümayişsiz bakıyordu.

Karşı duvarda yanyana iki afiş onu bilhassa ilgilendirdi. Soldaki afiş, sarı zemin üzerinde kırmızı kuşak ve kahverengi poturlu bir köylünün, ayağmır* dibinde kalan ufak evlerden kaçmasıydı. Alî tenazur kaidesini bilmediği için eşyanın uzaklaştıkça küçüleceğini aklına bile getirmediği gibi, adamın, üstüne gelen sivrisinek bulutundan kaçtığını da far-ketmemişti. Onun için, bu koskoca adamın sebepsiz yere neden kaçtığını anılamadı. Bir ara, «Delf mi?» diye düşündü.

Öteki afiş de, gene sıtmadan korunma öğütleri veren bir resimdi ki, bunda da bir köylü kadın ilk plândaydı. Kadının kırmızı örtüsü, mavi dekolte entarisi Ali'ye şehir kadınlarını hatırlattı.

— Bu şehiyile de amma güzel! diye düşündü.

Bu iki afişten başka, ötekilerden pek bir şey anlamıyordu. Gözlerini duvarda gezdirirken, birden bire durdu, ince, kirli boynunu merakla uzatarak daha dikkatle baktı. Bu büyütülmüş bir bit resmiydi-Fakat nedense, ona domuzu hatırlatmıştı.

110

— Beni buya attılaa, domuzlaa mısıla peyişârv edecek!

Bu sırada, uzun boylu bir mahkûm, revir kana-pelerinden birinde bacak bacak üstüne atmış, azametle oturan kara bıyıklı birine:

— Hasan pehlivan! diye seslendi, hapse girdim; diye caka satma. Bak, bunlar da giriyor hapse!

Ali'yi gösterdi, kahkahalarla güldüler.

Revir aşçısı, Ali'nin kıl torbasını karıştırıyordu.. Torbadan bir çift yeni, bembeyaz çarık çıkardı. Uzua boylu mahkûm:

— A... Çarıklara bak! dedi. Nâpaoaksın bunları?

Ali bu kadar basit soruya cevap vermeğe tenezzül etmedi. Yalnız, ona, o uzun boylu adama şöyle.-bir baktı.

Bir başkası:

— Köye götürüp kâriyle sataoak herhal.. dedi. Aşçı sordu:

— Paran var mıydı Ali dayı? Ali koynundan bir kese çıkardı:

— Vâ... • Keseyi aşçının avucuna boşalttı: Yirmi yedi ku-
ruş, otuz para.

— On liya da odadaki gaydiyana veydim! Gene herkes ilgilendi:

— Ne? On lira mı?

— Vay anasını... Bir de aptal derler köylülere...

— Şimdi adamın aptalı mı kaldı? O, Sultan Ha-mit efendinizin devrindeymiş...

— Asıl biziz aptal.. O, yarın çıkar, çarşıya varır, öteberi alır on liralık, götürür köye, satar kâriyle... Öyle değil mi adamım?

— İşini bilir o...

Ali, alaya alındığının farkındaydı. Halbuki o da' onlarla, «aylak zevzeklenme eğleniyordu. Hiç bozmadı:

111

— Mapısa geliyo, mapıslık hâli bu... Gene kahkahalar yükseldi.

El ayak çekilip, hastalar yemeklerini yedikten şonra, Ali, ancak kendine gelebilmişti. Aşçı onu mutfağa çağırır, yemek verdi. O, revirin aralıksız sandalyelerinden birine çok intizamlı bir büyük, insan gibi, bağdaş kurdu. Mendilini bir başka sandalyeye yaydı. Kıl torbasından çıkardığı bir parça köy ekmeğini muntazam parçalara böldü. Ufacık ağızla yemeğini edepli edepli yedi. Sonra «Yarabbi şükü!» dedi. Mendilini derledi topladı, ekmeğin ufaklarını dökmemeğe dikkat ederek, mendilini götürdü mutfak kapısının arkasındaki çöp tenekesine çırptı.

Halindeki çekingenlik gitmiş, etrafına alışmıştı. Aşçı ile dereden tepeden konuşmağa başladılar: Babası ölmüş. Zaten hayırsızın biriymiş. Rakı içermiş, kumar oynamış. Kendilerine beş keçiden başka bir şey bırakmamış. Sonradan bir parça tarla satın almışlar. Dayısıyla amcası bu tarlayı «sürüverir», mısır, arpa, buğday «ekiverir»lermiş. Mahsul yetişince, Ali ile anası mahsulü biçer, demet yapar, demetleri harmana taşırılar, düven sürerlermiş. Bundan başka, kömür de yakarlarmış...

Bir ara dedi ki:

— Daha fcûdaylaa olmadı, âpa ekmeği yiyoz!

Gecenin saat onuna kadar oturdular. Ali, keçileri otlatırken, acıkınca, ekmeği oyup, içine keçiden hırsızlama nasıl süt sağdığını, keçilerin altlarına yatıp memelerini nasıl emdiğini, dudaklarını büze büze, omuzlarını kaldıra kaldıra anlattı. Sonra, yavaş yavaş uykusu geldi. Kirli boynu yumru kafasını taşıyın-mamağa başladı. Aşçı ona revirin tahta kCnapelerin-İden birine bir yatak yaptı.

Ali elini yüzünü yıkayıp, kıl torbasındaki temiz bez parçasıyla kurulandıktan sonra, yattı. Yüreğinde «Mısıfa bekçisiz kaadı.. Fıkaa anacım ne yapaa acep?»

'112

Bir taraftan da, kendini «mapıslara girecek kadar büyümüş» farzetmekten gelen bir gururla, he-tmen uyudu. Sabahleyin erkenden uyandı. Esnedi, gerindi. Ortalık ışıdığı halde, lâmbaları neden hâlâ söndürmediklerine şaşarak, boş sofaya can sıkıntısıyla baktı. «Âpalaa, mısılaa, domuzlaa...» tekrar yüreğinde depreşti. İşsiz kalış canını fena halde sıkıyordu. Düğmeyi hatırlatan ufacık burnunu kaşıyarak esnedikten sonra:

— Âpalaa, mısılaa bekçisiz kaldı, vah fıkaa ana->cım... diye içini çekti. Gözleri yaşarmıştı. Onları ko: luyla kurulu olarak elini yüzünü yıkamağa kalktı.

Saat yediye doğru aşçıyla iki meydancı da kalkmış, revirin her günkü faaliyeti başlamıştı. Ali mutfağa geldi. Aşçının bamya ayıkladığını görünce:

— Kolay geesin! diye sokuidu.

Elleri arkasındaydı. Aşçıyı uzun uzun seyrettikten sonra:

— Boşda canı sıkılıyoo adamın., dedi bir bıçak >vey de bamya ayıklayım bâyl...

Bamya ayıklamağa başladı.

113

BÜYÜCÜ

Masa gibi kullandığı gaz sandığını bir doktor evinin sokak kapısı içine yerleştirmişti. Postahane^A karşıdaydı. Çirkin ama işlek yazısıyla zarf üstleri yazar, havale kâğıtları doldurur, tutturabildiğine, kimi elli, kimi yüz kuruş alır, akşamları da tutardı şaraphanenin yolunu.

Ufak bir adamcağızdı. Kalın simsiyah kaşlarının altındaki ufacak gözleriyle dünyaya ters ters bakardı. Bu bakışta kin vardı, haset vardı, günü gelince-alınacak ölçerin hırsı vardı.

Daha posta seyyarlığındayken taksitle yaptırdığı lâcivert elbisesinin kabaca yamalı kıcını sık sık kaşıyarak postahanedeki içeri girer, eski arkadaşlarının masasına pervasızca geçer, başlardı şakalaşmağa. Çoğu sefer sarhoştur. Kiminin önündeki defteri çeker, kiminin tamponunu kullanır, kiminin kulağına çöp dürter.. «Ne de olsa 'eski, gadre uğramış bir arkadaşları olduğundan pek öyle terslemezler,, hatır sayarlardı:

— Yahu İsmailciğim... İşimiz sıkı, bırak şakayı...

O aldırış etmezdi:

— Boşverin. Alt tarafı devlet işi. Cennetmekân-dedelerimiz bitirememişler de siz mi bitireceksiniz?

Yüksekten atması olmasa, bunlar gene de bir şey değildi. Eski daire arkadaşları, eski âmirleri hoş görecekti, kalbini kırmayacaklardı ama, gel gör ki öyle olmuyor, sarkıntılıklarıyla milleti bıktırıyor. O

114

daha on yaşındayken ölüp kendilerine hiç bir şey bırakmayan müstantik babasıyla öğünürdü. işinden atılmasına sebep de buydu.

Bir gün şeflerinden çok aksi biriyle takışmıştı. Şef de mezar taşıyla öğünmeğe düşkün, kafaca sakat biri olduğundan, emri altındaki memurunun öğün-mesini hazmedememiş, işi uzatmıştı. Sonunda da atılmıştı posta seyyarlığından.

İşinden atılmak fena koymuştu. Sağa dert yandı, sola dert yandı. Hattâ Başbakan, Devletbaşka-nı başta olmak üzere kimlere dilekçe, mektup yolla-madı!... Ne yaptıysa boşuna, derdini dinlemeyince de bahtına, talihine küstü, düştü şaraphanelere. Kafayı buldu mu başlıyordu:

— Benim zekâmı, asaletimi çekemediler. Çekemezler, çünkü hiç birinin babası müstantik değildi!

Günün birinde devirlerin değişeceğine, bu devirde alamadığı hakkını alacağına inancı tamdı:

— O gün gelecek, hem de gelecek. Göreceksiniz. Bak o zaman neler yapacağım onlara!.. «Onlar» kimdi? Ne yapacaktı? Gelecek olan gün hangisiydi? Ne zaman gelecekti? Kim getirecek, getirecekler ona ne gibi imkânlar vereceklerdi? Niçin vereceklerdi?

Yıllar geçiyor, eski dairesindeki arkadaşları değişiyor, yerlerine yenileri geliyordu ama farkelmiyor-du. Her yeni gelenle çabucak tanışıp başlıyordu:

— Ben mağdur bir arkadaşınızım. Burası öy^A le bir batakhane ki sakın güvenip bel bağlamayın! Bir gün zekânızı, asaletinizi çekemez, sizi işinizden atıverirler. Ben meselâ... Rahmetli peder müstantik-ti... Müstantik ama şimdiki sorgu yargıçlarından değil! Benim peder eline kalemi aldı mı, kâğıt ürkerdi!

Yeni memurlar önceleri acıyarak dinlerler, yavaş yavaş bıkip usanırlar, sonunda kibarca ayağını

115

kesmenin yolunu bulurlardı. O zaman da onlara başlardı:

— Hı hu... daha kalem tutmasını bilmiyorlar. Seyyarlık nerde onlar nerde? Benim zamanımda o işler öyle kaplumbağa gibi mi yürürdü? Tavşan gibi tavşan. Öyle bir iş görürdüm ki, işlerimin ardından değil tazi, kurşun bile yetişemezdi!

Daha sonra da sır verircesine fıslıdadı:

— Veledi zina hepsi. Bir karıları var, o biçim! Bu yüzden dayaklar mı yemedi? Ağzı burnu mu kırılmadı? Bir gün postane karşısındaki doktor evinin sokak kapısı içinden kovuldu. Gece meyhanede:

— Doktorun karısı böyle böyle... Lâzım değil dedim bana o biçim adamın kapısından ekmek yemek. Babamın kemiklerini sızlatamam mezarında. Biliyorsunuz babam, mustantikti. Kalemi eline aldı mı, kâğıt ürkerdi şerefsizim.

Postahane karşısındaki doktor evinin kapısından sonraları, remil atmaya öğrendi, iskambil ve kahve telvesiye «Keşf-i istikbâlce başladı. Derken işi büyüttü, meyhanelerden birinde tanıştığı bir eski medrese kaçkınından bir rakı parasına düşürdüğü Arap harfli bir kitaba bel bağladı. Medrese kaçkını, kitabın müthiş sırlar sakladığına inandırmıştı. Buna öyle inanmıştı ki bu kitap onun dayandığı en güçlü destek, mustantik babasından sonra övüneceği ikinci meziyeti oldu.

— Bu kitap mı? Bu kitabın adı Şemsül Maarif-i Kübra Kenzullahtır. Bunun mânasını sök, kâğıttan sarı lira yap. Bizim rahmetli pederden kalmadır. Malûm ya, mustantikti kendisi

Yavaş yavaş işi büyüttü. Baş, diş, nazar, sıtma, muhabbet, hattâ iktidarsızlığa, bel gevşekliğine, erken inzale, kasık ağrılarına, sidik kokusuna, ayakkabı vurması, nasıra, muskalar yazmağa başladı. Eski harfleri bir hayli bildiği için «Şemsül Maarifi Küb-

116

râ'dan rasgele bir yeri açıyor, kâğıdı kitabın üzerine koyuyor, siyah Çin mürekkebiyle yazıların kopyasını alıyor, bu işi yaparken de şöyle mırıldanıyordu:

— Yemilîh, yemilîhâ, mislinâ, memüş, debemüş. sâzmüş, kefeştatayyuş, kıtmir, kıtmîr, kıtmîr...

Az zamanda ünü yayıldı. Kıyı mahallelerden bir oda kiralayıp yerleşti. Artık gelsin ağırlılar, başı dönenler, sızılılar, sar'alılar, çocuğu olmayanlar, koca bulamamış evde kalmışlar, damadının ağzını dilini bağlamak için eşek dili yazdıranlar, geceleri altına işeyenler...

— Bir muska yazıyor kardeş, öyle bir muska yazıyor ki, kısır karılar bile ikiz doğuruyor!

Başını işten kaldıramaz oldu. Para oluk gibi akıyordu. O, duvarlarında «Ya Sabûr», «Bu da geçer yahu», «Errızk Alâllah»lardan başka, sülüsler, rik'alar-la yazılmış çeşitli dua levhalarının çerçeveleri asılı duvarlar arasında, önünde mangal, mangalda ateşte buhur, buhur tütsüsünün verdiği esrarlı havada bağdaş kurarak ziyaretçilerini göbeğindeki kara sakalıyla ve huşu içinde kabul

ediyordu. Bu haşmetli dekor, ziyaretçi üzerinde beklenen ve istenenden çok etki yapıyor, Allanın, gerçek bir vekili ya da sözcüsüyle karşı karşıya sanıyor» buna gerçekten inanıyorlardı.

Gel zaman, git zaman... Polisin bir baskını! Suçüstü yakalandı. Çin mürekkepleri, kamış kalemler, «Şemsül Maarifi Kübrâ», karınca boynuzları, yarasa kanatları, tütsüler, tırmak kırıntıları, hayız dolu şişeciklerle götürülürken kıyı mahallenin yalın ayaklı çoluğu çocuğu, genci yaşlısı, ergeni dudu, kara sakallı için öyle bir yaygarayla polislere saldırdılar ki, görevliler şaşırıp kaldılar. Kara sakallı mustantik oğlunu elden kaçırdılar. Herif evden eve, damdan dama aktarıldı. Çeyrek saat içinde bir dilim ekmek olup gitti. Memurlar neye uğradıklarını anlama-

117

mıstardı. Ne yapacaklarını, işe nereden, nasıl başlayacaklarını düşünürlerken, o mahallenin öbür ucunda soluk soluğa anlatıyordu:

— Ufaktan bir esma çektim... O kadar. Ya kafam kızsı da izâ zilzûleti azimesini çekeydim, şerefsizim taş taş üstünde kalmazdı kürrei-arzda! Al-lahın binbir ismi hakkı için, dağlar taşlar hallaç pamuğu gibi atılırdı!

Bir kocakarı içini çekti:

— Allah yarabbi... Sana inanmayan kâfir!

118

CÜNHA

ilçenin harap adliyesine erken gelmiş olacağım, temizlikle uğraşan iki kadından başka hemen he-*nen kimse yok. Oysa saat dokuzu geçiyor. Kasabayla Adliye arasında yol epey çektiği için, gidip sonra gene gelmek uzun iş. Kanadı menteşesinden fırlamış tozlu pencereye iliştim. Bir cigara daha...

Önce onlar geldi: Yalın ayaklarıyla tozlu döşemelere etli etli basan kadın daha çok çirkin bir erkeği hatırlatıyordu. İri mi iri. Yanındaki adamsa kuru mu kuru. Sol gözü oyulup çıkarılmışı benziyor. Sivri, uzun burnu, daracık omuzları, elinde nergiz çiçeği, bir sap.

Karanlık merdivenli yapının ne de olsa aydınlık sofasına çıkınca durdular. Ben desen kaçacaklar. Çevrede gözlerini şöyle bir gezdirdikten sonra, adam tek gözünü bana dikti. Uzun uzun tarttı, biçti. Herhalde boynumdaki kravattan çekinmiş olacak. Boynumda kravat olduğuna göre «Mamür»üm, «Mamür-sem, ne demeğe pencere içinde oturuyorum?»

Yanındaki kadına eğildi, bir şeyler söyledi. Kadın da baktı bana. Sonra gene fısıldaştılar. Adam çekinerek yanıma geldi. Durdu.. Gülmeğe çalıştı. Ellerini ovaladı, yanlara indirdi, kgsketini çıkardı. Zor-ia:

— Selâmünaleyküm, dedi.

— Aleykümselem.

— Zâtinize bir mazâratım vardı.

— Buyur, dedim.

119

ola?

Evlenme dâvalarına hangi mahkeme bakar

Kadın da etli ayaklarının uçlarına basa basa yaklaştı. Kooası olduğunu, sonradan öğrendiğim adamın omuzu üstünden bana bakıyor, bakışlarımız tam karşılaşıırken, gözlerini kaçırıyordu.

— Evlenme mi? Boşanma mı? dedim.

— Evlenme.

— Evlenmelere mahkeme bakmaz.

— Ya?

— Nikâh memurlukları bakar.

Kadın döndü, bir şeyler fısıldaştılar. Kadın daha büyük bir cesaretle:

— Sen bu mahkemenin mamürü müsün? dedi.

— Yoo..

— Sen bizim meseleyi bilebildin mi? Adam düzeltti:

— Bi akıl virebilir mi diyeceğdi yâni., biz esas Suvaz'ın köylüğünden oluruk. Omar'ın sözüne uyduk, geldik İstanbul'a. Siftah.

Omar her yıl gelir. Hadi biz de varak dedik nolaoğsa. Lâkin pek muzmahil olduk efendi. İş bulamadık bir, bir de Omar!

Kadına bir an hışımla baktı.

— İtoğlu it. İş bulup giderken benim avradı da bile götürdü!

Kadın gözlerini önüne eğdi. Sonra geri geri» merdivenin yanına gitti, durdu. Elleri önünde kavu-şuk, gözleri yerde.

— Senin avradın mı bu?

— Avradım, ama Omar... Omar itin biriymiş meğer. Şaşırdım kaldım elinden efendi. Bi baktım avrat yok. Ulan avrat gitti dirken, sağ olsun Kavak Ali. İsmail dedi, avradını mı anyon? Heye didim, Omar aldıynan kaçtı didi. Dime lan niryey? Gel götürüyem seni eyleştiği yere... Kalktık gittik. Omar işe gitmiş. Lan avrat didim, melil melil baktı yüzüme. Len ne ge-ziyon burda didim? Ben mi geziyom didi. Kim gezi-

120

yor ya? Omar aldıynan kaçtı, ben kendiliğimden mf geldim? Doğru. Sen Omar'ı bilmen. Omar di, orda-dur. Herifin bilekliği bir yana, bıçağı muçağı... Neyse, aldım geldim. Eyi kötü bir iki iş müş... Bir gün gene bi baktım ki avrat yok. Amanın dimiye kalmadı, Allah gene irazı olsun Kavak'tan. Meğer gene Omar iti aldıynan kaçmış.

— Nikâhın değil mi?

— Değel, değel a, avradım teknil. Bunu herkes bilir. Kavak hele eyisini bilir.

— Sonra?

— Sonra; bizim taşeronun kâtibi var, senden eyi olmasın, kıravatı muravatı yok a, eyi kâtip, Allah için. Didi ki: Bu böyle olmaz İsmayil. Bu avrat senin avradınsa nikâh kıydır şuna. O zaman Omar kaçırılmaz! Kaçırırsa, dedim. Kaçırırsa cünhalı düşer didi. Ben de şöyle bir furdum zihnime, ulan İsmayil dedim, şu iti cünhalı düşür de aklı başına gelsin. Nikâh kıydım mı, avradı salacam. Erkekse kaçırısın!

Kaşla göz arasında salon kalabalıklaşmıştı.

Cin bakışlı bir takipçi koku mu sezdi nedir, araya giriverdi:

— Nikâh muamelen mi var hemşerim? Bir başka, daha yaşlıcası:

— Bu ilçede nikah işlerini benden çabuk yapacak kimse yoktur!

Genci,

— Boşver, dedi. Gel hemşerim, gel!

Yaşlısı akşamcıya benziyordu mosmor burnuyla.

— Ne çekiyorsun adamı be? dedi. Sende hiç mü medeniyet yok?

— Fazla konuşma lan!

— Bana bak...

— Baktım.

121

Başını iki yana salladı.

— Lahavle velâ kuvvete... dedi.

— Lahavlesi mâhavlesi yok. Senin yazı makinenin tuşları bile sana benzer!

— Ulan şeridi eski, senin bildiğin yanıldığına yetmez be!

— Vaaay... kültürlüye bak kültürlüye!

— Beğenemedin mi? Köylüyü kolundan çekti:

— Gel hemşerim gel.

— Gitme arkadaş. Hâkim asıl benim ahbgbım. İşini bir de şipşak...

— Boşver, evlenmelerle hâkimin hiçbir ilgisi yok. Sahtekâr.

— Sahtekâr dedi arkadaş, hakaret etti bana. Duydunuz mu?

— Duydular. Değil misin?

Köylüyü o çekiyor o çekiyordu. Köylü bile şaşırılmıştı. Birden kendine geldi, merdiven başına baktı ilkin, sonra tek gözü heyecanla salonda dolaştı. Sert bir davranışla takipçilerin ellerinden kurtulup merdivene koştu. Karısını aradığı belliydi. Merdiveni inip gitmeden önce haykırdı:

— Zalha, Zalha gız! Bir, iki dövündü, sonra,

— Omar iti Zalha'yı geçirdi gene uşaklar! dedi de merdiveni paldır küldür indi gitti.

Bu yanda takipçilerin kavgası da yatışmıştı. Akşamcı olduğu mosmor burnundan belli yaşlısı, altından üstünden alınarak inceltilmiş bıyığıyla sırtıp duran gence:

— İnek, dedi. Tekerime taş koymasın olmaz mıydı?

122

KİRLİ PARDESÜ

Servise almalı üç ay olmuştu. Ufak tefek bir adamcağızdı. Kupkuru yüzünü kırmızı kırmızı sivilceler kaplamıştı. Mor çukurlarına gömülmüş ufacak gözlerini herkesten kaçırır, gözgoze gelmekten ödü kopardı. Keşfedilmekten korkan, kaçak bir suçluydu sanki. İş, kara kaplı, çok yapraklı kocaman defterdeki sıra sıra rakamları toplamaktı. Her sabah bütün memurlardan önce gelir, akşamları da herkesten sonra paydos ederai. Cıgara, çay, kahve içtiği görülmemişti. Öğleyin herkes yemek paydosuna çıktıktan sonra rahlesi gerisine siner, sabahleyin evden getirdiği peynir ekmeğini mit mit yiyerek, birtakım rakamları toplamağa koyulurdu. Bütün memurlar onu orda, servisin alaca karanlık köşesinde unutmuşlardı. Hatırlanmaya hevesi de yoktu zaten. Unutulmaktan memnun, çalışır dururdu. Birinde odacıdan su istemişti. Öteki memurlara «Emredersiniz»le koşan odacı, «Ayakların kirada değil ya. Kalk iç!» karşılığını vermiş ve homur-danmıştı, «Kendini fasulya gibi nimetten sayıyor.»

Gün geldi, bu küçük memurun sırtındaki perde-sü fiskosa vesile oldu. Yıllık blânço hazırlıklarında sabahlara kadar çalışıldığı, defterikebir ve muavin hesapların aktif ya da pasiflerinde kuruşların aranmaktan yorulduğu, demli çayların höpürtüyle içildiği anların alaylı kahkahaları hep bu . pardesü içindi.

123

Memurlar şöyle lâf atarlardı:

— Demek pardesüler kirlendikçe...

— Değerlenir.

— Ne biliyorsun?

— Ben senin gibi cahil miyim? En son modayr takip ediyorum!

Küçük katip kulak memelerine kadar kıpkırmızı kesilir, ama cevap vermezdi.

Yılbaşı geçti. Şubat, Mart, Nisan, Mayısla beraber havalar ısındı. Haziranda ceketler atıldı. Hattâ atlet fanilalarıyla çalışanlar oldu. Ama küçük kâtip, kıştan bu yana büsbütün kirlenip çamur rengini alan pardesüsünü sırtından çıkarmadı. Haziranda hâlâ sırttan çıkarılmayan bu kirli pardesü, fabrikada günün konusu oldu. Atölyelere yayıldı. Ustalar, şefler, atölye kâtipleri birer vesileyle servise gelip kirli par-desüyü ve müthiş sıcakta onu hâlâ sırtından atmayan ufacak anamı sıkıntıyla seyrettiler, sonra da bastılar kahkahalarını.

Küçük kâtipte sabır inat derecesindeydi. Niçin geldiklerini, neye kahkaha attıklarını biliyordu biliyordu ama, ne olur bir günden birgüne başını kaldırıp baksın! Hayır, bakmıyordu. Kulak memelerine kadar kızarıyor, yutkunuyor, sık sık unuttuğu eldeler yüzünden, toplamaya yeniden başlıyor, sıkıntısından, yüzündeki sivilceler kıpkırmızı kesiliyordu.

Kirli perdesü nihayet umum müdürün kulağına gitti.

iriyarı, dev gibi biri olan umum müdür,

— Ne? dedi. Perdesüyle mi oturuyor? Bu çatır çatır sıcakta ha?

— Evet, dediler. Perdesüyle oturuyor. Hem de tekmi! düğmeler baştan aşağı ilikli!

Umum müdür servise geçti. Bir tarafta gömlek, hattâ atlet fanilalarıyla çalışanlara karşılık, küçük kâtip perdesüyle çalışıyordu gerçekten de..

Yanına gitti,

124

— Evlâdım, dedi. Bu sıcakta herkes atlet fa-milâsiyle çalışırken, sen perdesüyle oturmaktan sıkılmıyor musun?

Koca servis safi kulak kesilmişti. Kalemler bırakılmış, gözler küçük kâtime çevrilmişti. O gene kulak memelerine kadar kıpkırmızı, usullacık ayağa kalkmış, umum müdüre azapla bakıyordu. Birara gözleri umum müdürün omuzu üzerinden karşı duvarda asılı duran Atatürk'ün büyük boy fotoğrafına -gitti: Büyük üniforması içinde, mavi gözleriyle gü-Jümsüyordu.

Umum müdür,

— Çıkar şu pisi! diye bağırdı. __?

— Leş gibi de kokuyorsun. Yıkınmıyor musun sen?

Küçük memur fırtınaya tutulmuş gibiydi. Gözleri kararıyordu. İçinde, içinin tâ derinlerindeki karanlık cıva ağırlığı dalgalı bir deniz gibi hırçınlaş-yordu.

— Çıkar şunu diyorum sana!

Küçük memur silkindi, umum müdüre gözgöze 'geldi. Sonra titreyen parmaklar kesik düğmeleri hınçla çözdü; geniş bir davranış. Perdesü çıktı: Altta ne gömlek vardı, ne fanila. Daracık kupkuru, ipince 'bir vücut, fırlak omuzları ve tahta gibi göğüs...

Umum müdürün yüzü karıştı. Söylediğine piş-<man, sordu.

— Ne maaş alıyorsun sen? Öfkeli bir ses karşılık verdi:

— Yirmi beş lira!

— Eline ne geçiyor?

— On dokuz doksan beş.

— Evli misin?

— Evliyim.

— Çoluk çocuk?

— Üç tane.

125

Umum müdür sendeledi. Sonra içini çekerek,

— Peki evlâdım, giyin! dedi.

Küçük kâtip boşalmış bir rahatlıkla ağır ağır giyindi, düğmeleri hep o ağırlıkla ilikledi. Ama yerine oturmadı. Ne umum müdür, ne kâtipler, ne de muhasebeci... Servisten çıktı gitti.

Büyük üniforması içindeki Atatürk'ün tatlı mavi gözleri yaşarmıştı. İçini çekti ve iki eliyle yüzünü kapadı.

Yanıbaşındaki takvim 936 yılının 15 Haziranın» gösteriyordu.

126

İNEĞİN BİRİ...

Tam ikinci üstü. Arsada küçücük futbolcular, futbol toplarının başına üşüşmüşler, kaptan Canin seyrediyorlar. Bir komser oğlu olan Cahit'in terli yüzü kıpkırmızıdır, topun memesini yerleştirmeye çalışıyor.

Altan:

— Beşiktaş'a gireceğim, diye kabardı. Necdet sinirli sinirli,

— Parayı nereden bulup da İstanbul'a gideceksiniz? dedi.

Altan,

— Evimizi satacağız oğlum! dedi.

— Baban ne iş yapacak orda?

— Orda halası var babamın, apartmanda oturuyorlar. Bir satsalar üç yüz, dört yüz bin lira eder!

— Ne biliyorsun? Gördün mü?

— Babam görmüş, biliyor, o söyledi.

Mistik söze karıştı:

— Halanın apartmanından size ne? Satıp parasını size vermeyecek ya!

Necdet,

— Tabii, dedi. Niye versin?

— Halamız değil mi oğlum? Hem babamın İstanbul'da öyle büyük tanıdıkları var ki...

Necdet dayanamadı:

— Ulan amma da atıyorsun. Senin baban bizim şirkette kâtip!

—^Olsun...

127

Necdet.

— Çocuklar, dedi. Bunun babası var ya, yolda »nasıl nasıl yürür? Kambur kambur. Sanki sırtında küfe yarmış gibi. Ulan senin baban hamala benziyor. Öyle babam olsa lâfını etmeğe utanırım!

Altan'ın tepesi attı:

— Senin baban da cennet öküzü! Necdet'in tombul yanakları al al oldu:

— Benim babam mı cennet öküzü?

— Cennet öküzü tabii!

— Ulan senin baban öküz asıl. Bunun babası var ya. Bizim şirkette kâtip, babam dedi ki, dalgacı teresin biri dedi, kuyruğundan tutup atacağım, acıyorum dedi.

Kaptan Cahit topun memesini bırakmış, çekiş-,meyi dinliyor, terli terli gülüyordu. Altan:

— Benim babam için mi diyor?

— Tabii ya.

— Senin baban diyor ha?

— Tabii benim babam diyor?

— Demek baban diyor? Necdet nerdeyse ağlayacaktı.

— Şişe kafalı! dedi. -Çocuklar çılgınca güldüler. Altan:

— Ne var boynuzlu'nun oğlu? Necdet tokat yemişcesine sarsıldı. , Mistik,

— Yuuu, dedi. Ben olsam yemezdim o lâfı! Necdet gene:

— Şişe kafalı!

— Ne var kavun kafalı?

— Surata bak!

— Benim babam senin baban gibi boynuzlu de-'ğil ya.

— Peki, akşam gelsin beybam, söylemezsem •eğer...

128

•var?

— Söyle uian avel, senin babandan korkan mı

— Babamın karşısında böyle duruyor ama baban!

Altan heyecanla sokuldu:

— Şoförünüzü niye kovdu beyban şoförünüzü? Ha? Söyle bakalım, niye kovdu? Arkadaşlarına döndü: Çocuklar, bunun annesi var ya?

Necdet kıpkırmızı:

— Niye kovdu?

— Annene sor da söylesin!

— Benimle konuşma bundan sonra, dedi. Çekti gitti.

— Konuşmazsan konuşma be, ölmüyorum ya seninle konuşmak için...

Mistik:

— Babasr niye kovdu şoförü? Altan göz kırparak,

— O biçim işte, dedi. Çakıyorsun ya?

— Sahi mi be?

— Şerefsizim ki ha. Kalkmış bir de fiyaka söküyor burda. Babam dedi ki, herifte mide değil, cöp tenekesi dedi.

Futbol topu hazırdı. Kaptan Cahit ayağa kalktı.

— Haydi çocuklar!

Aşağı kaleye kuvvetli bir dega) yaptı. Havada geniş bir eğri çizen top uzaklara düştü.

Sofrada Necdet beybabasına dargın dargın baktı. Yusuvarlak iri başı elektriğin altında parlayan Bay Ethem Kadri Savaşcan, fildişinden dökülmüş gibi, ağır, pırlı pırlı. Boyuna şarap içiyor, arada .gamsız kahkahalar atıyordu.

Annesinin sofradan kalktığı bir ara Necdet:

— Beyba, dedi yavaşça.

Bay Ethem Kadri oğluna baktı.

— Boynuzlu ne demek?

129

Adam ipek pijama içindeki tombul göbeğini hoplasta hoplasta güldükten sonra, yaşaran gözlerini tombul, bembeyaz yumruklarıyla sildi. Durup durup gülüyordu.

— Ha beyba?

— Annene sor yavrum!

Sarıya boyalı kumral saçları bigudiler içinde Sel-ma hanım,

— Ne var? diye mutfaktan çıktı. Anneden sorulacak olan nedir?

EtheTi Kadri bey hâlâ durup durup gülüyordu.

— Bak ne soruyor oğlun...

— Ne var? No soruyorsun Necdet?

— Boynuzlu ne demek anneciğim? Selma hanımın yüzü asıldı:

— Aşk olsun Ethem. Böyle şeyler öğretiyorsun çocuğa değil mi?

— Yok. hanımcığım yok, benim bir şey öğrettiğim yok. Nerden öğrenmişse öğrenmiş, bana sordu, ben de...

— Sen de ha... Kocasını nefretle süzdükten sonra oğluna döndü: Necdet, bir daha işitmiyeyim bu kaba lâfları, vallahi ağzına biber korum!

— Demek kötü bir şey bu?

— Elbette. Çok kötü hem de!

— Peki, benim beybam boynuzlu mu? Ethem Kadri beyin elinden çatal düştü. * Selma hanım beklemiyordu:

— Ne demek? Ne demek oluyor bu Necdet? Kimden öğreniyorsun bunları? Ayıp değil mi senin gibi terbiyeli, güzel çocuğa? Aaa...

Kocasına döndü. O hâlâ şaşkın şaşkın bakıyordu. Ne kahkaha, ne de hattâ hafifçe gülümseyişten iz. İnce damarların kıl kıl kırmızısı içindeki pelte yüz hırstan sararmıştı. Yoksa oğlu bir şeyler mi biliyordu? İskemlesini oğlunun yanına çekti.

— Kimden duydun bunu yavrum? Necdet kinle,

130

— Altan'dan! dedi.

— Hangi Altan? Şu, kâtip Rıza'nın oğlu mu?

— Evet.

— Ne dedi?

— Senin baban boynuzlu, dedi, şoförünüzü bey-banın niçin kovduğunu biliyor musun? dedi...

Selma hanım kıpkırmızı kesildi. Necdet sinirli sinirli bakıyordu.

Ethem Kadri bey tıkanmıştı. Peçetesine ağzını silerek masadan yavaşça kalktı, odasına geçti.

— O terbiyesizle konuşma bir daha yavrum dedi Selma hanım, Onlar alçak ruhlu, âdi çocuklardır. Oynama da onlarla.. Olmaz mı evladım?

— Peki anneciğim. Benim beybam boynuzlu değil değil mi?

— Değil tabii yavrum, şüphe mi var?

— Beybam şoförü niçin kovmuştu?

— Hiiç, benzin çalmıştı da...

— Yoksa benim beybam...

— Senin beyban büyük adam!

— Altan'ın babası?

— Hiç, kâtip parçası...

— Biz istesek hemen yarın gideriz İstanbul'a değil mi?

— Ne var İstanbul'a gidemiyecek? Her yaz gitmiyor muyuz?

— Altan'lar?

— Pis, âdi çocuk o. Alma ağzına onun adını!

— Onlar gidemezler değil mi?

— Gidemezler tabii.

— Paralan yok ki gitsinler değil mi anneciğim?

— Olsa bile, beyban izin vermez ki.

— Yaşasın! Benim beybam, onun kambur babasından çok büyük. Hem onların otomobilleri de yok!

Bay Ethem Kadri Savaşcan karyolaya yan gel-131 miş, apartman penceresinden dışarlara bakıyordu. Karanlıklar inmiş, şehrin elektrikleri yanmıştı. Radyo ağır ağır klasik müzik parçaları çalmaktaydı.

Seima hanım odaya koyu bir gölge gibi girdi.

Ethem Kadri bey, karısının girişini anladı ama dönüp bakmadı. Dışarda aysız göğün altında şehir pırl pırlıdı.

Kadın yavaşça sokuldu. Kocasının tüysüz başını yumuşak avucuyla okşadı. Ama adam hâlâ hareketsiz, dışarlara bakıyordu.

Kadın,

— Niçin lâmbayı yakmadın? dedi. Adam karşılık vermedi.

— Yakayım mı?

— İstemez.

— Niçin?

— Böyle daha iyi.

— Ama böyle...

— Böyle daha iyi diyorum.

— Peki.

Kocasına az daha sokuldu, yanına uzandı, çenesini yastığa koydu, dışarlara bakmağa başladı kocası gibi. Bir ara,

— Ne düşünüyorsun? diye sordu. Adam mırıldandı.

— Kestirebilirsin..

— O adamı kov!

— Rıza'yı mı?

— Evet.

— Ne suçu' var?

— Var, yok. Kov. Ben öyle istiyorum!

- Neyi değiştirir bu?
- Değiştirir, değiştirmez. Kovmanı istiyorum! Adam karşılık vermemeıi uygun buldu.
- Pis, utanmaz, terbiyesiz, âdi...
- Belki, dedi Ethem bey.
- Ne belkisi?

132

- Utanmaz, terbiyesiz belki'ama...
- Evet. İcini çekti:
- Boynuzlu değil! Kadın hırsla doğruldu.
- Başlama gene. Gelmiş geçmiş bir Şey iin... Adam kahırlı:
- Yak şu lâmbayı yak..
- Ne o? Ne diye kahırlı kahırlı konuşuyorsun?
- Buna da mı hakkım yok Selma? Boynuzlu bir koca olarak, bu kadarına da hakkım yok mu? Kadın gitti düğmeyeıi çevirdi. Oda aydınlandı.
- Yok! diye bağırdı.
- Yok demek?
- Yok. Çünkü gelmiş geçmiş bir Şey! Adam karyoladan atladı:
- Pekâlâ, öyle olsun... -
- Kadın radyonun düğmesini çevirdi. Müzik sus-
- tu.
- kov!

Duyuyor musun, o âdi adamı yarın mutlaka Adam ne Şöyle dedi, ne böyle.

Kâtip Rıza düşük omuzlarıyla Őarapıdan ieri girdi. Ağlayacak kadar hırslı, tezgâha sokuldu.

- Doldur bakalım, doldur! Őarapı, bir eski öğretmen, ilgilendi:
- Ne o? Deryada gemilerin batmış gibi?..

Kâtip Rıza,

- Bırak, dedi, Canım sıkılıyor.
- Hayrola?
- Bugün birdenbire işime son verdiler.
- Sebep?
- Hi. Sebep, mebep yok. Durup dururken.
- Olmaz öyle sama Şey. Mutlaka bir sebebi vardır. Güneşe karşı filân işemiş olmayasın?

133

- Yok canım. Akşam, paydosta, Personel Őefi çağırdı, yarın dedi, hesabını alacaksın, işine sön veriyoruz...
- Neden, niin sormadın mı?
- Sorduum.
- Neymiş?
- Müdürün emri!

Önüne sürülen dolu Şarap bardağını sinirli sinirli kavrıyan kâtip Rıza bir nefeste dikti.

Őarapı:

- Müdürle aranızda gelmiş geçmiş bir Şey var mı?
- Yok birader. İnek gibi herif. Karısını Őoförüyle yakaladı da boşverdi.
- Sen olsan ne yapardın?
- Ben olsam ne mi yapardım? Ciğerini sökerdim anam avradım olsun! dedi. Tezgâha bir yumruk attı.

Őarapı kızdı:

- Noluyorsun lan, inek? Başlarım üsküfünden ha! Umum müdürün değilim ben!
- Bırak yahu Mahmut be, tepem attı. Akıl diyor...
- Var mı ki desin?
- Ne?

— Ananın harekesi!

— Doldur şunu yahu..

Bardak doldu, tezgâhta önüne sürüldü. Kâtip Rıza aldı, yarısını dikti, bir cigara yaktı.

- İim yanıyor yahu. O kadar çocuk ekmek bekliyor. Biliyorsun, ekmek aslanın ağzında. Bundan sonra ne halt edeceğim ben? İş nerde? Allah seni inandırсын, bugünden yarına yiyeceğimiz yok Şerefsizim!
- Őeref mi dedin?

134

- Bırak Şakayı yahu. Bir maaş tazminat verdiklerini farzet. Sağa sola dünya kadar borcum var. Kapat borları, sonra?
- Sonra... sonrası yok. Git yalvar herife. Herhalde bir sebebi vardır...
- Kafayı iyice bulup gideceğim.
- Git ama, biçimli. Kabadayılığa boşver. Ner-den baksan beş paralık bir kâtip parasıım. Kendine açındır...
- Doldur şunu.

- Hayır, yeter; Dört bardak içtin, bir şişe Te-kel'in Marmara'sı demek. Yeter!
— Sen şunu da doldur da...
— Ulan zaten yumruk kadar şeysin. Yeter dört bardak. Şimdi gider akım derken bokum der. bir çuval inciri berbat edersin...
— Gözünü seveyim Mahmut, doldur şunu, aklım başıma gelsin!

Kâtip Rıza beşinci bardağı da dikip çıktı.

Saat akşamın sekizine geliyordu.

Umum Müdür Ethem Kadri Savaşcan masasın: dan kalktı. Daha yığınla işi olduğu halde, çalışmak gelmiyordu içinden. Tam şapkasını alacakken kapı vuruldu. Şapkasını almaktan vazgeçti, masasına döndü.

Kâtip Rıza içeri paldır küldür girdi. Ufak tefek, kendi halinde biri olan Rıza'yı sarhoş, paldır küldür görmeğe alışkın olmayan umum müdür, ürktü. Ak--lından, müdürünü çekip vuran ofis kâtibi geçmişti.

— Buyurun, buyurun Rıza bey! dedi. Yer gösterdi.

Kâtip Rıza'nın gözleri dönmüştü.

— İstemez, dedi. İşime niçin son verildiğini öğrenmek istiyorum!

Elini pantolon cebine sokarken, gözlerini, müdürün Cin mavisini gözlerine dikti.

135

Müdür.

— öyle mi? dedi, İşinize son mu verildi? Bilmiyorum...

— Nasıl bilmezsiniz? Sizin emriniz olmadan bu şirkette sinek bile uçamaz!

— Evet ama, şerefsizim ki haberim yok Rıza bey!

Kâtip Rıza birden davrandı. O gün eline tutuşturulan bonservisini ceketinin iç cebinden çıkaracaktı. Bunu başka şey sanan müdür telâşlandı.

Rıza bey, yavrum, Rıza bey... kendinize gelin? diyerek yanma koştu, elini tuttu:

— Sizi hiç kimse işinizden çıkaramaz. Zaten sebep de yok. Yahut varsa bile benim haberim yok. Yarın inceler, neticeyi size bildiririm. Netice aleyhinize bile olsa hiç ehemmiyeti yok, yeniden başlarsır nız işe!

Kâtip Rıza da durumu kavramıştı.

Beni kovarsanız, çoluk çocuğumla birlikte mah-voldüğümüzün resmidir, dedi. Dört çocuğum var biliyorsunuz, hiç bir yerden de on para gelirim yok. Bana gelince ben, bu candan vazgeçtim zaten!

— Merak etmeyin Rıza bey, müsterih olun..

— Bu şirkete on yıldır emek veriyorum. Size, öteki âmirlerime karşı saygıda kusur etmedim. Hele sizi her zaman saygıyla andım...

— Eksik olma Rıza bey. Ben de senden, çalışmandan memnunum. Yarın işini hallederim, hemen başlarsın.

— Bekliyorum Müdür bey. Aksi halde...

— Merak etmeyin, merak etmeyin..:

— teşekkür ederim efendim.

— Bir şey değil evlâdım. Git istirahata bak... Kâtip Rıza memnun, çıktı.

Arsada gene futbol oynanacaktı. Kaptan Cahit topu gene dizleri arasına almış, memeyi yerleştirmeğe, çalışıyordu.

136

Mistik,

— Sonra? dedi.

— Sonra hiç. Babam bir dikilmiş karşısına, demiş ki, beni işimden çıkar da gör demiş.

— O ne demiş?

— Boynuzlu mu? Ne diyebilir yahu? Yalvarmış. Öyle ödle herif ki diyor babam...

— Baban vuraçak diye mi korkmuş?

— Tabî yahu. Ödö kopmuş enayinin. Dan dun etsin de bak!

— N'olur?

— Babam diyor ki, koca göbeğini barut dumanıyla doldururum diyor!

— Benim babama desin de görsün. Benim babam senin baban gibi dört tanesine boş verir!

— Senin baban başka Mistik. Mistik horoz gibi kabardı. Altan, !

— Ama o? dedi. Değil mi?

— Ona boş ver, ineğin biri...

Top gene hazırды. Kaptan Cahit gene aşağı kaleye doğru sıkı bir degaj yaptı. Top gene geniş bir eğriyle uzaklara düştü.

137

ALİ OSMAN

Hava kapalıydı. Yağmur da yağdım yağacak. Amele çavuşu taşeronun yanından geldik

— Bugün iş paydos, dedi.

İşçilerin kocaları yerindi, gençlerse sevindiler. Kocalar, unlarını elemiş, eleğini asmışlardı. Gençlerse henüz eleyecekler. Ceplerde para varmış, yokmuş, bugün çalışmazlarsa bir gündelik eksik alırlar-mış vizgeliyordu.

Kocalardan biri:

— Yarın? diye sordu. Yarın da hava böyle olursa ya?

Amele çavuşu omuz silkti:

— Olursa yarın da, bügün de paydos dlur her-hal!

Gençlere göre ne vardı? Kolları, bacakları sağlamdı. Dağılıverirlerdi İstanbul'a. Artık Eminönünü ara sokakları mı olur, Tahtakale mi, Beyazıt ya da Aksaray mı, Allah ne verdiyse, önlerine çıkacak yüke saldırır, ellerine geçecek üç, beşle kafayı çeker, Yüksekaldırım'daki kızlara bile giderlerdi.

Ali Osman, «Acıyan bizim gibi kocalara acısın..» diye homurdanarak, köylüsü İsmail'in yanına geldi.

— Nörek şimdi?

On yedi yaşında, tüysüz bir genç olan İsmail gurbete siftah çıkmıştı. Onun için köyde babası, oğlunu gurbetçiliğin ustası Ali Osman'a emanet etmiş, «Aman Ali Osman, mukayyet ol İsmayil'e!» demişti. «Cahdl oğlan, uygunsuz işlere katışır, kötü mötü bir 138

yerlere gider mider, baştan maştan çıkar Allah vermeye...»

Ali Osman gerçekten de gurbetçiliğin ustasıydı. Çocukluğundan beri, yâni kendini bildi bileli Çukurova, ama daha çok da İstanbul gurbetine çıkar, çıkınca da sineğin yağını hesap ederdi. Öyle yeni sırt mırt, urba murabaya, yemin yiyeceğin azına, çoğuna, eğlence seyran'ın süslüsüne süssüzüne kulak aşmazdı. Allah bi epmek virmişti. Yer şükrederdi. Havlaydı, pendirdi, efendime söyleyim kebaptı, hattâ kara zeytin'di aramazdı. Ucu paraya dayanan, hele hele Ali Osman'ın kesesine uzanan her şeyden geri durur, yem yiyecek için «Sanki yidik» derdi. «Nirden baksan bi yiyecek. Yisen de ooo, yimesen de. Yimedim mi paran cebinde kair. Epmek de yisen, şire mire, kebab mebab da yisen sonunda aptasa-neye gitmiyecen mi?»

Ama başkaları ısmarlar, parası cebinden çıkmazsa iş değişirdi. Kaşla göz arasında ısmarlanan şeyi herkesten çok, herkesten çabuk indiriverirdi gövdeye. Sonra da bir kıyıya çekilir, kıs kıs gülerdi kendi kendine: «Enayiler! Ben olsam el adamına kurban iderim yemi yiyeceği.. Deli miyim? Ne diye param getsin?»

İki hemşeri şu sıra Fatih'teki bir apartman yapısında harç taşıyorlardı. Amele çavuşu böyle böyle deyince canı sıkılmış, İsmail'in yanına gelmiş, «Nörek şimdi?» demişti.

İsmail:

— Harçlığımız da yok hey Ali Osman emmi.. Aylardır biriktirdiği kaymeleri genç hemşerisinden bucak bucak saklamıştı. Bir an şüphelendi, sakın oğlan, paralan saklarken görmüş de lâf getiriyor olmasındı?

— Heç mi yok?

— İki, üç liram var..

İri, çarpık kafası yaz kış usturayla kazınmış Ali Osman'ın gözleri büyüdü:

139

— Daha ne? Yetmiyor mu iki üç lira?

Gür saçlarını, duvar kovuğuna yerleştirdiği şun-cacık bir ayna kırığında taramakta olan İsmail'in aklından kızlar geçmişti:

— Yeter mi? dedi. İki üç lira dediğin ne ki? Ali Osman memnun:

— E, tabî., ben de senin gibi genç olsam bana da yetmezdi..

İsmail bu sözleri duydu mu, duymadı mı? Kâtibin tahta barakasına gitti. Avans alıp geldi. Ali Osman sordu:

— Ne kadar aldın?

— On lira. Fazla vermedi..

Ali Osman lâf olsun diye bir hayret ıslığı çaldır

— Sen adam olman aslanım!

İsmail'in içinden bir korku geçti: «Sakın köy yerine gittiğimizde babama dimesin?»

— Niye be Alosman emmi?

— Niyesi var mı lan? On lira! On lirayı kazanacağız diye on tombalak atıyok meselâ.. Ben olsam, bi onluğu on gün yirim. Neden dirşen, çarşaf gibi., koskoca onluk teknil..

İsmail üzerinde durmadı, hemşerisinin koluna girdi:

— Allah kerim. Haydi kayfeye' gidek!

Keçi gibi ayak diredi: «Kayfede çay içeceğiz. Çay otuz gurus. İki denesi altmış. Altmış ben mi vi-recem, İsmayil mi?»

İsmail iç çekti:

— Ne düşündün?

— Heç, dedi.

— Kayfe paraları benden olsun hadi...

— Canım teklif mi var? Ha sen, ha ben.. Lâkin1 ben kendi nefsim kayfeye gitmem. Neden dirsən, çay, kahve bedene yarayışlı değildir. Amma sen madem istiyon, varak bakak nolaoğsa...

140

Yanyana yürüdüler. Ali Osman'ın çenesi dur-mnuyordu:

— Gurbete yeni düştün, daha pişmedin. Pişme-din a, gençsin. Her bir şeyleri görmen gerek. Köy yerinde buban sorarsa, seni eyi bi öğecem'. Doğrusu aslan gibi oğlan var diyecek, hem de uçkuruna .bi sağlam ki!

Sirkeci'deki amele kahvesinin yolunu tuttular.

Gökyüzü kalın gri bulutlarla sınıksı kapalıydı, önceleri az biraz serpelemişti ya. şimdi oturmuş gibiydi. Lâkin adımlarını açmazlarsa yağmur inebilirdi, öyle görünüyordu. Ali Osman:

— Adımlarımızı açak, dedi. Amanı biliyon mu?

— N'olur?

— Havaya bak. Yağmur iniverir..

— İnsin. Başka kayfeye giriveririk bire Alosman -emmi!

— Doğru amma o kayfenin çayı başkal

- Yağmur duruşun oraya da giderik..
- Giderik, giderik ya... para, gözü çıksın...
- Para didiğin de ne ki Alosman emmi? Otuzardan altmış. Altmış da Sirkeci'dekine virsek yüz yirmi!

Ali Osman durdu zıp diye:

- Yüz yirmi guruşu beğenmiyon mu?

İsmail karşılık vermedi, kolundan çekti. Sirkeci'deki kahveye kadar yağmur yağmadı. Otobüslerin ard arda gelip geçtiği ana caddeye bakan kahveye ürkerek daldılar. Arka masalardan birine karşılıklı oturdular. Sigara dumanı yüklü, marsık kokulu sıcak hava içinde üst üste titrediler. Ali Osman:

- İnsan bu kayfeden hiç çıkmamalı! dedi.

İsmail geçen hafta Yüksekaldırım kerhanesinde bir saat kaldığı altın dişli, gülüverince yüzünde güller açan esmeri düşünüyordu. Karşılık vermedi «İki üç liram var» diye partal atmıştı Ali Osman em emişine. Parası vardı. Az önce kâtipten aldığıyla da

141

büsbütün çoğalmıştı. "Çoğalmıştı ya, şu herfi başından atıp gitse fena olmyacaktı. Lâkin kurttu deyyus, şeytan, cin, ecinni. Ardından gelir, beller nereye gittiğini, köy yerinde babasına...

- Öyle mi laaan? ismail döndü:
- Neyle mi?
- Bayburtlu'dan işittiğim doğru mu?
- Ne işittin?
- Giden havta kerhaneye gidesiymişsin. İsmail iki sıra sağlam, kar gibi dişleriyle güldür
- Lâkin ne avrattı ya Alosman emmi! Ali Osman irkildi:
- Töbe di. Boyunna beraber günaha girdin!
- Tırnakları da boyalıydı, kırmızı kırmızı...
- Neylemeli boyalı tırnağı? Boyalı tırnak karın doyurmaz ki!
- Hele altın diş. Gülüşün, güller açıyordu yüzünde!
- Neynemeii? Güzellik dediğin bir süs. Süs karın doyurmaz ki!
- Senin de ne doymaz karın varmış bire emmi?
- Her bi şeyin başı karın aslanım. Sen sen ol, karın doymayısın gözele mözele bakma!

Kahveye bir simitçi girmişti. İsmail:

- Çörek alak, diye takıldı.

Ali Osman parayı verme durumuna düşebilirdir

- Çöreği neynemeii? Çörek dediğin bir cimcik has epmek. Ona yimbeş virene kadar üstüne on daha kor, yarım somun alır karnımı doyururum...

- Lâkin çörek başka Alosman emmi. Küncülü, çıtır çıtır...

- Küncü dediğin bir susam. Basura da eyi gelmez. Yediğin bi şey bedenine yaramalı. Yaramayısın ne demiye para vermeli?

İsmail dinlemedi onu. Simitçiyi çağırıldı, iki simit

142

aldı. Bitini Ali Osman emmisine verdi. Ali Osmarv simidi sözde istemiye istemiye aldı:

- Cahal çocuk, ne deyim sana., almasan iyiydi ya...^

Çıtır çıtır dişledi.

Tam bu sırada kahveye bir çorapçı girmişti. Masaları teker teker dolaşiyor, çoraplarını gösteriyor du. Evde dokunmuş, merserize çoraplardı ki, vitrin-dekilerden çok ucuzdu.

İsmail seslenecek oldu. Ali Osman başladı:

- Çorabı neynemeii? Otuz dört gün sonra bahar, yaz. Cemreler düştü. Kasımın yüz yirmi üçü. Yüz elli yaz belli. Ben kendi nefsimde çoraba heves etmem. Çorap dediğin de bi süs, efendi süsü. Karır» doyurmaz ki! Haa yün olsa neyse. Çorap dediğin yurt olacak! Yün olmayışın...

ismail iki çift aldı, birini Ali Osman'a verdi:

- Kızlara mızlara gettiğimi köy yerinde, babama ne söyleme, dedi. Ağzından mağzından kaçırnart deel mi?

Ali Osman çorabı ceket cebine yerleştirdi:

- Töbee, dedi. Ben kolcu muyum? Söylenir miymiş?

İsmail'in aklına kaç vakittir yıkanmadığı geldi, bir ara:

- Bir de kirlendim ki., hamama gitmeli en iyisi, hı?

Ali Osman içini çekti:

- Hamamı neynemeii? Hamam dediğin bir para duzzağı. Surda ne kaldı güze, yaza? Bugün martın dokuzu. Yirmi bir gün sonra Lisan «Nisan». Lisan deyişin bahar. Bir teneke su kızdırdın mı bitU koydu gitti.

İsmail dinlemiyordu onu. Birden gözü karşı sinema kapısı üzerine asılmış gözalıcı afişlere ilişince âdeta heyecanlandı:

- Şu karşiki sinemada da zorlu bi filim var ha?

143

Ali Osman omuz silkti:

Sinemayı neynemeii? Sinema dediğin bir yalancı hayal. Tasvir, ürya. Karanlıkta esne ha esne..

— Bu yaz ayağıma zorlu bi keten lâstik alacam. Ayağımdakilerin heç hayrı kalmadı. Giden hafta ker-hanada bi utandım ki! Altın dişli avrat ayağıma bak ha bak etti..

— Keten lâstik dediğin bir gâvır icadı. Gâvır icadını neynemeli? Alacan mı, yemeni al, müslü-man işi, paran müslümana nasip olsun. Neden dir-sen, gâvıra para kazandırmak günah! Gâvıra para kazandırışın, gâvırdır kuvatlanır. Top alır, tüfek alır, bizi furur!

İsmail'e baktı. O, dinlemiyormuşçasına buğulu camların ötesindeki caddeye bakıyordu. Aklında al-ttn dişli, esmer., gülünce güller açıyordu yüzünde kahpenin.

— Öyle. deel mi?

— Neyle?

— Gâvura para kazandırışın top alır, tüfek alır bizi furur tekmiil!

İsmail ağzın» gere gere esnedi.

144

PIYANGO BİLETİ

Adam eve neşeyle geldi. Pirelenen kadın:

— Hayrola dedi. Bu neşenin sebebi ne? Adam yalnız neşeli değil, dalgındı da. Kadın sinirli bir sabırsızlıkla üsteledi:

— Sana söylüyorum!

Uykudan uyanırcasına baktı karısına:

— Ne?

— Bu neşenin sebebi? Adam:

— Hiç. dedi.

— Nasıl hiç?

Bunu da duymadı adam, masaya geçti. Yemek tıazırdı, başladılar. Kadın gözücuyla adama bakıyor, her günün aksine neşesinden anlımlar çıkarmağa çalışıyordu. Aklına bin türlü şey gelmiyor değildi. Her gün asık yüzüyle evine kambur kambur dönen adamda bugün değişik bir şeyler olmalıydı.

Adam birden elindeki çatalı bırakıp iskemlesinde doğruldu:

— Ah canına yandıgımın..;

Karisına yemyeşil pırlıl gözlerle bakıyordu gülümseyerek. Konuşmuyor, «Ah canına yandıgımın...»m ardını getirmiyordu.

Sabri taşan kadın sordu:

— Ne var? Ne oluyorsun?

— Ço'< değil, on beş bine de razıyım. Bir on beş bin beni en azından on yaş gençleştirebilirdi!

Kadının yüreği oynadı:

145

— Ne on beş bini?

— Bir piyango bileti aldım da..

— Peki?

— Bir on beş bin vuruverse diye düşünüyorum.. Kadın ferahladı:

— İlâhi Necdet. Ben de sanmıştım ki..

Adam karısının ne sanmışlığı üzerinde durmadır

— Burada şu küçük, şu boktan memurluğumu tasfiye eder, tutardım İstanbul'un yolunu!

Kadın şaştı:

— Yani İstanbul'da mı otururuz demek istiyorsun?

— Flbette..

— Ne yaparsın orda?

— Ne yapmam ki? Küçük, güzel bir lokanta meselâ..

Kadın şöyle bir düşündü:

— Hayır, dedi. Buradaki işini hemen tasfiye etmene razı değilim. Daireden on beş gün, ya da bir ay izin alırsın, gider bakarsın duruma, ondan sonra...

— Adaaam sen de. Elime on beş bin geçecek de ben hâlâ bu pis heriflerin ağızlarının kokusunu mu çekeceğim?

Kadın telâşlanmıştı:

— Beni dinle Necdet. Eline para geçerse...

— Evet?

— Çarçur edersin! Kızdı.

— Tuhaf tuhaf konuşma. Sanki bundan önce elime toplu para geçmiş de çarçur etmişim gibi...

— Etmedin ama, edebilirsin. Elin çok açık. En iyisi... Ardını getiremedi. Kocası öfkelenir miydi acaba? Adam'sa, «En iyisi»nin ardını bekliyordu merakla.

— Evet, en iyisi? -

— On binini...

— Evet?

146

— Bankaya, benim adıma yatıralım. Beş biniyle de üstümüzü, başımızı düzelim! Benim iç çamaşırları adamakıllı eskidi, iskarpinlerimin topukları ya-mıldı, yanları patladı. Mantom derseni...

— Benim? Benim ya?
— Benimki seninkinden berbat. En iyisi bir top patiska alırsın.. Sağlam, taş gibi patiskalar var. Sonra hiç olmazsa yarımşar düzine ten fanilâsi!
— Bana da iyi kumaştan fiyakalı bir takım kostüm, hattâ iki takım. İki çift iskarpin, alU gömlek. Gömlekler ne kadar çok olursa o kadar fazla dayanır!
— Elbette... aynı fikirdeyim. Meselâ benim üç mantom olsa... değil mi?
— Kostümlerimin gri, lâcivert, kahverengi falan olmasını isterdim... Gömlekler poplin, iskarpinler... hem biliyor musun? İstanbul'a vapurla gideriz. Alırız bir kamara, oooh. Püfür püfür deniz. İzmir'de de birkaç gün kalırdık..
— Birkaç gün çok. Bir gün yeter!
— Yeter olur mu? Bir günde insan yol yorgunluğundan sıyrılıp da etrafı doğru dürüst göremez bile. Birkaç gün şart!
— Bana kalırsa İzmir'e uğramağa hiç lüzum yok!
— Niçin?
— Fuzulî masraf. Atlarız trene, ikinci mevkiyle çarçabuk varırız. İstanbul olduktan sonra İzmir'e ne lüzum var. Haa.. onu da peşin söyleyeyim: İstanbul'a gidince istediğim gibi boyanmama karışmazsın artık değil mi?
— Ölçüyü kaçırmamak şartıyla..
— Pahalı rujlar var, ondan iki tüp alır atarım sandığın dibine, dursun değil mi?
Yemek yendi, sofradan kalkıldı. Adam yatak oda-
147"

sına geçti, karyolaya sırtüstü uzandı. Bir cigara yaktı, gözlerini tavana dikti.

Kadın sofrayı kaldırdıktan sonra, bulaşıkları do çabucak yıkayıp kocasının yanına geldi, karyolanın bir kıyısına ilişti.

— Ya da rujlar iki değil bir olsun, dedi. Masrafa lüzum yok. Üç manto da fazla, iki yeter. Birini kostüm tayyör yaptırırız..

Adam:

— Lokantadan çok kahve daha iyi olur gibime geliyor, dedi. Günde üç dört yüz marka yapan bir kahve... çünkü yemekler satılmazsa bayatlar. Oysa kahve, çay?

— Bu fikrim doğru değil mi?

— Hangi fikrin?

— İki manto bir tayyör.

— Doğru. Benim fikrim nasıl?

— Hangi?

— Lokanta yerine kahve?

Kadın karyoladan kalktı.

— Bir şey söyleyeceğim ama...

— Evet?

— Kızacaksın]

— Kızmam.

— Kızarsın!

— Kızmam dedim!

— Sen memuriyette'de pişmiş insansın. Ne lokantacılık yapabilirsin, ne de kahvecilik. Sonraaa...

— Sonra? .

— Lokantacılık, kahvecilik...

Adamın tepesi attı:

— Basit, hattâ bayağı işler değil mi? Bakıyorum-burnun gene Kaf dağına çıktı. Amma'da etiket me-raklısıymışsın yahu! Beş yüz liralık bir memur karışır olmayı, birkaç bin liralık bir esnaf karısı olmaya tercih ediyorsun!

148

— Evet. Esnaf karısı olmaktan öğreniyorum! Adam hınçla baktı. Bağırıp çağırmaya hazırlanıyordu ki, kadın:

— Onu bunu bırak da, dedi, paralar bankaya kimin adına yatacak?

Adam sertçe:

— Elbette benim, dedi.

— Yaa, senin demek?

— Benim!

— Ben neciyim bu evde?

— Neci olursan ol. Bir evin parasının, o evir. erkeğinin emrinde olmasından daha tabii ne olabilir?

— Yoo. Hiç de tabii. Senin bana güvenin olsun, peki karıcığım. Senin adına yatsın dersin!

Adam ne şöyle dedi ne böyle.

Kadın buna da içerleyerek odadan çıktı, öbür odaya öfkeyle gitti, pencerenin önünde sinirli sinirli durdu, karanlıklara bakmağa başladı. Kocasının ne şöyle ne de böyle dememesi karısına gerçekten de güveni olmamasından başka neyi gösterirdi? Demek kocası güvenmiyordu? Niçin? Niçin güvenmiyordu? Başkasıyla mı konuşuyordu yoksa? Peki, kiminle?

Çılgın bir öfkeyle kocasının yanını tuttu. Bağırıp çağırarak kıyametleri koparacak, gerekirse işi ayrılmaya kadar vardırıracaktı. Bu mesele bu akşam, evet bu akşam çözümlenmeliydi!

Tek söz etmesine kalmadı, adam:

— Evet evet, kahve! diye karyolada doğruldu. Sonra ayağa kalktı, karısını kuşakladı, öptü.

Kadının bütün öfkesi silinivermişti. Gene de:

— Para bankaya kimin adına yatacak? diye üsteledi.

Adam üzerinde durmadı:

— Canım senin adına yatsın bakalım. Ayrı gayrımız mı var?

149

Kadının içinde bir ferahlama, elâ gözlerinde sevinç şimşekleri... Kocasının boynuna sarıldı:

— Canım benim, şeker kocacığım benim. Ben de sanmıştım ki...

— Ne sanmıştın?

— Bırak. Nasıl düşünebildim senin hakkında onları?

— Ne düşündün?

— Hiç hiç..

— Şekerim!

— Bir tanem!

— Elmasım..

— Pırlantam...

SON

«öü eserin Türkiye'de yayın hakkı ONK COPYRİGT Ajansı'ndan satın alınmıştır.»

1b0

İÇİNDEKİLER

Ekmek Kavgası	5
Revir Meydancısı Yusuf	8
Mahalle Bekçisi Ali	15
Köpek Yavrusu.....	21
Ekmek, Sabun ve Aşk .<.....	25
Bir Öksüz Kız Etrafında	30
Bir Ölüye Dair.....	33
Bir İnsan	40
Teber Çeik'in Karısı	43
Afaracı Hacı Ali	48
Bir Kadın	54
Bir Yılbaşı Macerası	61
Uyku	74
Dönüş	85
Kitap Satmaya Dair ..	92
Propagandacı	93
Yemişçi	103
Çocuk Ali	108
Büyücü	114
Cünha	119
Kirli Pardesü	123
ineğin Biri	127
AH Osman.....	138
Piyango Bileti.....	145

.ıu*ıı

1% ıı'

ORHAN KEMAL

1914-1970

Coğdaş öykü ve romancılarımız-dandır. Ceyhan'da doğdu. Ası! adı Mehmet Raşit Öğütcü'dür. Babasının siyasi nedenlerden dolayı Suriye'ye geçmesi, üzerine çetin günler geçirdi. İlk gençlik yıllarında ekmek peşinde koşmak Orhan Kemal'i insanoğlunun en önde gelen ve hiçbir zaman vazgeçilmez olan bu derdi, «Geçim derdi»ni çok yakından, bütün incelikleriyle tanımasını sağladı.

Gazete ve dergilerde şiirler yazarak edebiyata atıldı. Daha sonra öykü türünde karar kıldı. Sürekli öyküler yazdı. İlk romanları ise, «Baba Evi», «Avare Yıllar» ve «Cemile»dir. 1957'de «Kardeş Payı» adlı yapıtıyla Sait Faik. 1969' da «Önce Ekmek» adlı yapıtıyla Sait Faik ve Türk Dil Kurumu ödülleri kazandı.

Bugün öykülerinden başka romanlarından pek çoğu dünyanın çeşitli ülkelerinde çevrilip yayınlanmıştır.

H H

Orhan Kemal _ Ekmek Kavgası

Kitaplar, uygarlığa yol gösteren ışıklardır.

UYARI:

www.kitapsevenler.com

Kitap sevenlerin yeni buluşma noktasından herkese merhabalar...

Cehaletin yenildiği, sevginin, iyiliğin ve bilginin paylaşıldığı yer olarak gördüğümüz sitemizdeki

tüm e-kitaplar, 5846 Sayılı Kanun'un ilgili maddesine

istinaden, engellilerin faydalanabilmeleri amacıyla

ekran okuyucu, ses sentezleyici program, konuşan "Braille Not Speak", kabartma ekran

vebenzeri yardımcı araçlara, uyumlu olacak şekilde, "TXT", "DOC" ve "HTML" gibi formatlarda, tarayıcı ve OCR (optik karakter tanıma) yazılımı kullanılarak, sadece görmeengelliler için, hazırlanmaktadır. Tümüyle ücretsiz olan sitemizdeki

e-kitaplar, "Engelli-engelsiz elele"düşüncesiyle, hiçbir ticari amaç gözetilmeksizin, tamamen gönüllülük

esasına dayalı olarak, engelli-engelsiz Yardımsever arkadaşlarımızın yoğun emeği sayesinde, görme engelli kitap sevenlerin istifadesine sunulmaktadır. Bu e-kitaplar hiçbir şekilde ticari amaçla veya kanuna aykırı olarak kullanılamaz, kullandırılmaz.

Aksi kullanımdan doğabilecek tümayasorumluluklar kullanana aittir. Sitemizin amacı asla eser sahiplerine zarar vermek değildir.

www.kitapsevenler.com

web sitesinin amacı görme engellilerin kitap okuma hak ve özgürlüğünü yüceltmek

ve kitap okuma alışkanlığını pekiştirmektir.

Ben de bir görme engelli olarak kitap okumayı seviyorum. Sevginin olduğu gibi, bilginin de paylaşıldıkça

pekişeceğine inanıyorum. Tüm kitap dostlarına, görme engellilerin kitap okuyabilmeleri için gösterdikleri çabalardan ve

yaptıkları katkılardan ötürü teşekkür ediyorum.

Bilgi paylaşmakla çoğalır.

Yaşar MUTLU

İLGİLİ KANUN:

5846 Sayılı Kanun'un "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler" bölümünde yer alan "EK MADDE 11" : "ders

kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa

hiçbir ticari amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü bir kişi tek nüsha olarak

ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi

kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, braille alfabesi ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi

bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir

şekilde satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılmaz.

Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin

bulundurulması ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur."

bu e-kitap Görme engelliler için düzenlenmiştir.

Kitap taramak gerçekten incelik ve beceri isteyen, zahmet verici bir iştir. Ne mutlu ki, bir görme

engellinin, düzgün taranmış ve hazırlanmış bir e-kitabı okuyabilmesinden duyduğu sevinci paylaşabilmek

tüm zahmete değer. Sizler de bu mutluluğu paylaşabilmek için bir kitabınızı tarayıp,

kitapsevenler@gmail.com

Adresine göndermeyi ve bu isimsiz kahramanlara katılmayı düşünebilirsiniz.

Bu Kitaplar size gelene kadar verilen emeğe ve kanunlara saygı göstererek lütfen bu açıklamaları silmeyiniz.

Siz de bir görme engelliye, okuyabileceği formatlarda, bir kitap armağan ediniz...

Teşekkürler.

Ne Mutlu Bilgi için, Bilgece yaşayanlara.

Tarayan Yaşar Mutlu

www.kitapsevenler.com

www.yasarmutlu.com

yasarmutlu@yasarmutlu.com

yasarmutlu@kitapsevenler.com

kitapsevenler@gmail.com

Orhan Kemal _ Ekmek Kavgası